

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

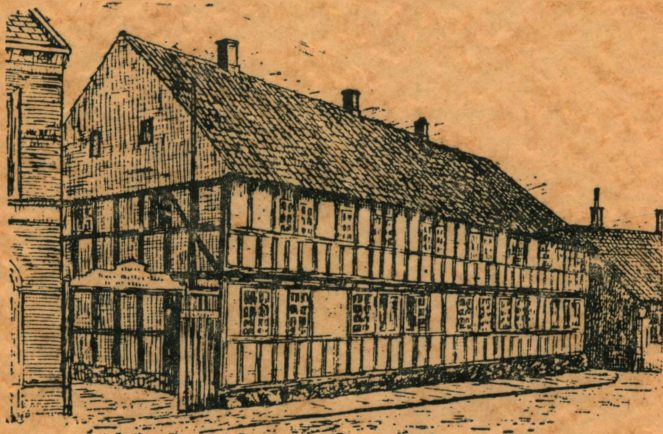
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

3^{die} HÆFTE

*Arbejdsaf for
Carl Løve*
PRIS 2,25

CARL SVENSTRUP

GRENAA BYS HISTORIE

BIND B

EN PERSONALHISTORISK-TOPOGRAFISK BESKRIVELSE
AF BYENS ÆLDRE EJENDOMME OG DERES
BEBOERE GENNEM TIDERNE

EGET FORLAG
1935

Boghandler Hansens Ejendom, da Jernstøberiet blev nedrevet.

Vilh. Hansen var en meget kunstelskende og kunstforstandig Mand. Han var en af de første Amatørfotografer i Grenaa og dyrkede Faget med virkelig Forstaaelse og Dygtighed. Efter hans Død i 1904 har Fru Hansen i Forbindelse med sin Søn og Datter fortsat Forretningen.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 12.*

ERICH HATTEMAGERS HUS PAA KIRKEGAARDEN

Som tidligere er omtalt, og som Kortskitzen paa Side 128 viser, var fra de ældste Tider Størsteparten saavel af Torvets sydlige som dets nordlige Del udlagt til Kirkegaard. Inde paa selve Kirkegaarden, ud for Hjørner af Storegade laa en lille Gaard. Den dannede Afslutning paa Søndergades Husnumre og kaldes i den ældste Brandtaksation Nr. 12.

I Taksationsforretningen over Købstadens Bygninger i 1761 beskrives den saaledes: „Nr. 12, Erich Hattemagers eiende og iboende Hus, beliggende tæt ved Kirken, vesten for Taarnet, bestaar af 3 Længder.

1 Forhus, vendende mod den store Gade, gammel Bygning og teglhængt, indrettet til Stue, Køkken og Brøggers 5 Fag.

1 Sidehus med den ene Gavl til Torvet og den anden til Kirkegaarden, ligeledes teglhængt, Stueværelser 7 Fag.

1 Tværhus i Gaarden, vendende øster og vester, ogsaa med Tegltag til Stald og Fæhus 4 Fag.

Taksationssum 140 Rdl.“

Dette Hus tilhørte omkring 1700 Tolderen i Grenaa Laurits Hansen. Hans Enke, Karen Pedersdatter, testamenterede det ved „Skiøde eller Testamente af 17/i 1707 til sin kiære Søsterdatter Ingeborg Ottesdatter formedelst hendes Opvartning hos mig i min Alderdom“. Det nævnes i Testamentet, at der i Huset findes en Kakkellovn og en indmuret Brændevinskedel.

Ingeborg Ottesdatter blev senere gift med Hørereren ved Latinskolen Anders Basse, som tog sin Afsked og blev Købmand og boede paa Storegade. Efter hans Død solgte Enken i 1744 Huset til Erich Andersen Hattemager.

Ihvorvel der i saa mange af Byens Huse fandtes Brændevinskedel til Hjemmefremstilling af denne meget benyttede Drik, saa er der noget vist symbolsk i, at den nævnes i Testamentet. Thi som Justitsprotokollen i 1765 anfører, har den næste Ejers, altsaa Erich Hattemagers, Kone benyttet sig alt for rigeligt af den nemme Adgang til denne Drik. 25. Aug. nævnte Aar fremkom Hattemageren for Retten og „androg meget u-giærne, hvorledes hans Hustru, Ane Marie Sørens datter, i en lang Tid havde været i hendes Opførsel forargelig, i hendes Omgang med ham u-forligelig, der vel til største Delen har haft sin Oprindelse af Drukenskab. Hvilket altsammen, uagtet adskillige Formaninger til hende, saavel af hendes Siæle-sørger som og af Øvrigheden, saaledes har *continueret*, at hun tilsidst til hendes egen og andres Sikkerhed er bleven sat i Arrest her paa Grenaa Raadhus, hvor hun siden 14. *hujus* har været“.

Erich Hattemager overgiver hende saa til Rettens Foranstaltning. Hun tilstod sig skyldig og indrømmede, at hun havde „paadraget sig saadan Straf, som er fastsat for Drikken og U-forligelses-Maal i Ægteskab“. Men hun lovede med grædende Taarer Bod og Bedring og vilde, om det skulde gentage sig, være rede til at underkaste sig den haardeste Straf af Tugthus-Arbejde, som Øvrigheden vilde paalægge hende.

Under Hensyn hertil blev for denne Gang Straffen eftergivet, og hun løslodes af Arresten og kunde følge med Manden hjem.

Men ganske interessant er den Erklæring om hende, som oplæstes i Retten, og som var afgivet af Sognepræstens Succesor, Hr. Steenstrup. Han skriver deri, „at uagtet hun ej er daare-

kiste-gal, men ved Vid og Samling, saa plages hun af urolige og slemme Tanker . . . saa at hun ofte forestiller sig offentlig som gal og afsindig til et stort Spektakkel og Vidunder. Hun foregiver at se Syner af gode og onde Engle, døde og endnu levende Folk, som kan være langt fraværende. Hun foregiver endogsaa at have Aabenbaringer, sigtende til den almindelige Roligheds Forstyrrelse . . . og mener at være et Sendebud fra Herren, fremstillende sig til Vidunder og Folks Skræk, forglemmende alle mine Formaninger, der sigter til hendes eget Bedste . . .“

Sognepræstens, J. Risoms, Erklæring gaar i Korthed ud paa, at det nærmest er Brændevinen, som har været Aarsag til hendes Opførsel.¹⁾

Konen synes heldigvis at have forbedret sig, jeg mindes i hvert Fald ikke at have set hendes Sag genoptaget.

Erich Hattemager var en Person, som var paafærde rundt i Byen. Han optræder ofte som Vidne i Retssager, han er ofte Synsmand, ofte en af de 8 Stokkemænd ved Retten, han er „assisterlig“, naar Broksnideren opererer for Brok. Og naar Øvrigheden skal have Hjælp til at trække en urolig Fyr i Arrest, er Erich Hattemager adskillige Gange med, maaske fordi han boede saa tæt ved Raadhuset og derfor var lige ved Haanden.

Erich Hattemager blev gift 3 Gange, sidste Gang, da han var 61 Aar. Det var med ovennævnte Ane Marie Sørensdatte. Da han døde 4. Maj 1784, 87 Aar gammel, har formentlig Kirken, der havde en Panteobligation i Huset, benyttet Lejligheden til at erhverve dette og ved dets Nedrivning foretage en meget stærkt tiltrængt Udvidelse af Kirkegaarden. Noget Skøde desangaaende findes ikke tinglæst, men Huset er i hvert Fald ved næste Taksation forsvundet af Rækken.

STOREGADE

Storegade er rimeligvis — ligesom Lillegade og Søndergade — Byens allerældste Del og saa gammel som Byen selv. Paa Resens Atlas fra 1680, der er det ældste eksisterende Kort over Byen, kaldes den ligesom nu Storegade. Derimod benævnes den paa Kortet i Pontoppidans Danske Atlas, der er omtrent et Aarhundrede yngre „Store-Kongens Gade“. Og i Teksten staar: „Der er alene to reelle Gader i Byen, store Kongens og lille Kongens Gade, samt nogle Gyder og Tværgader o. s. v.“¹⁾

Det er min Overbevisning, at Navnet Store Kongens Gade, hvis Meddeler er Byens daværende Sognepræst J. Risom, fuldt ud maa staa for hans egen Regning. Thi i den lange Række Tingbøger og Justitsprotokoller fra ca. 1600 og fremefter, som jeg har gennemgaaet, mindes jeg aldrig at have fundet dette Navn. Der er dog een Undtagelse, idet Tingbogen Aar 1635²⁾ benævner en Gade som „Store Kongens alfar Gade“, og et andet Sted er Storegade anført som Adelgade.³⁾ Sidstnævnte er dog sandsynligvis en Skrivefejl. Ellers benævnes de to parallelle Gader altid „den store Gade“ og „den liden Gade“. Og naar ikke engang Byskriver og Byfoged, som jo dog var Folk med en lille Smule litterære Forudsætninger, nogensinde finder paa i Retsprotokollerne at sætte „Kongens“ foran Navnene, saa vil det være ret utroligt, at den jævne Befolkning i daglig Tale har gjort det. Jeg mener altsaa, at Pastor Risom for at pynte paa Navnene, og i Lighed med hvad der findes i andre Byer, har sat Ordet „Kongens“ ind. Det stemmer godt med, at han kalder Søndergade for Adelgade, uagtet den dog aldeles overvejende kaldes „den syndre Gade“.

Hvad Storegades Retning og Udstrækning angaar, saa har den, saa langt det er muligt at skønne tilbage, altsaa til ca. 1680, haft ganske samme Forløb som nu, bortset fra de mange Fremspring, som i Tidens Løb er rettet ud til Gavn for Færdselen,

men ikke for Gadebilledets Morsomhed. Den har været bebygget fra Torvet og helt ud i dette Tidsrum og sandsynligvis meget længere tilbage. Men der har paa sine Steder ligget Haver ud mod Gaden og afbrudt Husrækken. Og i de ældste Skøder og Taksationer er der Vidnesbyrd om, at adskillige af Husene har ligget med Gavlen mod Gaden. Bygningernes Antal holdt sig ret ens i Aarhundreder. I Byens Grundtakst for 1682, der er den ældste, som findes, har Gaden 58 Numre, men nogle af disse betegner blot øde Pladser, og enkelte af Resten er ganske smaa Ejendomme paa et Par Fag.

Ved Brandtaksationen i 1771 har Gaden 47 Numre, der alle gælder virkelige Bygninger. Naar saa dertil kommer, at der beviselig efter de store Brande i Midten af Aarhundredet et Par Steder blev slaaet 2 mindre „afbrændte Pladser“ sammen og derpaa opbygget større Huse eller Gaarde, saa vil det ses, at de to Tal ret nøje svarer til hinanden. Og derved holdt det sig til ca. 1800.

Paa Gadens sydlige Side har engang ligget en Kongsgaard, altsaa en Gaard, som Kongen ejede og forpagtede ud. „Kongsgaarden“ nævnes i 1572, idet Kongen da overlader „Borgerskabet i Grindou en Gaard i Byen, kaldet Kongsgaardt, med 2 Fjerd. Jord, 2 Enge, kaldet Baarholm og Kongsholm, en lille Holm kaldet Boesholm og 11½ Fjerd. Jord i Grindou Byfred mod aarlig at svare Carl Skotthe, der for nogen Tid siden fik Godset i Forlening, men til Trængsel for Borgerne i Grindou har bortlejet det til andre, samme Landgilde og Rettighed deraf som nu eller en saadan Afgift, som det kan blive enigt med Carl Skotthe om. Efter Carl Skotthes Død skal Borgerskabet henvende sig til Kongen om videre Besked. Der skal holdes god Købstadbygning paa Gaarden“.) Hvor denne Kongsgaard har ligget, kan ikke bestemt afgøres. Men man har jo Lov at formode, at det store Møntfund i 1910 i Aagades øverste Del staar i Forbindelse med denne Kongsgaard, og at den altsaa har ligget i Nærheden af nuværende Aagade. Derpaa kunde maaske ogsaa den Omstændighed tyde, at Nabogaarden dertil mod Øst fra ældgammel Tid har haft kgl. Privilegium paa at drive en Hestemølle.

Et Par enkelte Steder i Tingbøgerne nævnes „Kongsgaards Tofter“, (bl. a. Aarene 1588, 1729 og 1743). Navnet er knyttet til et Stykke Jord Syd for — eller maaske helt op til — nuværende Vestergades østre Del, altsaa omtrent Sportspladsen og eventuelt Grundene mellem denne og Gaden, altsaa „Messen“s, Lindgreens og Paullis.

I et Skøde fra 1729 paa en Gaard paa Storegade (nuv. Nr. 31 og 33, Maler Larsens og Fru Andreasens) staar om Grunden dertil, at den strækker sig i Syd „ud til den Kiørsel (d. v. s. Kørevej), som gaar imellem samme Ejendom og Konge Tofften“. Og i et Skøde fra Aar 1775 paa samme Ejendom nævnes, at den strækker sig 65 Al. i Syd indtil „Kiør Veien“.

Endvidere anføres i et Par Skøder paa den Gaard, som forhen var Graffs (Storeg. 25), at den „ligger østen for Kongsgaards Tofter“. Det synes at være lidt misvisende at kalde det „Øst“, men ellers bekræfter Angivelsen jo Rigtigheden af foranførte.

Og endelig stemmer det meget godt med Resens Atlas, der just Syd for Storegades midterste Del har Navnet „Kongsgaards Tofter“.

Ved Branden under Svenskekrigen, altsaa 1626, led Storegade vistnok ikke Skade. Derimod hærgedes den i 1750 og 1751 af to Brande. Navnlig den sidste af dem var overordentlig voldsom og lagde hele den midterste Del baade af Storegade og Lillegade i Aske. Omtrent 40 Gaarde og Huse nedbrændte til Grunden i Løbet af faa Timer. Det brandhærgede Stykke gik i et Bælte tværs over Gaderne i en Udstrækning som fra nuv. Snedker Sørensens (Nr. 14) og ned til Tolboes (Nr. 44). Det er derfor let forklarligt, at der paa en Del af Bindingsværkshusene i det nævnte Kvarter findes Stolper med Aarstallet 1751 eller Aarene derefter. Smukkest fremtræder det paa en lille Plade over Nr. 53, hvorpaa staar:

*„Herrens hjælp og gode Aand
Signe Dem i tusind Led,
Som har rekket mig sin Hand
At opbygge dette Sted.
1751“.*

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 13.*

STOREGADE NR. 1

Tidligere Edv. Hansens, nu E. Holchs, Matr. Nr. 124 a m. m.

Grunden, hvorpaa Købmand Holchs Ejendom ligger, har i det sidste Par Aarhundreder haft samme Udstrækning som nu, dog med Tillæg af Bager Christensens, Boghandler Hansens og en lille Strimmel bagved disse. Den regnes saa godt som altid med til Storegade, nævnes en enkelt Gang (Aar 1785) som liggende paa „det saakaldte Torv“, men er i Grundtaksten fra 1682 regnet med til Søndergade.

Her laa 1682 „Kield Sørensens Gaard, som Michel Møller iboer, og er tegt med tegel, Taxten 90 Rdl. Grunden 11¹/₄ Rdl.“ Det var dengang en ret høj Sum, saa Gaarden har været en af de større i Byen.

Noget senere ejedes Gaarden af Byskriveren Hermann Ponich, som i 1709 skødede den til „sin kiære Schwager Sr. Peder Jensen Klindt“. Gaarden støder mod Syd til Hr. Ove Brochs iboende Gaard, altsaa „Præste-Residentzen“.

Klindt havde lige før solgt sin tidligere Gaard paa Torvet til Tolder Jens Rasmussen. Han var Købmand, men maa have haft en Del boglig Uddannelse, thi han fungerer adskillige Gange som Byskriver, naar hans Svoger, Hermann Ponich, havde Forfald, ja, endogsaa som Dommer, og det endda flere Gange i længere Tid under Byfoged Blichfelds Sygdom.

Efter Klindts Død i 1714 kom Gaarden efter et Par Mellemled i 1718 til „Højagtbaarne og Velfornehme Mand Sr. Hans Jacobsen Tønder, Borger og Handelsmand i Randers“. Han flyttede til Grenaa og tog Borgerskab ²³/₁₂ 1719. I hans Auktionsskøde paa Gaarden findes en lille kuriøs Oplysning angaaende Fremgangsmaaden ved Auktioner dengang. Der staar, at Gaarden tilsløges Køberen „efter ofter (?) Opbud og antændte Lyses Udbrændelse“. Det maa formodentlig betyde, at Lysenes Udbrænding dengang spillede samme Rolle som „Hammerslaget“ nu.¹⁾

Om Tønder eller nærmest om hans Søn er i Tingbogen bevaret en lille Episode angaaende Forsøg paa Konsumtionssvig. I den Anledning stævnedes han til at møde i Retten den paafølgende Fredag (det var ³/₆ 1722) „Kl. 7 Morgen slet“. Anklagen gik ud paa følgende:

Peder Hansen Tønder var om Natten Kl. 12 kommen kørende til Grenaa Sønderport. Han havde to læssede Vogne med sig og slog Allarm paa Porten, idet han raabte: „Er her ingen Penneknægt og Canalie at lukke Porten op?“

Toldbetjenten lukkede Porten op og spurgte, hvad der var paa Færde. Den unge Tønder svarede, at det var nogle Gryn, som de skulde gennem Byen med. Dog skulde de først ind i hans Faders Gaard og have dem over i andre Vogne, thi de Vogne, de var i nu, tilhørte Bønderne, hvor Grynene var købt.

Betjenten sagde dertil, at det maatte vente til Dag, saa man kunde se, om der var andet og mere end de 3 Tønder Gryn, som han angav, og som han paastod var det eneste, de medførte.

Men Tønder sagde til Bønderne: „Kør“, og holdt med det

samme Pисken over Hovedet paa Toldbetjenten og sagde: „Din Hundsfot, saadan 4 Penne-Knægte som dig kan jeg købe for 2 Skilling“. Toldbetjenten hindrede saa Vognene i at køre igennem, men lod Tønder og hans Rejseselskab passere.

Tønder gik straks op i Byen og bankede paa Vinduet i Konsumtionskontoret, der laa i Storegade, lige ved Siden af hans Faders Hus. Han vækkede Toldbetjenten, Rasmus Nielsen, som opholdt sig der, og spurgte, om han ikke kunde komme gennem Sønderport med sine Gryn. Og han tilføjede: „Hvad er det for en Canalje, som haver Post der?“ Til sidstnævnte Skældsord svarede Betjenten ganske tørt, at der „holdtes af hans Husbond, Konsumtionsforpagteren, ingen saadan“. Men for Resten var han villig til at skrive en Seddel. I det samme kom Betjenten fra Sønderport til og fortalte, hvordan det var gaaet i Porten hos ham. Og Rasmus Nielsen sagde saa: „Haver I baaret jer saaledes ad mod Betjenten, faar Varerne Lov at staa udenfor, til det dages, saa man kan se, hvad I farer med“. „Hvortil Peder Tønder brugte adskillige haarde og u-bekvemme Ord, som for Ærbarheds Skyld ikke i Tingbogen kan indføres“. Betjenten spurgte ham saa, om han havde et Lys, saa de kunde efterse Sækkene, men det havde han ikke. Det maatte altsaa vente til Dag.

Da Vognene om Morgenen blev kørt ind i Købmandsgaarden, kom Betjenten fra Sønderport „tilfældigvis“ til og saa, at Grynene blev læsset over i andre Sække. Men derved opdagede han, at der i den ene Sæk havde været 4 „uangivne“ Oste. Han tog dem derfor til sig som „forsvegne Varer“ og bragte dem ind i det nærliggende Konsumtionskontor med Beretning om, hvorfra de var kommen, og gik saa til Porten igen „at opvarte sin Tieneste“.

I et langt skriftligt Indlæg til Retten hævdede Peder Tønder, at det var ham, der havde lidt Uret. Betjenten havde været studs imod ham og hindret ham i at komme rettidig til Mellerup Færgested ved Randers Fjord, hvor han skulde levere Grynene til en norsk Skipper. Han forlangte derfor Undskyldning og Erstatning.

Dommen, der blev afsagt straks, lød paa, 1) at Tønder skulde give Betjentene en Undskyldning for Ordene Hundsfot, Penneknægt og Canalje samt bøde 1 Rdl. til Stedets fattige for disse fornærmelige Udtryk, 2) have de 4 Oste forbrudt, de tilfaldt Konsumtionsforpagteren, 3) betale 3 dobbelt Afgift af Ostene og 4) betale Omkostningerne med 6 Rdl. Det blev jo i Sandhed Peder Hansen Tønder nogle dyre Oste.¹⁾

Mens de boede paa Torvet, døde Hans Jacobsen Tønders Hustru, Anna Pedersdatter Karmark. Hun begravedes ^{21/7} 1722 i Grenaa Kirke. Til denne Lejlighed skrev deres Genbo, Rektor Schmidt, en Gravsang, som blev sunget ved Ligbegængelsen. Den aftrykkes her som en Prøve paa hin Tids Poesi:

Saa er da Verdens Glæde
Kun som et Sole-Blink,
Et møysomt Steene-Sæde
Et svigtigt Fode-Skrinck.
Vort Liv er fuld af Møye
Paa denne syndig Øe,
Mand meget Ondt maa døye
Og siden slet bortdøe.

Jeg veed en større Glæde,
Hvortil min Siel far hen,
Fra Jorde-Stand og Sæde
Til min troefaste Ven.

Mit Legeme det hviler,
Og Orme det fortær',
Til Herlighed det iler
Naar jeg opstaar til Ær'.

Jeg vil da Gud befale
Dig, Hiertens Kiereste min,
Gud trøste og husvale
Dit høybedrøvet Sind.
Slet intet du maa grue,
Det er en stakket Stund,
Saa skal vi begge skue
De udvaldes Samfund.1)

Det ser ud til, at det har været Tønders Hustru, som ejede Gaarden, thi Tingbogen nævner den som „hendes eiende og sidst iboede Gaard“. Manden maa have siddet daarligt ved det. Og kort efter Hustruens Død stilles Gaarden til Auktion af Enkemanden „paa egne og Medarvingers Vegne til Stervboets vidtløftige Gælds Betaling“.

Den købtes 1723 af Peder Christensen, Forpagter paa Lykesholm, men maa ret snart være gaaet over til Thomas Christensen, der vistnok har været Broder til fornævnte og formentlig har faaet den uden tinglæste Papirer. Thomas Christensen maa ligesom Klindt have været en boglærd og noget lovkyndig Mand, thi ligesom Klindt vikarierede han mange Gange baade i Byskriverens og Byfogedens Embeder, naar en af disse havde Forfald. Der var jo dengang ikke noget, der hed Kontorbetjente, selvfølgelig endnu mindre Fuldmægtige. Embederne var smaa nok endda. Saa det var saa lige til, at den af Borgerne, der var mest egnet og ikke alt for uvillig, i Nødstilfælde maatte overtage Hvervet og betjene Retten.

Thomas Christensens Hustru hed Dorthea Christiane Gjørup, vistnok Datter af Forpagter Erik Jensen Gjørup paa Høgholm. Hun er Anledning til en meget lang Retssag, der findes i Tingbogen for 1730. Den oplyser adskilligt om Datidens Rejseforhold og anføres derfor her i stærkt forkortet Uddrag. Sagen var følgende: Christiane Gjørup skulde nævnte Aar paa en Rejse til Aarhus. Hun havde lejet en Mand i Grenaa, Jens Sørensen Dolmer, til at køre for sig. Hun havde med sig et „Rejse-Skrin“,

hvori hun havde sine Kjoler, Undertøj, Smykker og rede Penge til Rejsen.

Da de var kommet til Ramten, altsaa et Par Mil fra Grenaa, „haver det behaget hende at leie en anden Vogn“ under Forgivende af, at Jens Dolmers Heste var bleven trætte. Men da Damen skiftede Vogn, glemte hun at faa sit Rejseskrin med.

Af Forhørene synes at fremgaa, at Jens Dolmer muligvis godt har bemærket dette, men formentlig, fordi han var bleven fornærmet paa Fruen, ikke mindede hende om Skrinet. Han kom saa hjem samme Aften, men først hen paa næste Formiddag gjorde han Thomas Christensen opmærksom paa Sagen, og — hvad der var det værste, maatte meddele, at Skrinet var blevet ham frarøvet paa Vejen hjem til Grenaa. Christensen anmeldte selvfølgelig straks Sagen. Det synes ikke, at han sigtede Dolmer hverken som Gerningsmand eller som Medvider i Røveriet. Men han gjorde ham økonomisk ansvarlig for det forsvundne Skrin, og efter mange Forhør og 24 Ugers Forløb faldt endelig Dommen, der gik ud paa, at Dolmer skulde erstatte det bortkomne med det paastaaede Beløb 138 Rdl. I modsat Fald vilde der blive gjort Udlæg hos ham for Pengene.

Summen var jo det halve af den daværende Værdi af et Hus, saa det var jo nok en Ulykke af Rang. Det er ikke uden Interesse at se en Specifikation over det bortkomne:

Rede Penge	31 Rdl.	
1 rød og hvidblommet Damaskes Kjole	24 ”	
1 fint Klædes Skørt	16 ”	
1 Kamelhaars Trøje	3 ”	
1 Kammerdugs Garnet med Kniplinger	2 ”	
1 fint hollandsk Slør med Kniplinger	1 ”	4 Mk.
1 hvid rippet Kappe af Katun		2 ”
1 Par hvide Halvhandsker		1 ” 8 Sk.
1 Par Traadhandsker		4 ”
18 Stk. Guld- og Sølv-Fingerringe, Armbaand og Ørøringer	50 ”	
Desuden en hel Del Dameundertøj med Kniplinger o. s. v.	9 ”	8 ”
Sum	138 Rdl. ¹⁾	

Vist har Madm. Gjørup været meget fint udhalet til Rejsen og det har næppe været ret mange af denne lille Bys Beboere, der dengang kunde møde med et slikt Rejseudstyr.

Thomas Christensen havde taget Borgerskab i Grenaa ^{1/10} 1725. Han opsgav det i 1732 for at rejse til Ørndrup paa Mors som „Fuldmægtig“, men kom atter efter faa Aars Forløb tilbage til Grenaa, hvor han døde i 1739. Enken giftede sig kort efter med Gunder Pedersen Drejer, Skipper og Købmand i Grenaa.

Som saa mange andre i de Tider mistede ogsaa han engang Skib og Ladning ved Skibbrud. Han var paa Rejse fra København. Jagten hed „Dorrethe Christiane“ og var altsaa opkaldt efter Hustruen. Paa Hjemturen „blev den utæt, gik paa Pumperne og maatte sættes paa Land ved Fjellerup for at frelse Livet“. En af Mandskabet omkom, Resten frelstes. Man var nu kommen saa langt op i Tiden, at der var stiftet Forsikringsselskaber, og enkelte af de „fremmeligste“ Skippere, f. Eks. Drejer, havde tegnet Assurancer for deres Skibe. Summen var dog i dette Tilfælde ikke nær tilstrækkelig til at dække Tabet.

I 1750 solgte Ægteparret Gaarden og købte sig en anden nede paa Lillegade. Køberen var

ANDERS NIELSEN STIESEN

født i Ginderup, død (begr.) $\frac{4}{8}$ 1769. Gift m. Maren Andersdatter Møller, hun begr. $\frac{6}{8}$ 1778. Borgerskab i Grenaa $\frac{15}{1}$ 1744.

Anders Stiesen var Søn af Niels Stiesen, Ejer af „Neder-slemming“, der var en meget velstaaende Mand og havde Penge staaende i mange Gaarde i Grenaa.

Stiesen lod efter et Par Aars Forløb de gamle Bygninger nedrive og opførte den engang smukke 2 Etages Gaard, som vi kender fra Edv. Hansens Tid. Synlige Minder om Ægteparret fandtes endnu før Branden, da der sad 2 indmurede Portstolper ind mod Gaarden henholdsvis fra 1754 og 57, som bar Anders Stiesens og Hustrus Navnetræk

A. N. S. S. 1770. M. A. D. M. 57.

Stiesen var en overmaade velstaaende Mand. Han ejede flere Bøndergaarde i Omegnen af Grenaa. Hans Jagt hed „Jørgen Scheel“ og var altsaa opkaldt efter Herren til Scheel (nuværende Benzon). Han maa have drevet et ikke ubetydeligt Brændevinsbrænderi, eftersom han ikke har mindre end 2 „Brændevinsredskaber“, et paa $1\frac{1}{2}$ Td. og et paa $1\frac{1}{4}$ Td. Ogsaa han havde en Skibsulykke, dog af en noget anden Art. Da den oplyser noget om hine Tidens vanskelige Havneforhold, skal jeg her give et kort Uddrag af Begivenheden. Hans Galease „Jomfru Dorothea“, 13 Læster drægtig, skulde lastes med Korn til København. Da Aamundingen, der var den Tids Havn, slet ikke var dyb nok for et fuldtlastet Skib, sejlede Galeasen ud paa Rheden efter at have indtaget en lille Del af Ladningen, og Resten sejlede derud i Baade. Der indskibedes den første Dag 76 Tdr. Havre, 30 Tdr.

Edv. Hansens Købmandsgaard, bygget af Anders Nielsen Stiesen 1757.

Malt og 50 $\frac{1}{2}$ Td. Boghvedegryn. Saa faldt Mørket paa, og der kunde ikke fortsættes mere den Dag. Mandskabet forlod Skibet, der laa godt fortøjet sammen med flere andre Fartøjer her fra Byen. Kun en Matros og Kokkedrengen forblev om Bord om Natten. Kort efter kulede det stærkt op. Stormen blev voldsommere og voldsommere, Ankertovene sprængtes, og Skibet drev til Søs. Det blev senere slaaet ind paa Stranden, hvor det knustes og Ladningen ødelagdes. De 2 Søfolk reddedes og afgav Søforklaring i Retten.¹⁾

Et andet lille Træk, som knytter sig til Gaarden her, bør ogsaa nævnes. Det gamle Raadhus laa jo nær ved. I de Dage var det kun smaat med Kakkelovne. Raadhuset maa jo formodentlig nok have haft en, men den har aabenbart ikke været ret meget bevendt, thi i Justitsprotokollen for 12. Marts 1770 staar, „at da for nærværende Tid ingen Varme paa Raadstuen kunde have, og det var stærk Kulde og Frost, saa maatte Retten forflyttes ned udi Anders Stiesens Enkes Hus.“²⁾

Efter Stiesens Død solgte Enken i 1770 Gaarden paa Torvet. Det oplyses, at den bestod af „34 Fag Hus, dobbelt og enkelt Etage, assureret for 1290 Rdl.“ Den solgtes for 830 Rdl. til „Kjøb- og Handelsmand“

JENS POULIN WINTHER

født i Grenaa ca. 1734, begr. $\frac{19}{1}$ 1802. Gift m. Ane Strantz, f. 1742, begr. $\frac{16}{7}$ 1790.
Borgerskab $\frac{21}{2}$ 1763.

Køberen var Søn af afd. Sognepræst Poul Winther og havde en Aarrække drevet Forretning i Storegade, nu Nr. 38 („Familie-

gaarden“). Hans ikke ubetydelige Arv efter Faderen maa længst være gaaget til, og han maa laane hele Købesummen. Pengevan-skeligheder havde han stadig, og da Gaarden var fuldt belaant, maatte han senere pantsætte sit Indbo og sit Sølvtoj. Som et Kuriosum kan nævnes, at der imellem det pantsatte ogsaa an-føres en Skinddyne. Man var ellers paa den Tid gaaget bort fra Skinddyner og over til Dyner af Olmerdug.

Men omsider maatte Winther give op, og fra hans Opbudsbo solgtes Gaarden ved Auktion ^{27/5} 1786 til Naboen mod Syd, By- og Herredsfoged N. E. Behr. I en Aarrække var den derpaa udlejet, men ikke som Købmandsgaard, og i 1810, da Justitsraad Behr forlod Grenaa, solgte han den til Gaardejer og Sagfører i Tøstrup,

EXAM. JUR. RASMUS MØLLER

født ca. 1757, død ^{30/1} 1825 (68 Aar gl.) Gift 1) Charlotte Amalie Møller, g. 2) Kirstine Marie Bang, f. ^{14/11} 1764, d. ^{4/12} 1857 (91 Aar gl.) Exam. jur., Sagfører, Sandflugtskommisær, Forligskommisær, Stempelpapirforhandler, konst. Postmester i Grenaa. ^{7/8} 1820 Borgerskab som Detailhandler i Grenaa.

I Familien Lissners haandskrevne Slægtsbog fortælles om ham følgende:

„Rasmus Møller hed egentlig Grønfeld og stammede fra Byen paa Mols af samme Navn. Han var oprindelig Landmand og boede paa Sjælland, hvor han ægtede Charlotte Amalie Møl-ler af Strøllille Mølle. Hun døde ganske ung. Og derefter flyt-tede Enkemanden med sin lille Datter Mette Marie til Tøstrup ved Grenaa, hvor han beholdt Navnet Møller, som dengang altid knyttedes til den, der havde haft en Mølle. Nogen Tid efter ægtede han Kirstine Marie Bang, Datter af Degnen Hans Bang i Tøstrup. Efter en gammel Familietradition havde hun været for-lovet med en Sømand. Men det var i de Tider, da Forældrene vilde have en Stemme med, og hun maatte ikke faa ham, hvor-imod de stærkt tilskyndede hende til at tage Rasmus Møller, der bejlede til hende. Som lydig Datter giftede hun sig saa efter Forældrenes Ønske, og det blev et godt Ægteskab“. Men, som Familietraditionen fortæller, „hendes første Ungdoms Kærlighed laa som en Poesi ind i hendes senere lange og meget virksomme Liv“. „Degnen i Tøstrup var en ret velstaaende Mand, som havde sin Formue paa Kistebunden, som dengang var Skik og Brug. Da Degneboligen i Tøstrup brændte (^{25/3} 1793) gik hans Penge med og fandtes senere som en Klump, bestaaende af sam-mensmeltet Sølv og Kobber. Heraf lavedes siden Sølvskeer,

som havde en underlig graalig Farve paa Grund af det ismeltede Kobber. De eksisterer endnu i Slægten¹⁾)

Af Pantebøgerne ses, at Rasmus Møller af Ejeren af Vedø købte alt Bøndergodset i Tøstrup bestaaende af 6 Gaarde og 1 Hus og efterhaanden igen bortsolgte det, dels til Fæsterne, dels til andre, medens han selv beholdt en Hovedlod samlet under Navn „Tøstrupgaard“, som han selv ejede og beboede.

Møller var altsaa Exam. juris og praktiserede af og til som Sagfører, men søgte ikke Bevilling som Prokurator. Der var dengang ikke i hele Jurisdiktionen nogen beskikket Prokurator.²⁾ Og Møller anfører selv engang i et Andragende til Amtet om Konstitution i en bestemt Sag, at han ikke havde søgt Bevilling som Prokurator, „siden han ikke derved kunde finde Næringsvej, men blot være enkelte Mænd til Tjeneste³⁾“ Han fortsatte i Grenaa Sagførervirksomheden, der dog ikke i de Dage kunde føde sin Mand, og det blev ikke hans Hovedbeskæftigelse.

Byfogeden i Grenaa var dengang tillige Postmester, men lod Embedet bestyre af en Postkontrahent og som saadan fungerede Møller i mange Aar og kaldtes i Almindelighed „konstitueret Postmester R. M.“ Og Gaarden paa Hjørnet benævnes flere Gange i Skøde og Panteobl. som „Postgaarden“.

Efter kgl. Privilegium oprettede Møller en Handel i den gamle Købmandsgaard. Den var i Begyndelsen meget ubetydelig og „Butikken aabnedes kun, naar der kom Kunder“.

Den kgl. Bevilling til denne Handel lyder efter Raadhusprotokollen saaledes: ⁴⁾

„Til Amtmanden over Randers Amt . . . Vor Gunst! Eftersom Examinatus juris Rasmus Møller af vor Kiøbstad Grenaae udi Vort Land Nørre Jylland for Os allerunderdanigst har anholdt om Tilladelse til at handle en detail med Kiøbmandsvarer, saa ville Vi efter hans derom allerunderdanigst giorte Ansøgning, samt den af dig derover afgivne Erklæring, allernaadigst have bevilget: at han i bemeldte Grenaae maa handle en detail med de Vahre, hvormed Kiøbmændene i Almindelighed handler, dog at han først paa denne Næringsvei vinder Borgerskab. Derefter Du Dig allerunderdanigst haver at rette og Vedkommende saadant til Efterretning at tilkiendegive. Befalende Dig Gud! — Skrevet i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn, d. 14 July 1820.

Efter hans Kongelige Maiestæts allernaadigste Befaling.

Cold. Monrad. Ørsted. Berner. Lassen. Hansen. Fischer.“

Møller var Opbudsmænd ved Katholms Fallit, d. v. s. en Slags Administrator i Boet, men maatte dog efter nogen Tids Forløb frasige sig Hvervet paa Grund af Svaghed.

Postmester Møller døde i 1825. Hans Enke fik senere Klasselotteriets Kollektion.

Købmandsgaardens Indre med Svalegangen.

Af Møllers Børn i sidste Ægteskab blev 2 Kæmnerne, først Jens Bang Møller (f. $\frac{1}{10}$ 1801, død $\frac{19}{11}$ 1855), som tog sig af Dage formedelst Melankoli, og senere Peter Severin Møller (f. $\frac{24}{4}$ 1803, Kæmner $\frac{1}{1}$ 1861— $\frac{31}{12}$ 1879). Saa var der en Datter, Charlotte Amalie (f. $\frac{19}{2}$ 1805, d. $\frac{7}{9}$ 1882). Hendes Liv formede sig helt romantisk. Hun var meget smuk og tiltalende og til hende friede exam. jur. Hans Peter Fasting, som var Fuldmægtig paa Herredskontoret, og Niels Secher Mønsted, Provisor paa Apoteket. Hun foretrak Fasting, og Mønsted rejste kort efter til Norge.

Udstyret var færdigt, og Fasting havde købt en Gaard. Saa skete det, at han paa en Embedsrejse forkølede sig saa alvorligt, at det endte med Døden.

Paa sit Dødsleje sagde han til sin Kæreste, at hvis hun kunde tænke sig at gøre det, saa var det hans Ønske, at hun efter hans Død skulde gifte sig med deres gode Ven Mønsted.

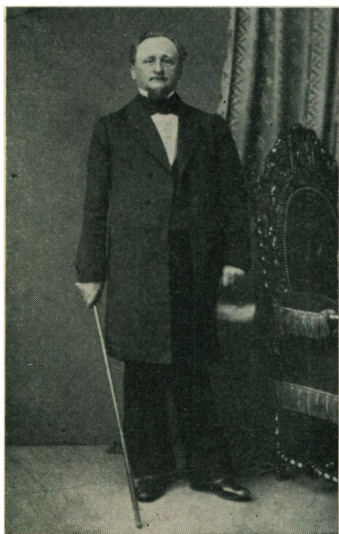
Det skete ogsaa et Par Aar efter. Fasting havde indsat sin Kæreste som Arving, og for de arvede Penge købte hun og Mønsted Lyngsbækgaard nede paa Mols. De fik 8 Børn. Deres ældste Søn opkaldtes efter Fasting og kom til at hedde Hans Peter Fasting Mønsted. Nr. 2 var Otto Mønsted, der senere blev Storkøbmand og Margarinefabrikant i Aarhus.¹⁾

Efter Rasmus Møllers Død fortsatte Enken Forretningen i en halv Snes Aar og overdrog den derpaa til deres yngste Søn

JACOB AAGAARD MØLLER

født i Tøstrup $\frac{6}{3}$ 1809, død $\frac{4}{7}$ 1877. Overtog Forretningen $\frac{30}{5}$ 1836. Byraads-medlem indtil 1852. Gift $\frac{8}{4}$ 1837 Louise Charlotte Jahnsen, Datter af Farver Jahnsen, født $\frac{2}{9}$ 1819, død $\frac{28}{7}$ 1851.

Møller var opkaldt efter Byfoged Aagaard, der altsaa nok har været Ven af Familien allerede før de flyttede til Grenaa. Han lærte Handelen hos Købmand Røse i Aarhus, hos hvem han derefter forblev nogle Aar og havde en betroet Stilling. Ved

Købmand J. A. Møller.

Dygtighed og Retsindighed oparbejdede han snart en god og solid Forretning her i Grenaa, og ved sit joviale og muntre Sind vandt han sig mange Venner og var kendt af alle i Byen. Han byggede et stort 2-Etages Pakhus nede ved Havnen. Det er dette, som nu er omdannet til Beboelseshusene „Granly“ og „Havblink“. Ligeledes byggede han et stort Pakhus ud mod Torvet (hvor nu Bager Christensen bor), og efter at han i 1847 af Købmand Agerup i Aarhus havde købt et godt Stykke af den store, ubebyggede Plads Nord for Torvet og Mogensgade, som kaldtes Jeppetofte, indrettede han der Have og Tømmerplads.

Jeg kunde tidligere have tilføjet, at J. A. Møllers ældre Halvsøster, altsaa Mette Marie Møller, havde ægtet Landmand og Sagfører Jens Peter Harboe i Tøstrup. Han var imidlertid en noget uheldig Person, og Ægteskabet opløstes. Jacob Møller tog sig meget omhyggeligt af Halvsøsteren, som boede i et Hus, han havde, og som laa ovre i Jeppetofte. En af hendes Sønner, R. M. Harboe, lærte Handelen hos Jacob Møller og blev senere selv Købmand (Storegade 13, nu Købmand Bager).

Efter dette lille Indskud vender vi tilbage til Jacob Møller. Ældre Folk ved at fortælle mange Smaatræk fra Købmandsgaarden i hans Tid. I det lange, lave Hus i Jeppetofte var der bl. a. ogsaa Rullestue og Vognport. Her stod Møllers Karet, som dengang var Byens eneste „lukkede Vogn“. Møller var en meget velvillig Mand, og naar Folk skulde have BARNEDAAB, og det var daarligt Vejr, saa laante man Møllers Karet og lejede en Vognmand til at køre. Men i Tidens Løb blev Karet en noget skrammet og medtaget. Saa en Dag sagde Møller til Karlen: „Jeg

synes, at Vognen begynder at se noget ramponeret ud, Jens!“ „Ja, det tækkes a osse, Hosbond!“ „Ja, jeg har saamænd ogsaa nok tænkt paa det, for Folk bryder sig ikke saa meget om at laane den mere“.

Møllers Rulle, der ligeledes stod ovre i Vognporten i Jeppe-toften, benyttedes ogsaa af mange af Byens Folk. Det var kun meget faa Familier, som selv havde Rulle. Og ligesom det var ganske almindeligt, at man ved Vask bar Tøjet ned til Aaen og skyllede det ved det store „Lad“ ved Sønderbro, saaledes var det ogsaa almindeligt, at naar Tøjet var tørret og lagt sammen, saa drog man op i Jacob Møllers Rullestue og rullede det der.

I Møllers Velmagtsdage var det en fast Regel, at han hver Eftermiddag rullede til Havnen med sit lille Enspænderkøretøj, som han selv kaldte „Knalderkassen“. Naar han kom hjem fra Turen, havde han altid Fisk med. Det var hans Livret. Hans gode Ven, Urmager Chr. Lund paa Nørregade, var meget tit hans Ledsager. Møller havde fra første Færd været Ekspeditør for Dampskibet „Randers“, der var Byens første Dampskibsforbindelse med København. Og der var selvfølgelig altid nok for ham at se efter ved Havnen, baade i egne og i Dampskibsselskabets Anliggender.

Det var da heller ikke saa sært, at dengang i Slutningen af 60erne den første, spæde Spire til Badeliv ved Grenaa Strand lagdes, ved at der anskaffedes en „Badevogn“, hvorfra Damer kunde bade, men som dog ogsaa 2 Dage om Ugen var til Brug for Herrer, saa var det Jacob Møller, som stod i Spidsen for Foretagendet. Det blev snart udvidet, saa der blev 2 Vogne, en for Herrer paa søndre Side af Havnen og en for Damer paa den nordre.)

Johan Frederik Møller.

Møller var gift med Farver Jahnsens Datter. Hun døde efter sin yngste Søns Fødsel, kun et Par og tredivte Aar gammel. Det var vist Anledningen til, at Møller ved næste Valg til Borgerrepræsentationen trak sig tilbage derfra.

En af Møllers Sønner, Johan Frederik, var med i Krigen og faldt ved Bustrup ²/₂ 1864.

Købmand J. A. Møller.

Faderen tog sig det forfærdelig nær og rejste omkring dernede i længere Tid for at finde Sønnens Grav. En Datter blev gift med C. P. Goldmand, daværende Toldfuldmægtig her, senere Over-toldinspektør for Jylland.

I 1869 overdrog Møller sin Forretning til

FREDERIK ANDREAS THYKIER

født i Ebeltoft ^{22/2} 1839, d. ^{24/12} 1911. Gift 1) m. Marie Wilhelmine Holst, f. 1853, d. ^{23/5} 77, gift 2) m. Olga Terndrup, d. ^{28/2} 1889. Borgerskab i Grenaa ^{30/11} 1867, overtog J. A. Møllers Forretning ^{26/9} 1869. Offentlige Hverv: Medlem af og Kasserer i Havneudvalget i en lang Aarrække, Kommunal Revisor 1889—1901, Medlem af Sparekassens Bestyrelse, desuden Æresmdl. af Grenaa Handelsforening.

Frederik Thykier, der havde lært Handelen i Fredericia og en Tid været Kommis i Kiel, kom oprindeligt til Grenaa som Kompagnon i Broderens, Otto Thykiers Forretning paa Søndergade (nu Købmand Skovs). Et Par Aar efter overtog han derpaa Forretningen her paa Torvet og købte i 1878, da Møller var død, Købmandsgaard, Tømmerplads m. m. af Dødsboet.

Tømmerhandler Fr. Thykier.

Dengang handlede de fleste Købmænd i Grenaa med Tømmer, men der fandtes ingen Specialforretning i Faget. Thykier opdagede snart, at der laa en Chance i at indrette en Trælasthan-delen efter virkelig moderne Metoder, og som var forsynet med alt til Faget henhørende og fuldt konkurrencedygtig. Som Følge deraf overdrog han faa Aar efter Købmandshandelen paa Torvet til Edv. Hansen og lagde al sin Kraft ind paa Tømmerhandelen. Den udvidedes senere til ogsaa at omfatte Handel med Cement, Støbegods, Kunstgødning m. m., og blev i Aarenes Løb en meget stor Virksomhed.

Paa Tømmerpladsens søndre Side, ud mod Torvet, hvor der oprindeligt stod et højt Stakit, opførtes den nuværende Bygning, og efterhaanden erhvervedes flere og flere af de bagvedliggende Grunde til Tømmerplads. Thykier naaede ved sin ubestridelige Dygtighed og Redelighed, ved sin Godgørenhed og sit jævne, ligefremme Væsen at blive en af Byens højt ansete Borgere. Handelsforeningen hædrede ham paa hans 70 Aars Fødselsdag ved at udnævne ham til Æresmedlem.

EDVARD HANSEN

født ²⁹/₈ 1852, død ²¹/₃ 1919. Borgerskab i Grenaa ²⁸/₂ 1884. R. af Dbg. Medlem af Grenaa Byraad 1896—1908. Formand i Grenaa Handelsforening 1895—1919. Form. for Bankraadet i Grenaa Handels- og Landbrugsbank. Gift 1) m. Johanne Frederikke Ibsen, f. 1856, d. 1890, g. 2) m. Rasmine Andrea Sørensen, f. 1870, d. 1910.

Edv. Hansen var en Præstesøn fra Hvidbjerg. Han lærte Handelen hos Wassard i Hobro og var derpaa i mange Aar ansat i den kendte Salomonske Teforretning i København. Da hans Svoger, Købmand Joh. Hansen i Hobro, døde, rejste Edv. Hansen over og ledede en Tid Forretningen for sin Søster. Men da hun kort efter solgte denne, købte Edv. Hansen, som foran er nævnt, Thykiers Købmandshandel.

Edv. Hansen var en dygtig og flittig Købmand, og Forretningen var under ham en af Byens betydeligste. Den havde det gammeldags grundmurede Præg over sig, som passede godt til Bindingsværket og de smaa Ruder. „Traadte man ind i den langagtige, lavloftede Butik, slog der en i Møde en Duft med Mindelser fra en svunden, hyggelig Tid. Der hvilede en vis Patina over det hele Sceneri, og med lidt Fantasi kunde man tro sig hensat til Midten af forrige Aarhundrede, da Telefon og Elektricitet var ukendte Ting. Og inde i et lille, primitivt Kontor ved Siden af Butikken sad Købmanden selv, omgivet af tykke Protokoller, ved sin gammeldags Pult og førte den store Virksomheds Bogholderi. Han var en Mand af „den gamle Skole“, strengt redelig i al sin Færd, stejl, noget af en Buldrebase, men nydende en Anseelse i Byen og Oplandet, som var ret enestaaende“. Saaledes bedømtes han i „Detailhandlerbladet“ i 1919, da hans Saga var ude. Og det er ganske sikkert et virkelighedstro Billede af Edv. Hansen. Om hans Virksomhed udadtil skal kun tilføjes, at han fra 1895 til sin Død var Formand i Grenaa Handelsforening. Denne Stilling medførte, at han senere kom i Bestyrelsen for Centralforeningen af jyske Købmænd, og i denne Stilling var han en meget virksom Forkæmper for Oprettelsen af den jyske Handelshøjskole i Aarhus og for Skoleundervisningen af Handelsungdommen i det hele taget, ogsaa her i denne By.

Købmand Edv. Hansen.

Edv. Hansen var i en længere Aarrække Byraadsmedlem, valgt af de højstbeskattede. Han stod paa Højres yderste Fløj

Edv. Hansens Gaard med et Hjørne af Pakhuset.

Hovedarvinger, et „Legat til Minde om Edv. Hansen“, Det var paa 10,000 Kr. og Renten skulde anvendes til unge Handelsmænds Uddannelse. Det administreres af Grenaa Handelsforening.

Edv. Hansens overmaade flittige Liv fik en ret tragisk Afslutning. I Begyndelsen af 1919 havde han en Tid været syg og sengeliggende og bestemte sig omsider til at afstaa Forretningen og tilbringe sine sidste Dage i Ro og Fred. Gaarden paa Torvet var solgt og en Villa i Aagade købt, men endnu ikke overtaget.

Gaarden var fredet af Bygningsnævnet, men en af de første Aftener i Marts Maaned opstod der ved en Lærlings grænseløse Uforsigtighed Ild i Tagetagen. Og inden Ilden opdagedes, havde den grebet saadan om sig, at Bygningen ikke stod til at redde. Købmanden maatte selv bæres fra det brændende Hus ind til Naboen.

Han døde paa Læge Rahlfs Klinik i Aarhus faa Dage efter Branden, som ødelagde hans Hjem.

Paa den nedbrændte Gaards Plads opførte Købmand E. Holch det følgende Aar den nuværende Hjørneejendom.

Købmand Edv. Hansen, R. af Dbg.

Edv. Hansens Gaard Morgenen efter Branden.

STOREGADE NR. 3

Matr. Nr. 123 c-d,

(tidl. H. P. Rosenvinge, nu Gartner Rasmussen).

Grunden, hvorpaa denne Ejendom ligger, er den østlige, mindre Del af „Hennings Gaard“, som vil blive omtalt i næste Afsnit.

Henning frasolgte dette Stykke i 1886, efter at den deri værende Butik i 4 Aar havde været udlejet til Køberen,

HANS PETER ROSENVINGE

født i Lemvig $\frac{24}{6}$ 1856, død $\frac{15}{1}$ 1935. Gift m. Elna Jensen, født $\frac{4}{2}$ 1860, død $\frac{19}{6}$ 1934. Købmandsborgerskab i Grenaa $\frac{22}{2}$ 1882. Fabrikant $\frac{24}{7}$ 93. Medlem af Grenaa Byraad 1897—1904.

H. P. Rosenvinge begyndte i Aaret 1882 en Manufakturhandel i den østre Del af „Hennings Gaard“. Forretningen gik godt, men en halv Snes Aar efter overraskede Rosenvinge Byen ved at udleje Manufakturhandelen og bygge et Dampvæveri og Spinderi ude paa Havnevejen. Der var dengang adskillige, som mente, at det vist var uklogt af ham at opgive en Forretning, der var i god Gang, for den mindre sikre Udsigt til at faa noget ud af en ny-anlagt Fabrik. Men Tiden viste, at Rosenvinge var Mand for at gennemføre sine Planer. Og fra en beskeden Begyndelse i 1893 oparbejdede han med overordentlig Dygtighed Foretagendet til at blive Landets største Tekstilfabrik.

Dampvæveriet begyndte med 16 Væve. Det var alt, hvad der foreløbig kunde skaffes Penge til. De første Aar var ret trange, dels fordi det ikke var let at faa Varerne fremstillet i saa

Storegade Nr. 1 og 3 omkring 1900.

fin Kvalitet som ønskelig, og dels fordi det var vanskeligt at faa Manufakturhandlerne i andre Byer til at købe fra et nyt Væveri i en saa lille By som Grenaa. Der var altsaa nok at kæmpe med. Men Aar for Aar gik det fremad, og i 1906 overgik Virksomheden til et Aktieselskab med Fabrikant Rosenvinge som administrerende Direktør. 25 Aars Jubilæet for denne Begivenhed er længst passeret, og endnu er Grenaa Dampvæveris Stjerne i Opgang. Der beskæftiges i den samlede Virksomhed tæt ved 600 Personer. Der er 640 Væve, hvoraf de 225 arbejder i 2 Skift. Aktiekapitalen andrager 2 Millioner Kr., og den samlede aarlige udbetalte Lønning er $1\frac{1}{4}$ Million Kr. Det er ikke for meget sagt, at dette Foretagende mere end noget andet har været den virksomste Aarsag til, at Grenaa i Løbet af de sidste 35 Aar fuldstændig har skiftet Udseende.

Fabrikant Rosenvinge var i en Aarrække et virksomt Medlem af Grenaa Byraad. Han var Medstifter af Grenaa Handels- og Landbrugsbank og af Handels- og Kontoristforeningen i Grenaa.

Endelig bør det nævnes, at Hr. og Fru Rosenvinge for faa Aar siden stiftede et Legat, hvis Renter skal anvendes til den aarlig tilbagevendende Julefest for gamle Mennesker, der oprindeligt holdtes i Menighedshjemmet, men som nu af Hensyn til det voksende Besøg er henlagt til Pavillonen.

1904 solgte Rosenvinge Ejendommen paa Storegade til Na-

Direktør H. P. Rosenvinge og Frue.

boen Edv. Hansen, som benyttede den dels til Udvidelse af sin Butik, dels til Indkørselsport.

1920 Grenaa Handels- og Landbrugsbank.

1923 Gartner Rasmussen.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 14.*

STOREGADE NR. 5

oprindelig „Hennings Gaard“, opført 1759, (der tillige omfattede Nr. 3 og udgjorde hele Matr. Nr. 123), nu „Grenaa Handels- og Landbrugsbank“, Matr. Nr. 123 a + b.

Den Grund, som for et Par Menneskealdre siden tilhørte Købmand Henning, og som bestod af de Ejendomme, der nu tilhører Gartner Rasmussen og „Banken“ samt hele den sydlige Del af Aagadekvarteret ned mod Aaen, havde i Aarhundreder forud været een samlet Ejendom, som yderligere omfattede Konsul Sechers Have og strakte sig helt over til Søndergade, saaledes som det vil ses paa Kortskitsen heri Side 128.

Her laa i 1680 Byens fornemste Gaard, som tilhørte Købmand, tidligere Raadmand

NIELS CHRISTENSEN SKRÆDER

I Byens Grundtakst for nævnte Aar, som altsaa er det ældste eksisterende Dokument over Byens Ejendomme, staar „Nr. 7. Niels Christensens Gaard och hauge hand sielf iboer, er tegt med tegel och tag under og sat for Taxt 240 Rdl., Grunden 30 Rdl.“ Det er den højeste Sum nogen Ejendom i Byen er sat til og omtrent det dobbelte af de næsthøjeste. Men til Gaarden hørte

yderligere en Hestemølle „i samme gaards biugning, sat for 40 Rdl., Grunden 5 Rdl.“

Niels Christensen Skræder, Købmand og Raadmand i Grenaa, har altsaa nok været den Tids „første Mand“ i Grenaa. Desværre gaar Kirkebøgerne ikke saa langt tilbage, at de besvarer Spørgsmaalene om, hvem han ellers var. Men mange Bemærkninger i Tingbøgerne giver dog et Billede af Manden.

Omkring 1681 maa hans første Hustru, Mette Eskildsdatter, være død. Nævnte Aar gør han nemlig Skifte med sine 7 Børn, 5 Sønner og 2 Døtre. Og da hver af Sønnernes Arvepart er 527 Sldr. og Døtrene 263¹/₂ Sldr. eller ialt 3,162 Sldr., vil det ses, at dette efter de Tidens Forhold har været en overmaade stor Sum. Han indgik derpaa Ægteskab med „Maren Henriksdatter Ræfuen“. Efter flere Sidebemærkninger i Tingbøgerne at dømme, skulde man tro, at hun var Enke efter Præsten i Ørum. Bl. a. staar der et Sted om en Grund, hun lader sælge, at det er „Sal. Hr. Lauritz' øde Plads af Ørum“.

Det lader sig imidlertid ikke forlige med Oplysningerne i Wibergs Præstehistorie angaaende Præsterækken i Ørum og kan foreløbig ikke afgøres.

Imidlertid er det fuldkommen sikkert, at Niels Christensen Skræder spillede en meget fremtrædende Rolle i Byen i mange Aar, hvad ogsaa hans Stilling som Raadmand viser, men at han efterhaanden satte sin Rigdom til og fik økonomiske Vanskeligheder. Han ejede adskillige Ejendomme i Grenaa, men naar de sælges, staar der stadig „Maren Henriksdatter Ræfuens Gaard“, saa hun maa altsaa have bevaret sine Ejendomme som Særformue.

Møllernæringen var jo dengang privilegeret, saa ingen kunde udøve den uden Kongens Bevilling. Det ses da ogsaa, at Niels Christensen 28. Maj 1708 faar meddelt — eller formentlig stadfæstet — Privilegiet paa at drive denne Hestemølle.¹⁾ Grundtaksten viser jo tydeligt nok, at der allerede i 1682 var Hestemølle i Gaarden.

Niels Christensens Hustru døde i 1723, og Gaarden her solgtes straks efter. Der staar udtrykkelig i Skødet, at Auktion holdtes „udj Sal. Maren Henrichsdatter Ræfuens, Sr. Niels Christensens, Sterfboe... med dessen privilegerede Heste-Mølle og med Frugt- og Eng-Hauge“. Aaret efter døde Niels Christensen selv. Af hans Børn var en Datter (muligvis Steddatter) gift med Provst Ove Broch (se heri Side 125). En anden Datter var gift med Købmand Christopher Broch (se heri Side 43).

Den nye Ejer var:

JØRGEN RASMUSSEN BANG

født i Albøge 1689, død $^{10}/_5$ 1774 (85 Aar). Gift 1) $^{17}/_2$ 1722 m. Else Abildgaard Fæveile, Steddatter af Kbmd. Christopher Broch, gift 2) $^{11}/_8$ 1729 m. Birgitte Broch, Datter af Provst Ove Broch, hun død $^4/_{11}$ 1742. Borgerskab i Grenaa $^{24}/_2$ 1710. Konsumtionsforpagter 1743—54. Stempelpapirforhandler m. m.

Jørgen Rasmussen var Søn af Rasmus Jørgensen, der boede i Albøge og var Herredsfoged i Sønderherred og Birkedommer til Baroniet Høgholm. Han var først til Søs i nogle Aar og lærte derpaa Handelen hos sin Svoger, „Gamle Jens Jensen Bang“ i Grenaa.

Han kaldtes oprindelig Jørgen Rasmussen Albøge efter Fødebyen. Men man hæftede senere Navnet Bang til hans Navn, fordi gamle Jens Bang, der altsaa var hans Søsters Mand, og hos hvem han havde været i Tjeneste, var en af Byens mest ansete Mænd. Der var for Resten endnu 2 af Datidens Købmænd, der paa samme Vis hæftede eller senere fik hæftet Bang til deres Navn.

Allerede nogle Aar før Jørgen Rasmussen alias Bang købte Gaarden her, havde han af meromtalte Jens Bang købt alle dennes Jorder paa Grenaa Mark, som bestod af ialt 62 Tdr. Land, fordelt paa mere end en Snes Agre, og var derved bleven langt den største Jordbesidder i Grenaa.

Ligesom et Par af de tidligere heri nævnte Købmænd vikarierede Jørgen Bang af og til i Byskriverens og Dommerens Embeder, ja havde endogsaa en Gang i længere Tid fast Konstitution i sidstnævnte Embede.¹⁾ Og efter det Indtryk, man faar af Manden gennem en Mængde Smaatræk, spredt omkring i Retsprotokollerne, er det ganske sikkert, at han var fuldt kvalificeret dertil. Det er tidligere omtalt, at Kongerne i lange Aarrækker forpagtede Konsumtionen bort, fordi en lokal Mand, der altid selv var ved Haanden, bedre kunde faa noget ud af den end Kongens Embedsmænd. Og Kongens Kasse fik jo saa i Form af Forpagtningsafgiften mindst lige saa meget ind som forhen. Justitsprotokollen viser, at Jørgen Bang i 1743 afløste Christopher Broch som Konsumtionsforpagter og beholdt Stillingen indtil 1754, altsaa i 4 treaarige Perioder. Den aarlige Afgift var ca. 685 Rdl. Det var ikke altid nogen behagelig Stilling at være Konsumtionsforpagter. Navnlig var det ofte galt med Indhegningen, altsaa Konsumtionsdiget, omkring Byen, der laa mod Vest, Nord og Øst, og hvoraf Grønlandsstien er en lille Rest. Det skulde hindre Indsmugling, men holdtes ikke ordentlig i Stand, og Bang klagede Gang paa Gang derover. Men hverken Bangs Klager eller Kongens Forordninger hjalp ret meget.

I den store nordiske Krigs Tid var Jørgen Bang en af de

Skipperne, som sejlede i Kongens Tjeneste og bragte Korn og andre Varer fra Jylland til København.

Hans Skib „Jomfru Marie“, 27 Læster drægtig, var antaget til for en maanedlig Betaling af 4 Rdl. pr. Læst at sejle, hvor det beordredes hen. „Skulde Skibet af Fjenden (som Gud naadig afvende), blive opbragt, saa bliver Amtsforvalteren ham paa Hs. Majestæt Kongens Vegne ansvarlig med 1400 Rdl., hvortil det af søfarende Folk er taxeret“.') Anledningen til, at denne Overenskomst er anført i Tingbogen, er, at der opstod Uenighed om Prisen, som derfor maatte til Rettens Afgørelse, og hvori Bang fik Medhold i sin Paastand.

Det var Skik, at Byens „fornemste Borgere“ begravedes under Kirkegulvet, altsaa i selve Kirken. Graven dækkedes derefter til med en stor, flad Sten med afdødes Navn m. m. Kirkens Gulv kunde efterhaanden helt komme til at bestaa af saadanne Gravsten, saaledes som det den Dag i Dag er at se f. Eks. i Mariekirken i Lübeck.

En enkelt af disse Sten er bevaret nede i Museumsgaarden. Men der var jo ret kneben Plads i Kirken, og der handledes derfor med Gravstederne. I Justitsprotokollen for 1738 ses, at Jørgen Bang af en Slægtning, Skoleholder Niels Jensen Brun, der da var flyttet til Ebeltoft, erhvervede et saadant Familiegravsted i Grenaa Kirke,²⁾ „hvilket findes i Kirkens søndre Side i den Gang, som er ved Vaabenusdøren og strækker sig til Kirkens vestre Mur med sit Luft-Hul ud til Kirkegaarden“. Jørgen Bang maa bruge dette Begravelsessted til sig og sin Slægt. „Men saa længe Kirken og Begravelsesstedet er ved Magt, skal alle Ligene af Sælgernes Forældre derudi *u-disputerlig* blive staaende“, dog har Jørgen Bang Lov til „for at forlænge eller fordybe Graven midlertidig at optage de jordiske Levninger af de deri hvilende afdøde“.

Paa sine ældre Dage fik Jørgen Bang Livets Omskiftelighed at føle. Han mistede sin Velstand og solgte Gaarden til sin Søn af første Ægteskab, Jens Nicolai Bang, der havde gjort et rigt Parti med Else Hansdatter Tørslef, Datter af Hans Tørslef paa Estruplund.

Nogle Aar efter flyttede Jørgen Bang ned i en anden Gaard, han ejede paa Storegade (nu Nr. 20 og 22) og levede der Resten af sit Liv. Huslige Sorger havde han nok af. Sønnen Jens Nicolai døde kort efter sit Ægteskab. Den næste Søn, Ove Broch Bang, der en temmelig lang Tid havde været Fuldmægtig for Byskriveren, var en raa, forfalden Person, som Gang paa Gang var an-

klaget for Voldsomheder i Ord og Gerning. Han slap dog i Begyndelsen med Løfter om Bod og Bedring og med kortere Ophold i „Arrest-Kiælderens“. Flere Gange maatte han afgive skriftlig Erklæring om sin „liderlige, strafværdige Opførsel og sine grove Optøier“ og højtidelig love at forbedre sig samt kalde alle de fornærmelige Udtryk tilbage. Ja, i Erklæringen af 5. Sept. 1772 maa han endogsaa „høit og helligt forsikre, at han sin Livs Tid aldrig mere skal smage Brændevin, siden han maa erkiende, at han ei kan bruge den Slags Drik til Maade“. Hvis han atter i Drukkenskab gjorde Optøjer eller Uskikkeligheder, skulde han være underkastet Tugthusstraf.¹⁾ Men alle Løfterne om Forbedring hjalp ikke. Næste Aar var det atter helt galt. Han fremstilledes som Arrestant og maatte indrømme, at han havde opført sig saa slet mod sin gamle Fader Jørgen Bang, „at han for min Skyld har maattet forføje sig ud af sit eget Hus og med største Føje har ladet mig sætte i Arrest som et uroligt og af Drik overilet Menneske her paa Raadstuen“. ²⁾ Han havde overfaldet den gamle Fader og truet ham med Bøsse i Haand, men den gamle havde „stedse vist en utidig Ømhed over sin gienstridige Søn“. Han var truffet „i skammeligt Slagsmaal med sin Faders Tienestepige, da han til stor Forargelse en Søndag ved Aftensangstid ganske nøgen undtagen Strømper paa Benene laa i fuldt Slagsmaal med hende og forbigaaende Folk maatte ind i Huset til dem for at skille dem ad“. ³⁾ Fornylig, da han efter Løfte om Forbedring var til Altergang, „mødte han der overmaade beskiænket og farer fort dermed“.

Alt dette førte til, at Ove Broch Bang ved Dom af 26. Juli 1773 karakteriseres som „en Løsgænger, der har ført et liderligt og forargerligt Levned og forarsaget grove Optøjer saavel mod andre som mod hans gamle Fader Af hvem man yderligere kan vente Ulykker, hvis han ikke ved nogen corporlig Straf, som han for længe siden har fortient, bliver spæget, og som derfor idømmes at arbejde som Arrestant i Viborg Tugthus i eet Aar“. Det har jo visselig været et haardt Slag for den gamle, ansete Jørgen Bang. Aaret derefter, ^{10/5} 1774, døde han 85 Aar gammel og begravedes „i hans Ejendoms- og Familie-begravelse i Grenaa Kirke“. ⁴⁾

Efter at have fulgt Jørgen Bangs Liv til Afslutningen vender vi tilbage til 10. Decbr. 1753, da Jens Nicolai Jørgensen Bang fik Skøde paa Fædrenegaarden med paaliggende Hestemølle og de dertil liggende store Enghaver, for en samlet Sum af 700 Rdl.

Hennings Gaard, Præstegaarden, G. M. Jensens, Th. Wessings og Harboes Gaarde ca. 1865.

Noget senere købte han ogsaa Jorderne paa Grenaa Mark og Barholmen ved Sønderbro.

Kort efter at Jens Nicolai Bang havde købt Gaarden af Faderen, tog han fat paa at ombygge den, og i Maj 1759 var den færdig og har da fremtraadt i omtrent samme Skikkelse som f. Eks. nuværende Købmand Skovs, d. v. s. i 2 Etager og med Svalegang ind mod Gaarden. En lille Bemærkning om denne Svalegang findes anført under en uhyre lang Proces angaaende uberettiget Aalefangst i Aaen. Der staar i Justitsprotokollen, „at Tienestekarlen efter Bangs Ordre lagde Ruserne op paa Svalen“. Til Gaardens Opførelse laante Bang hos Fru Oberstlieutnant Weinigel (se heri Side 136) 1000 Rdl.

Jens Nicolai Bang døde i en meget ung Alder. Allerede senest 1763 er Else Tørsleff Enke, og i 1764 er hun gift paany, denne Gang med Hans Kleitrup Broch, Søn af Christopher Broch paa Søndergade og altsaa Sønesøn af Provst Ove Broch.

HANS KLEITRUP CHRISTOPHERSEN BROCH

født $\frac{12}{11}$ 1740, død $\frac{6}{10}$ 1786. Borgerskab $\frac{28}{3}$ 1764. Gift 1) 1764 m. Else Hansdatter Tørsleff, Enke efter Jens Nicolai Bang, død 1769, gift 2) m. Karen Jensdatter Rhode, født i Ebeltoft $\frac{6}{8}$ 1737, død $\frac{15}{3}$ 1787.

Hans Broch var saa ung, da han tog Borgerskab, at han ikke engang var myndig. Hans første retslige Papirer medunderskrives derfor af hans Morbroder, Købmand Erich Kleitrup, som var hans Kurator. Allerede 1769 døde Else Tørsleff og efterlod sig

2 Sønner, Hans og Christopher, og et Aarstid efter indgik Hans Broch Ægteskab med Karen Jensdatter Rhode af den kendte Købmandsslægt fra Ebeltoft.

Af Christopher Brochs Sønner var Hans vistnok den, der havde mest Held med sig i timelige Ting. Han var en af Byens største Købmænd, havde udstrakte Jorder, ejede flere Ejendomme i Byen, Skibe og „Søboe“ ved Stranden. Han nævnes i Begtrupps „Calløe Amt Beskrivelse“ sammen med de to andre Brødre, Ove og Thyge, som Byens fornemste Købmænd.

Begge Ægtefæller døde tidligt og med kun $\frac{1}{2}$ Aars Mellemrum. De begravedes paa Byens Kirkegaard paa Torvet. Formentlig har Begravelserne under Kirkens Gulv været saa fuldt belagt, at ingen Plads var at faa. Deres Gravsten flyttedes senere ud paa den nye Kirkegaard og er endnu bevaret. Den er „rejist“ af de 2 Sønner af første og de 4 Døtre af sidste Ægteskab i taknemligt Minde om Forældrene. Dens Indskrift anføres her som en typisk Prøve paa hin Tids Gravskrifter:

„Her under hviler
Velædle og Høyfornemme
Hr. Hans Christophersen Broch,
som blev født i Greenaae d. 22. Novbr. Ao 1740.
Nyttede sig selv og andre som en ærlig Borger og god Handels Mand indtil
sin Død, der skeede sammesteds d. 6. Oct. Ao 1786

og hans Hustrue
Velædle og Gud elskende
Madame Karen Jens-datter Rhode,
som blev født i Ebeltoft d. 6. Martii Ao 1737, i sit ganske Forhold, gift og
ugift, var et smukt Exempel [paa?] anstændig Ærbarhed og borgerlig Dyd
døde i Greenaae d. 15. Martii Ao 1787.

Deres Efterladte 4 uopdragne Døttre begræde billig deres tidlige Afgang. Hendes
tvende Stedsønner elskede hende som deres sande Moder og tilligemed
Døttrene ærer begges Støv som Ihukommelse værdige Forældre.

Lær Levende ved disse Dødes Graver,
Som du, saa de og forhen været haver,
Besieled Muld med Borgere i Tiiden,
Men nu afsieled henlagt til Siden.
Hast med din Aand til reene Aanders Bolig,
At den ved Jesu Tro kan være rolig,
Betryged, at den og sin Ret der haver,
Saa kand du glad bese de Dødes Graver,
Midt under Tiidens Kummer trøstig smile
Til Grav Sted, hvor Dit mødig (?) Støv skal hvile,
Ved Jesu Tilkomst dette og skal nyde
Sin Borger Ret, selv aandelig sig fryde.“

Kort efter Enkens Død holdtes Auktion i Dødsboet. En saadan større Auktion bekendtgjordes dengang „ved Publication i

de Kiøbenhavnske Aviser samt Viborg og Aalborg Stiftstidender; ved Trommeslag og Bekjendtgjørelse med Placater“. Ved mindre Auktioner nøjedes man uden Meddelelse i Aviserne.

Gaarden solgtes $\frac{30}{6}$ 1787 sammen med alt sit Tilliggende med Hestemølle og Gaarden mod Vest, som Hans Broch havde købt et Par Aar før, for en Købesum af 1850 Rdl., til Sr. Rasmus Christensen paa Vedø i Kommission for hans Svoger

TORBIØRN TORBIØRNSEN

født i Svendborg 1763, død i Grenaa $\frac{29}{5}$ 1811. Cand. jur. 1787. Konst. Dommer og Byskriver i Grenaa adskillige Gange. Birkefoged og Birkeskriver i Katholm Birk ca. 1789—1812. Do. do. i Høgholm Birk. Borgerskab som Købmand i Grenaa $\frac{28}{4}$ 1788. Gift m. Cathrine Marie Biering.

Om Torbiørnsens Købmandsskab i Grenaa haves ingen Efterretninger. Det har næppe været ret betydeligt. Derimod optraadte han tit i Retten, dels som konst. Skriver eller Dommer, dels som beskikket Sagfører. Ingen af Delene gav ham ret store Indtægter. 1797 solgtes Gaarden her til Sognepræsten, Peter Krøyer. I Handelen var indbefattet hele Ejendommen samt Frugthave og Eng for 650 Rdl. Det var ikke engang Halvdelen af Taksationssummen. Der var dog undtaget Maltmøllen og den vestre Sidelænge, hvori den laa. Disse lagdes til Naboejendommen, som Torbiørnsen beholdt. I Skødet specificeres de enkelte Bygninger. Gaarden er som Helhed teglhængt, men der er dog endnu tilbage et straatækt Sidehus. Den østre Sidelænge i Gaarden benævnes som „den saakaldte Jødekammer-Rad“. Navnet lyder jo meget romantisk, men jeg ved ikke, hvad det hentyder til.

Torbiørnsen beholdt saaledes i Hovedsagen tilbage Nabo-huset mod Vest, indbefattet Maltmøllen. Ogsaa disse solgtes et Par Aar efter, og Torbiørnsen flyttede til Hjørnet af Østergade og Søndergade.

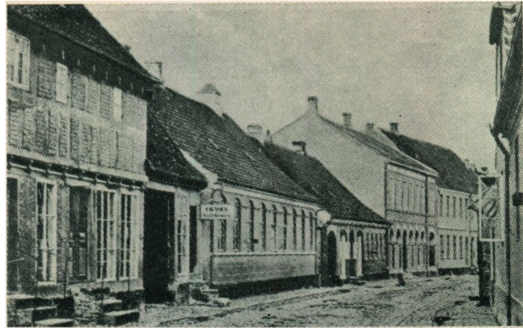
Den nye Ejer var Sognepræsten

ANDREAS PETER KRØYER

født i Systofte $\frac{18}{7}$ 1751, hvor Faderen var Skomager, død i Grenaa $\frac{8}{5}$ 1827. Cand. theol. 1782 (haud). Hører i Helsingør. Sognepræst i Branderup 1788. Sognepræst her (udn.) $\frac{19}{8}$ 1796. Provst Juli 1797. Entlediget $\frac{4}{5}$ 1827 — 4 Dage før sin Død. Gift 1) m. Nille Hansdatter, f. 1765, død $\frac{16}{6}$ 1799, gift 2) 1801 m. Marie Christine Thorsager, død $\frac{11}{8}$ 1840.

Om Krøyer har jeg ikke ret mange Efterretninger. Hans første Hustru var fra Helsingør. Hun døde i Barselseng faa Aar efter, at de var kommet til Grenaa. De havde 4 Børn. Hans anden Hustrus Søster var gift med Kordegn Borups Søn, der var Præst. Hun blev Enke og omkom paa en Sørejse fra Grenaa til København.

Krøyer beskikkedes til Værge for de efterladte Børn, „men paa Grund af Alder og Svagelighed bad han sig fritaget“. Skifteprotokollen efter Provst Krøyers Død viser, at han ikke har efterladt sig synderlig meget. Dog havde han en

Til venstre: Hennings Gaard,
bygget 1759 af Jens Nicolaj Bang.

forholdsvis fyldig Bog-samling af teologiske og historiske Værker. Ganske morsom er en af de til Boet indkomne Regninger fra Skomager Jens Møller. Dens Poster gaar tilbage helt til 1821, saa Provsten har ikke været nogen særlig fin Betaler. Krøyer er den første Præst, der ligger begravet paa Grenaa Kirkegaard. Det er Hjørnegravstedet Sydvest for Generalkrigskommissær de Fischers.

Krøyer havde solgt denne Gaard længe forinden og var flyttet til Søndergade (nu Nr. 4). Køberen i 1810 var

PEDER LAURIDSEN TOLSTRUP

født ca. 1776, død ²⁹/₈ 1833 (57 Aar gl.) Exam. jur., Fuldmægtig ved Udskrivningsvæsenet. Forligskommissær, Kancelliraad. Gift m. Karen Knudtzon, f. 1786 i Norge, død ²⁷/₁₀ 1848.

Tolstrup var en Landmandssøn, vistnok fra Sønderherred, og kom som ung Jurist hertil i Begyndelsen af Aarhundredet som Fuldmægtig i „det 2det jydsk Land- og Søe-Krigs Commissariat-District“, altsaa med andre Ord som Fuldmægtig hos Udskrivningschefen Fischer. I Folketællingen for 1801 anføres han som boende hos Fischer og opgiver at være 22 Aar, hvilket ikke stemmer med Opgivelsen ved hans Død. Tolstrup var Forligskommissær, afløste vistnok Justitsraad Behr, da han flyttede herfra. Jeg har tidligere heri (Side 50) nævnt, at den jævne Mands Opfattelse af Tolstrup var den, at han efter at have været Fuldmægtig hos Fischer selv senere blev Udskrivningschef. Det passer næppe. Men det er vistnok rigtigt, at i Udskrivningsdagene kunde Toften bag Gaarden her i Storegade staa fuld af stort og smaat Kvæg, som Bønderkarlene havde haft med til Sessionsherren. Jeg har hørt fortælle, men det er jo muligt, at Historien ikke er paalidelig, at en Bondekarl engang kom, da Sessionen var ved at slutte, og at Tolstrup i en bøs Tone raabte til ham: „Hvorfor kommer den Bondekarl først nu?“ Karlen

svarede, at han havde medbragt en fed Stud til Kancelliraaden, men Studen var stædig og havde ikke været til at drive af Sted.

Kancelliraaden skulde saa have permitteret Karlen med de sikkert kærkomne Ord: „Naa, ja saa herut med ham“.

Et mere tiltalende Billede af Kancelliraad Tolstrup giver hans eneste Søn Carl Vilhelm Tolstrup (født i Grenaa ^{18/11} 1819), senere Præst ved Roskilde Domkirke, i en lille Bog „Fra Sømandslivet“. Den udkom i 1885. Han fortæller deri om et Besøg, som han som ældre Mand gjorde i sin Barndomsby og i sit Fødehjem, og dvæler ved, hvor meget der var bleven forandret siden dengang: „... Vor Storstue var bleven omskiftet i et Klædemagasin. Derinde stod hans Kiste, min alvorsfulde, retsindige Faders Kiste, der laa han kold og stiv, da min fromme Moder førte mig, der tidlig blev faderløs, ind til hans Lig...“

„Der var lagt ubarmhjertig Haand paa den gamle Svalegang, der engang var Drengens Tumbleplads, fordi den tog af for det, som Nutidens Beboere, og vel ikke ganske med Urette, satte mere Pris paa, nemlig Lys og Luft — men endnu stod dog den gamle Trappe dør, ad hvilken Barnet engang forsøgte en hovedkuls Nedfart paa Stenbroen...“

„Og nu Haven! Stod endnu ikke Lindelysthuset dør saa frisk og grønnende, i hvis Løv vor Moder og vi Børn ved Midsommertide, naar det var Faders Fødselsdag, indflettede unge Roser og holdt Fest i Fryd og Hjertens Enfoldighed? ... Og Engen derude, hvor redte den ikke endnu sin Blomsterseng som i de gamle Dage, da Barnet dør blev Græsrytter, men faldt blødt og godt? Og Aæn, der slyngede sig igennem den og hastede mod det dybe Hav, løb og løb, og blev aldrig træt af at løbe, hvor løb den ikke ogsaa den Dag, og Smaafiskene spillede og sprællede i de klare Vande, ret ligesom for et halvt, ja langt mere end et halvt Aarhundrede siden, da Drengen, der nu snart var bleven den gamle Mand, gjorde Jagt paa dem i det Dybe, og var glad og stolt, naar han kunde bære sit Sejrsbytte, sin, i hans Tanker rige Fangst, til Hjemmet.“¹⁾

Kancelliraad Tolstrups Hustru Karen Knudtzon var fra Norge. De havde kun den ene Søn Carl Vilhelm Tolstrup. Han havde en udmærket Sangstemme og uddannede sig ved et fleraarigt Ophold i Paris hos Garcia til Sanger. Men han opgav dog uagtet sin sjældne Sangstemme at gaa den Vej. Han søgte Præsteembede og var 1866—86 Andenpræst ved Roskilde Domkirke, i hvilket Embede han døde under et Kurophold i Karlsbad 2. Aug. 1886.²⁾

Derimod havde Kancelliraadens flere Døtre, der var ældre

end Sønnen. En af dem, Christiane Frederikke, blev som 17-aarig Pige gift med den langt ældre Vinhandler H. F. Brüggman v. Munch fra København. Ægteskabet var nærmest en Tragedie. Munch døde her i Grenaa efter faa Aars Forløb og ligger begravet i det Tolstrupske Familiegravsted paa Grenaa Kirkegaard. En af Kancelliraadens Brødre, Søren Tolstrup, var Gaardejer i Nødager.

Kancelliraad Tolstrups Gravsted paa Grenaa Kirkegaard.

Efter Tolstrups Død i 1833 beholdt Enken Gaarden i nogle Aar, men solgte den i 1840 og flyttede fra Byen.

CHRISTIAN RASMUS ARENDRUP

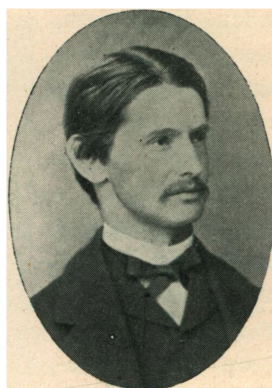
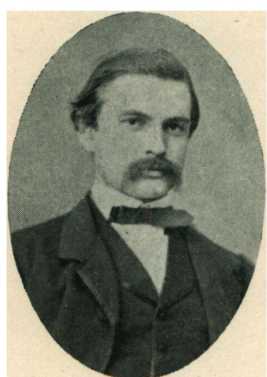
født i Næstved $16/3$ 1803, død i Odense $31/1$ 1871. $7/6$ 1833 Garnisonskirurg i Frederikshavn. $24/6$ 1837 Distriktslæge i Grenaa. $22/11$ 1856 Stiftsfysikus i Odense. Justitsraad. Gift $30/10$ 1831 m. Nanna Marie Henne, f. 1811, d. 1899.

En Ting, som alle de meget gamle Folk i Grenaa enstemmig straks fortalte om Arendrups, var, at de havde en overmaade stor Børneflokk, der var 16 Børn, hvoraf 9 Sønner og 5 Døtre levede, og at de fik en meget spartansk Opdragelse. Men hvad mere er, næsten alle disse Børn, og da navnlig Sønerne, var overordentlig godt begavede og kom frem til meget fremragende Stillinger.

Distriktslæge Arendrup og Frue.

Jeg nævner nogle af de mest kendte: Adolph Arendrup (1834—75), Kaptajn i Artilleriet, kom senere til Ægypten og reformerede Hærvæsenet der. Han faldt under en af Krigene dernede som ægyptisk Oberst. Albert Arendrup (f. i Grenaa 1852) ligeledes fremragende Militær. Generalmajor og Chef for jyske Brigade, Kammerherre. Hans pludselige Afskedigelse af Forsvarsminister Klaus Berntsen i

Ungdomsbilleder af Adolph og Christian Arendrup.

1911 er sikkert endnu i nogles Erindring. Christian Arendrup (1837—1913) ogsaa Militær. Ingeniøroberst og Chef for Søminekorpset. Senere Guvernør i Dansk Vestindien 1881—93.¹⁾

Andre Sønner blev navnkundige Læger. En af dem, Emil Arendrup, døde i 1871 som Overlæge ved Ambulancen i St. Claude i Frankrig, hvorhen han var draget som frivillig under den fransk-tyske Krig.

Jo, vist! Arendrups havde Ære af deres Dreng. Og de oplevede jo, heldigvis for dem, ikke at se en af disse berømte Sønners Søn ende som Storsvindler og Bedrager i Efterkrigstidens Ragnarok.

Om Arendrup som Læge er det ikke saa let at udtale sig nu. Han siges at have været noget bøs og haardhændet, som jo næsten alle Datidens Læger var. Men hans betydelige Avancement er vel en Borgen for, at han har været en Dygtighed baade i sit Fag og som Administrator.

Som nævnt før havde Arendrups Forgænger, Tolstrup, købt Nabogaarden med Maltmøllen og dermed Møllerprivilegiet, som jo fra Arilds Tid havde hørt til Ejendommen her. Det medfulgte, da Arendrup købte Gaarden. Og det har muligvis givet ham Lyst til at give sig af med Mølleriet. Faktisk er det, at han i 1848 købte 5 Skpr. Land af Grenaa Byfogedjord paa Bavnhøj og derpaa i 48 eller 49 lod bygge en Vejrmølle, som han forpagtede ud. Folk fortæller, at det gik saaledes til, at Møller Rødkjær paa Sdr. Mølle var bleven Uvenner med Arendrup over et eller andet og derfor havde været med til at skaffe en ny Læge til Byen, nemlig Doktor Richter, og at Arendrup saa til Gengæld vilde drille Møller Rødkjær ved at skaffe ham en Konkurrent paa Mølleriets Omraade. Pastor Richter, for hvem jeg

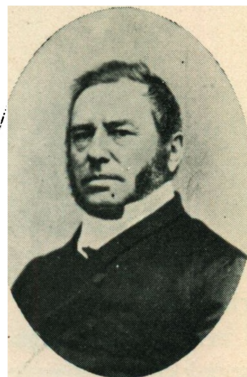
har nævnt Historien, mente ikke, at den havde noget paa sig. Men det er i hvert Fald en Kendsgerning, at Rødkjær var med til at skaffe Richter hertil, og at Richter en Tid, indtil han blev gift, boede paa Sønder Mølle.

Distriktslæge Arendrup forlod Grenaa i 1856 og solgte i 1859 Gaarden til Søren Pedersen Muurmand (g. m. Jensine Marie, født Henning), som var Gaardejer i Saldrup. Han lod indrette Butikker i nederste Etage i den gamle Gaard.

Af Grenaa Avis for Aarene derefter ses, at mange forskellige Forretningsfolk har forsøgt sig der, men næsten alle med saare ringe Held og flere med Fallit.

I den store Gaard holdt Karlene fra Byen og nærmeste Omegn Ringridning om Fastelavnen. Og Frk. Fr. Dantzer, der som Barn har boet i Nabogaarden og fra deres Vinduer kunde se herind, fortæller, at det altid var en stor Festdag for dem den Dag, da Ringridningen fandt Sted.

Den eneste af de mange Forretningsfolk, som boede her, der skal fortælles lidt om, er A. C. Henning, som oprindeligt var Lejer, men senere blev Ejer, og efter hvem Gaarden af alle ældre kaldes „Hennings Gaard“.

Distriktslæge Arendrup.

ANDERS CHR. ERICHSEN HENNING

født $\frac{8}{1}$ 1829, død $\frac{17}{6}$ 1889. Købmandsborgerskab i Grenaa $\frac{2}{12}$ 1859. Kgl. Vejer, Maaler og Vrager. Gift m. Emma Kahlen, f. 1834, d. $\frac{20}{3}$ 1923.

A. C. Henning var gammel Grenaaenser, idet han var Søn af Opsynsmand Erich Rasmussen Henning. Han havde nogle Aar uden Held været Købmand i Aarhus og kom derpaa her til Grenaa og begyndte en Kolonialhandel, men fik senere Manufakturhandel.

Det maa have været hans Forretning, som Pastor Tolstrup tænkte paa i den foran citerede Vending om deres Storstue, der var blevet til et Klædelager.

Henning havde ikke mere Held med sig end de andre og gik Fallit i 1871. Han indrettede derefter en lille Restauration og havde Keglebane i Haven. Fra den store Urtehave solgte han tillige Grøntsager til Byens Folk. Der var jo dengang ikke nogen egentlig Gartner i Grenaa og endnu mindre Gartnerbutikker, saa næsten alle, som ikke selv havde Have, købte hos

Det Indre af Hennings Gaard.

Hennings. Paa sine ældre Dage blev Henning Vejer og Maaler, hvad nu dengang ikke indbragte ret meget. Folk, som kender ham nøje, karakteriserer ham som en brav, flittig og stræbsom Mand, men som ustandselig maatte kæmpe med økonomiske Vanskeligheder.

Henning var i mange Aar kun Lejer af Gaarden, og først i 1883 fik han Skøde paa den. Aaret før blev den østlige Del af Ejendommen udlejet til H. P. Rosenvinge, som deri begyndte Manufakturhandel og i 1886 købte denne Del, som han senere ombyggede.

Efter Hennings Død beholdt hans Enke Gaarden i en lang Aarrække og havde den stadig udlejet i Smaabutikker. I den morsomme lille Tilbygning Vest for Porten, i hvilken i sin Tid havde været Karlekammer for Dr. Arendrups Kusk, havde Sadelmager J. Jensen Værksted i mange Aar.

I 1904 solgte Fru Henning Gaarden til A/S Grenaa Handels- og Landbrugsbank, som derpaa lod opføre den nuværende Bankbygning. Haven solgte Fru Henning samme Aar til A/S Grenaa Byggeforening, og det er den, som nu danner Hovedparten af Agadekvarteret.

A/S GRENAA HANDELS- OG LANDBRUGSBANK

stiftedes i Foraaret 1895 og aabnedes under beskedne Forhold 15. Maj s. A. i et Lokale i Isenkræmmer Poulsens Ejendom. Samtidig med Starten overtoges et mindre Pengeinstitut „Grenaa Bank“. Men det var dog først, da man det følgende Aar overtog Likvidationen af „Landbrugssparekassen for Grenaa og Omegn“, at der kom rigtig Vækst i Foretagendet.

Landbrugssparekassen var et gammelt, solidt Landboforetagende, hvis Leder fra første Færd havde været Kancelliraad Lütken, og som havde haft Lokale i hans Ejendom paa Østergade. Den tilførte den nystiftede Bank baade et betydeligt Antal Kunder og navnlig en ikke ringe Sympati og Anseelse i Egnens Landbokredse.

Bankens Direktion var ved Stiftelsen Kammerherre Dinesen, Katholm, Rentier I. E. Knudsen, Grenaa, og daværende Sagfører N. Bonke, der i Forvejen var Direktør for den nævnte „Grenaa Bank“, der altsaa straks optoges i den nye Bank.

Det var Bonke, der havde den egentlige Ledelse, og som sammen med H. Buhl, der ved Bankens Stiftelse var Bogholder og fra 1907 Meddirektør, bragte Grenaa Handels- og Landbrugsbank frem til en førende Stilling i Byens og Omegnens Pengevæsen.

Forbindelse med Handelslivet i Grenaa havde Banken bl. a. gennem A. Sørensen, der i en Aarrække var Meddirektør, og ved Edv. Hansen, der var et betydende Medlem af Repræsentantskabet.

Som Formand for dette fungerede Hofjægermester Neergaard, Løvenholm, fra Stiftelsen indtil 1901. Kammerherre Juel, Meilgaard, til 1918. Købmand Edv. Hansen til sin Død i 1919. Lærer A. Andersen, Aalsø, til 1929 og siden da Proprietær Gowertz Jensen, Lyngdalsgaard.

Et Mindeaar i Bankens Historie var 1905, altsaa Tiaaret for Stiftelsen, idet den da rykkede ind i de store, praktiske Lokaler i den nyopbyggede, smukke Ejendom.

I Aaret 1918 overgik Banken til „Den danske Landmandsbank“ som Filial.

Aktiekapitalen var i 1895 60,000 Kr., men forhøjedes senere flere Gange og var i 1918 ved Overgangen til Landmandsbanken $1\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Bankens Balancesum, der Aar 1900 var ca. 1 Mill. Kr., var i 1918 ca. $12\frac{1}{4}$ Mill. Kr.

En nærmere Omtale ud over de anførte rent historiske Kendsgerninger hører ikke hjemme her om et Foretagende, der endnu staar midt i sin Virksomhed. Kun ligger det nær at tilføje en kort Biografi af den af Bankens Direktører, hvis Liv er afsluttet, og som altsaa nu tilhører Historien.

NIELS BONKE

født $18\frac{1}{12}$ 1856, død $30\frac{10}{10}$ 1926. Exam. jur. 1883 Sagfører i Grenaa. 1886 Bankdirektør i „Grenaa Bank“. 1895 til 1923 Direktør i „Grenaa Handels- og Landbrugsbank“. 1900—09 Medl. af Grenaa Byraad. 1903—16 Skatteraadformand. 1919—26 Borgmester i Grenaa. Gift $18\frac{1}{1}$ 1884 m. Cathrine Müller, f. $14\frac{1}{12}$ 1857, d. $25\frac{2}{2}$ 1934.

N. Bonke var født i Vistoft paa Mols, hvor Faderen var Møller, men efter Møllens Brand flyttede han til Grenaa. Efter at være bleven Exam. jur. nedsatte Bonke sig som Sagfører i Grenaa. Faa Aar efter blev han Direktør i den lille „Grenaa Bank“, og da den gik ind i den i 1895 oprettede „Grenaa Handels- og Landbrugsbank“, var Bonke selvskreven som Direktør for denne. I

Borgmester N. Bonke.

1896 havde Bonke optaget Fr. Viale som Kompagnon i Sagførerforretningen, og en halv Snes Aar senere trak han sig ud af denne, hvorved Viale blev Eneindehaver.

Efter i et Par Perioder at have været Medlem af Grenaa Byraad, var Bonke i en halv Snes Aar uden for aktiv Deltagelse i kommunal Politik. Men efter at den nye Kommunallov var traadt i Kraft, hvorefter Byraadene selv valgte Formand, og efter at Sagfører Andersen havde frasagt sig Valget til Borgmester, rykkede Bonke ind som den første egentlig fungerende folkevalgte Borgmester i Grenaa. Han gjorde et godt og redeligt Arbejde som Formand i Byraadet og var en klog og forsigtig Leder af Kommunens Pengevæsen. Personlig var han en stilfærdig Mand af et vindende Væsen. Den sidste Del af sin Borgmestertid var Bonke syg og legemlig svækket, men havde sine Aandsevner fuldt ud i Behold. Og med en stærk Energi og Pligtfølelse kæmpede han for at udfylde den Post, som han ved det foregaaende Valg kun modstræbende havde taget imod. Ganske faa Maaneder før sin Død frasagde Bonke sig Borgmesterstillingen.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 15.*

STOREGADE NR. 7

Tidligere Pastor Blochs og Pastor Dantzers Præstegaard.
Senere Dyrlæge Dyekjærs, nu Frøknerne Bildes Ejendom
med Købmand Brændstrups Butik. Matr. Nr. 122.

Byens Grundtakst Aar 1682 nævner her „Hendrich Tonisen Kuolbye, hans Datter Cathrina Hendrichsdaatters Huus, som Byfogdens Enke, Boel Lauridsdaatter iboer. Er noget gammel, tegl paa. 30 Rdl.“

Nævnte Boel Lauridsdaatter maa formodentlig være Enke efter Byfoged H a n s L a n g, som døde omkring 1674.

Huset ejedes senere af Niels Christensen Skræder, som er

omtalt heri Side 167, og som ogsaa ejede Nabogaarden. Han nævnes som Ejer bl. a. 1710 og 1722. Sidstnævnte Aar var Gaarden pantsat til Magister J a c o b B u c h, Sognepræst til Aalsø og Hoed, for 98 Rdl. med udtrykkelig Bemærkning om, at hvis Renterne ikke svares i rette Tid, er Gaarden „uden videre Dom og Indførsel“ hjemfalden til Kreditor. Det nævnes endvidere, at Facaden er 29½ Al. og Dybden „To Hundrede og flere Alen“.¹) Renterne betales ikke, og Mag. Buch fik derfor i 1722 Dom for, at Stedet var hans. Han udlejede Huset til Konsumtionsforpagter Søren Jørgensen. Ved den lille Smuglerhistorie, som er nævnt heri Side 152, anføres netop, at Konsumtionskontoret laa paa dette Sted.

„Edle Sr. Søren Jørgensen“ var Birkefoged ved Høgholm Birk fra 1715 til sin Død 1732 og gift med Kiersten Marie Gjørup. Han boede personlig i Albøge paa en Gaard, „som af mit Herskab, Højvelbaarne Hr. Geheimeraad Palle Kragh og Hendes Naade Sal. Fru Geheimeraadinde Helle Trolle [Katholm] deres Højrespektive Arvinger er given for mig, min Hustru og vores Arvinger til evindeligt Arv og Ejendom“.²)

Han var Konsumtionsforpagter i Grenaa 1722—27 for en aarlig Afgift af 755 Rdl.³) Som Kautionist for ham overfor Kongen stod Hans Rosborg paa Haraldslund. Da nu Birkedommeren i 1727 ikke kunde betale sin Forpagtningsafgift, der skulde erlægges kvartalsvis, maatte Rosborg flere Gange træde til, saa Beløbet sammen med anden Gæld kom op paa 935 Rdl. Han anlagde derfor Sag mod Forpagteren. Under denne fremlagdes Kautionsdokumentet. I det staar bl. a., at hvis Jørgensen udlader i rette Tid at betale sin Afgift, saa Rosborg maa træde til, saa har „bemeldte Hans Rosborg Ret til uden foregaaende Dom selv som Forpagter at tiltræde udj mit Sted Grenaa Bys Konsumtion og oppebære denne lige saa fuldkommen, som om den var stilet paa hans Navn“. Yderligere staar der i Dokumentet en Bemærkning, som viser, at Kautionisten ikke optraadte helt af uegennyttig Kærlighed: „For samme Kaution betaler jeg til Hans Rosborgs Kieriste [d. v. s. Kone] aarlig, inden December Maanedes Udgang en *Descretion* af 20 Rdl., hvilke jeg som en vitterlig Gæld er pligtig til skadesløs at betale“.⁴) Altsaa, Kautionistens Frue faar et lille Gratiale paa 20 Rdl. aarlig i Julemaaneden for Mandens velvillige Kaution.

Naa, Følgen blev altsaa, at der blev gjort Udlæg i Birke-dommerens Midler. Rosborg overtog Konsumtionens Oppebørsel for Resten af Perioden, og der indsattes nye Konsumtionsbetjente.

Det løb ikke af uden Spektakel, idet navnlig en af Betjentene, Jørgen Winther, der havde Post ved Vester- og Dolmer Port, nægtede at udlevere Nøglerne dertil og i flere Dage „bandtes og droges med Rosborgs Betjente om Konsumtionen, af hvem som kom ind ad besagte tvende Porte“, ja, at baade han og Hustru optraadte saa voldsomt, at han idømtes en Mulkt, der gik — pas nu vel paa, ærede Læser! — „til Grenaae fattige Skibshaufns Bedste“.¹)

I de følgende Perioder blev derpaa Christopher Broch og senere Jørgen Bang Konsumtionsforpagtere, saaledes som allerede før er nævnt heri.

Den næste Ejer er P e d e r M i c h e l s e n B a n g, fra hvem Retten i 1741 sælger Gaarden til Major H o f f paa Hessel. 1750 Hoff til Parykmager L u d v i g P h ø d e n f a n t, der sammen med Guldsmed Christen Madsen Kiersgaard i en Aarrække havde været Lejere.

Phødenfant kom til Grenaa og tog Borgerskab ¹⁷/₂ 1749. Men det har næppe været nogen indbringende Forretning at være Parykmager i Grenaa selv i denne Parykkernes Tidsalder. Enkelte Steder i Skifteprotokoller nævnes mellem Præsternes Efterladenskaber nogle Parykker. Et Sted i Tingbogen anføres, at en Voldsmænd rev Parykken af Dommerens Hoved. Men i Hübertz Aktstykker²⁾ nævnes i 1710 i Anledning af Parykkskatten, at der dengang i Ebeltoft var „9 Parykker, 3 Fontanger og 23 Topper og Sætter“ og i Mariager 14 Parykker, men derimod er Grenaa slet ikke nævnet. Det ligger nu ganske vist flere Aartier forude, og det maa antages, at Grenaa siden er kommet lidt med. Men Forretningen var altsaa sløj, og Phødenfant flyttede til Fjellerup og solgte 1758 Huset her til Skipper R a s m u s J e n s e n B a n g. Han var Søn af den meget ansete, Side 169 omtalte „Gamle Jens Bang“ og Stedfader til 3 senere meget kendte Købmænd, Rasmus, Søren og Michel Mau, om hvem siden vil blive fortalt. Rasmus Bangs Historie hører til paa Lillegade, hvor han ejede en stor Gaard.

1766 efter Rasmus Bangs Død til Sønnen S ø r e n R a s m u s s e n B a n g. 1774 efter dennes Død til H a n s B r o c h, som ejede Nabogaarden. Atter ved dette Auktionsskøde er der en morsom Oplysning om Fremgangsmaaden ved Auktioner i de Tider, der var ganske modsat den, som vi nu bruger. Der staar: „Eiendommen opraabtes til Vurderingspris 160 Rdl., men da derpaa ikke skete Bud, blev samme indsat for 130 Rdl., men endnu af Mangel paa Bud opraabt for 100 Rdl., da Sr. Jens Chr. Juel

her i Grenaa paa Sr. Hans Brochs Vegne, *ibid.*, bød derpaa 101 Rdl. Og høiere Bud blev ikke gjort, hvorfor han med Arvingernes Samtykke blev fornævnte Gaard og Ejendom tilslagen¹⁾

I 1788 fulgte Gaarden sammen med Nabogaarden ved Salget til Birkedommer Torbiørnsen. Men i 1797, da denne solgtes til Provst Krøyer, beholdt Torbiørnsen Gaarden her og fik Hestemøllen, der altsaa laa i Sidebygningen mellem de 2 Ejendomme, overført til Gaarden her, naturligvis indbefattet Privilegiet til Møllens Drift. 1798 Torbiørnsens Svoger, Rasmus Christensen til Vedø. 1799 Sr. Peder Peerstrup, vistnok Ejer af Kirkens Menzegaard i Dolmer. 1801 Auktions-skøde til Møllmøller Peder Rasmussen Krogh. 1820 Skøde fra Krogh til Naboen, Kancelliraad Tolstrup, paa Ejendom og bagved liggende Eng.

De 2 Ejendomme var saa samlet i en Menneskealder, først under Tolstrup, senere under Arendrup. Og da denne omkring 1849 opførte Møllen paa Toppen af Bavnhøj, saa har han formodentlig søgt og faaet Tilladelse til at overføre sit Privilegium paa Hestemøllen til den nyopførte Vindmølle.

Engen beholdt Arendrup selv. Men Bygningen til Gaden solgte han i 1848 til Stedets nye Sognepræst,

FREDERIK CHRISTIAN BLOCH

født $\frac{30}{3}$ 1805 i Kvong, død $\frac{14}{4}$ 1879 i Svendborg. Cand. theol. 1830 (laud). 1834 Sognepræst i Kvong-Lyne. Sognepræst i Grenaa (udn.) $\frac{22}{6}$ 1846. Sognepr. i Ringe $\frac{9}{5}$ 1857. Entl. vistnok 1874. Folketingsmand for Randers Amts 4. Kred. $\frac{14}{6}$ 1855— $\frac{14}{6}$ 58. Gift $\frac{17}{10}$ 1834 m. Emilie Leerbech, f. $\frac{15}{8}$ 1808, d. $\frac{31}{3}$ 1900.

Bloch var af en udpræget Præsteslægt. Baade hans Fader og Bedstefader var Præster, førstnævnte i Kvong i Ribe Stift, hvilket Embede Bloch selv senere fik. Ogsaa Hustruens Fader var Præst. Det var i Ringe paa Fyn, altsaa netop i det Embede, hvortil Bloch flyttede, da han rejste fra Grenaa.

Jeg vil antage, at det er Pastor Bloch, der ombyggede Ejendommen, hvori der saa var Præstegaard i hele hans og hans Efterfølgers Tid. Bloch er den eneste Præst her i Byen, der har taget aktiv Del i Politik, og han var valgt som Rigsdagsmand for Randers Amts 4. Valgkreds i en Periode. Af Blochs Børn var Sønnen Hans Fotograf og grundlagde Atelieret i Mogensgade. Datteren Ottilia blev gift med deres Genbo, Prokurator Hanson. Paa Grund af den store Aldersforskel, hun var godt 18 Aar og Hanson ca. 40, var Pastor Bloch imod Partiet, hvad

Pastor Bloch og Frue.

der er meget forstaaeligt. Ved sin Afrejse fra Grenaa 1857 solgte Bloch Ejendommen til sin Efterfølger i Embedet.

CARL ULRICH DANTZER

født i Kbhvn. $\frac{8}{4}$ 1815, Søn af Stenhuggermester, Kaptajn Peter D., død i Gr. $\frac{27}{12}$ 1878. Cand. theol. 1841 (haud.) 1844 Lærer ved Frue Skole i Kbhvn. 1851 ord. Kateket i Grenaa. Sognepræst her (udn.) $\frac{16}{7}$ 57. Entl. $\frac{2}{7}$ 77. Gift 1) 1846 m. Christiane Elisabeth Jensine Harboe, f. $\frac{22}{5}$ 1814, d. $\frac{8}{7}$ 57, gift 2) $\frac{28}{10}$ 58 m. Manon Louise Krebs, f. $\frac{8}{12}$ 1815, d. $\frac{22}{5}$ 1904.

Pastor Dantzer var altsaa efter adskillige Aars Skolevirksomhed i København i 1851 kommet til Grenaa som Kateket, d. v. s. Andenpræst og Leder af Skolevæsenet. Denne Forbindelse imellem Præsteembede og Førstelærerembede var noget, som der baade her og i mange andre Byer efterhaanden var kommen en ret stærk Stemning imod, fordi Kateketen i de fleste Tilfælde følte sig mere som Præst end som Lærer og kun blev ved Embedet som et Gennemgangsled, indtil der blev Mulighed for at faa et andet Embede som Sognepræst, eller res. Kapellan.

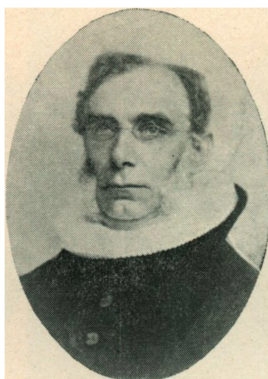
Imidlertid kan det vistnok siges, at Pastor Dantzer var en god Mand i denne Plads, bl. a. fordi han havde en lang Lærergerning bag sig.

Som Kateket havde Dantzer haft Bolig paa Skolen i Førstesalslejligheden Vestergade 7. Da han nu som Sognepræst maatte opgive denne, var det, at han købte Forgængerens Præstegaard, hvor han blev Resten af sit Liv.

Om Dantzer som Præst har jeg hørt sige, at han var en hjertelig og velmenende Mand, men noget tør i sin Prædiken. Han var meget liberal og forstaaende overfor det stærke Røre, der i hans Embedstid udgik fra Ørum Præstegaard, hvor den unge Vilh. Beck rejste Indre Missions Fane, og til hvis Kirke

Fru Christiane Dantzer,
født Harboe.

Pastor C. U. Dantzer.

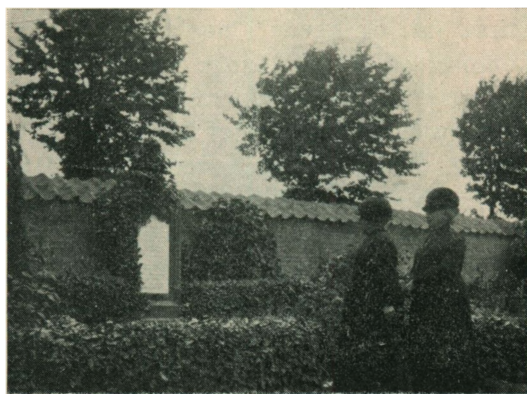
Fru Manon Dantzer,
f. Krebs.

ogsaa mange Familier i Grenaa søgte. Beck var jo en overmaade veltalende Mand med et kraftigt, til Tider temmelig drastisk Sprog og med Ild og Voldsomhed. Det var langt fra Dantzers Temperament. Men dog aabnede han Kirken her for Becks Forkyndelse og tog venskabeligt mod ham uden dog selv at slutte sig til den „Indre Mission“.

Dantzer var i mange Aar en svagelig Mand og maatte holde Kapellan. I 1864 havde han en Pastor J. C. Olsen, der havde været Præst i Sønderjylland, men var fordrevet derfra, da Tyskerne fik Herredømmet. Siden havde han en Tid J. J. Bjerre, den senere Kultusminister i Ministeriet Sehested. Bjerre talte dengang med stærk vestjytsk Accent, og Folk i Grenaa klagede over, at de ikke kunde forstaa ham.

De sidste Aar (1871—77) var Sofus Ulrich Borch pers. Kapellan, og da han fik Præsteembede og forlod Grenaa, bestemte Dantzer sig til at søge sin Afsked.

Dantzers første Hustru døde just i de samme Dage, da han modtog Udnævnelsen som Sognepræst. Hans anden Hustru, Manon Krebs, var kommen til Grenaa som Bestyrerinde af en Privatskole, som en Del Grenaa-borgere, f. Eks. Ritme-

Pastor Dantzers Gravsted paa Grenaa Kirkegaard.

Frk. Frederikke Dantzer.

Frk. Helene Dantzer.

ster Gether, Distriktslæge Arendrup og Prokurator Lunøe havde oprettet for deres Pigebørn. Denne Skoles Undervisning foregik i et Par Lokaler i Lunøes Gaard. Dantzer var Religionslærer ved Skolen, og han har altsaa der stiftet Bekendtskab med Manon Krebs. Hun overlevede sin Mand i 25 Aar og blev 90 Aar gammel.

Fru Dantzer havde den trange Lod i mange Aar at være omtrent blind, men fik den kærligste Pleje af sine 2 Steddøtre Frederikke og Helene. Førstnævnte var i mange Aar Lærerinde ved forskellige Skoler i Grenaa, bl. a. nogle Aar ved den private Realskole. Begge var udpræget „Præstedøtre“, der paa den mest uegennyttige og venlige Maade udførte et stort Arbejde for syge, fattige, gamle og Børn i Grenaa. Blandt andet er deres Navne levende knyttet til „Asylbørnenes Juletræ“.

Pastor Dantzer blev syg i Kirken Juledag 1877, maatte bæres hjem og døde faa Dage efter.

I 1882 solgte Fru Dantzer Ejendommen til J. C. Bøjstrup, som straks videresolgte den til Sagfører Hans West. Han var exam. jur. og havde i nogle Aar været Fuldmægtig paa Herredskontoret og et Par Gange konstitueret Byfoged. Senere begyndte han selv en Sagførerforretning med Bopæl Storegade nu Nr. 16, men flyttede efter Købet herop. West var gift med Ane Cathrine Bonke, Datter af Gæstgiver Bonke. Han oparbejdede en betydelig Praksis, men forlod Byen i 1895, og Fogedretten afhændede Ejendommen til Dyrlæge Dyekjær. Den var dengang kun i en Etage, men der blev kort efter sat endnu en Etage paa. 1903 Skøde fra Dyrlæge Dyekjær til Snedkermester S. Bilde.

1904 fra denne til A/S „Grenaa Byggeforening“, der vistnok i Hovedsagen bestod af Sælgeren selv og hans Broder, Tømrermester A. Bilde.

A A G A D E

I de nærmest følgende Aar erhvervede Selskabet yderligere Holstvigs gamle Gaard, der var nærmeste Nabo mod Vest, samt hele „Hennings Have“. Den gamle Præstegaard ombyggedes til den nuværende Hjørneejendom, dog at den vestligste Del af den udlagdes til Gade. Paa samme Maade med Holstvigs, som nedreves og gav Plads for

Storegade. Længst tilhøjre ses Holstvigs Hus, derpaa Dyrlæge Dyekjærs.

Afholdshotellet, og hvis østligste Del indgik som Aagades anden Halvdel. Og i 1910, da Gasledningen nedlagdes i Aagade, hvorved det store Møntfund blev gjort, var Kvarteret altsaa i Hovedsagen færdigt til Udstykning og Salg af Byggegrunde. Det varede dog en Snes Aar, inden Aagade gik over til at blive offentlig Gade og undergik en betydelig Forbedring med Planering, Asfaltering, Flisefortov m. m.

Der var i 1910 adskillige, der holdt paa, at Gaden skulde hedde „Brødregade“ til Minde om de to, der havde skabt den, nemlig Brødrene Bilde. Byraadet bestemte imidlertid i Mødet 2. Febr. 1905, at den skulde hedde Aagade.

Hvis man vil se historisk paa det Areal, som nu udgør Aagadekvarteret, vil det være praktisk at tage Kortskitsen heri Side 128 for sig. Det vil da ses, at hele den sydlige Halvdel og begge Bygningsrækkerne med Haver ligger paa den Grund, som Jørgen Bang ejede omkring 1750, og som altsaa siden var „Hennings Have“. Hvorimod Aagades nordre Del helt ud til Storegade er 1) Rasmus Bangs Grund mod Øst og 2) Mads Tranes mod Vest, eller i Nutidssprog 1) Dyrlæge Dyekjærs og 2) Holstvigs.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 16.*

STOREGADE NR. 9

„Cornethuset“. Tidligere G. M. Jensens, 1885 Holstvigs,
nu „Afholdshotellet“. Matr. Nr. 121.

Ejendommen, som omkring 1740 laa her, var en lille Bygning paa 5 Fag, tækt med Straa, men havde tidligere været paa 11 Fag. Dens Grund strakte sig 130 Al. mod Syd og grænsede til den bagved liggende Eng, som tilhørte Jørgen Bang. Grundtaksten 1682 har „Nr. 9 Inger Jensdaatters Gaard og Hauge, hun self eier og iboer, som er hendes Daatters, er tegt med [straa] tag, med en liden Hauge. 50 Rdl.“

Her boede i lang Aarrække Søren Rasmussen Cornet, efter hvem Huset i mange Aar, ogsaa længe efter hans Død, blev kaldt „Cornethuset“.

Efter den lange Række Købmandsgaarde træffes endelig her som Ejer en Mand af anden Stand. Han findes ikke anført i Raadstueprotokollen og har altsaa ikke haft Borgerskab. Hvad hans egentlige Bestilling har været, er derfor uvist. Hans Navn forekommer adskillige Gange i Tingbøgerne. I 1707 i Anledning af en Strid med Hessels Ejer angaaende Kragssø nævnes Søren Cornet som „Hessels Fisker i Søen“. Han er indstævnet i Sagen, men bliver borte under Foregivende af, at Ridefogeden paa Hessel havde forbudt ham at give Møde paa Tinge.

Omtrent samtidig er han indstævnet, fordi han havde nedbrudt 6 Fag af sit Hus. Dette var ulovligt. Hvor underligt det end lyder for os, var det strafbart at nedbryde Bygninger uden at opføre mindst lige saa meget til Gengæld.

Søren Cornet indrømmede, at han havde „nedbrødt nogle Gulv Huses af nordre Ende, ud mod Gaden, men havde til Gengæld sat 2 Gulv Huus til den søndre Ende, og 2 Fag havde han solgt til en anden Mand her i Byen“. ¹⁾

Det fremgaar altsaa, at Huset har ligget med Gavlen mod Gaden. Og det er et Eksempel paa det ikke ualmindelige, at man nedbrød Bindingsværkshuse og opførte dem igen paa et andet Sted. De var jo meget ofte slet ikke af Sten, men lerklinede, saa det var ikke saa farligt at flytte dem.

Søren Cornet laaner i 1715 af Sr. Niels Pedersen Bang 33 Rdl. „som hand mig udj min store Nød og Trang Tid efter anden laant og forstrakt haver“. Han pantsætter til Sikkerhed „med min Hustru Anna Nielsdaatters Vilje og Samtøcke udj kraftigste Maade mit iboende Hus og Eiendom med tilliggende Haugested“. ²⁾

Søren Cornet nævnes flere Gange som Stævningsmand. En

Gang anføres han ogsaa som Fangevogter. Det sidste blev ham nu en dyr Historie, idet han „formedelst Søvnagtighed“ lod nogle farlige Fanger undslippe af Arresten og derfor selv fik en meget streng Straf.

Sagens Indhold er i korte Træk følgende: 8. Juli 1721 var en Mand fra Hammelev, Peder Møller, bleven dræbt i Nærheden af Mastrup. 3 Mænd og 1 Kvinde fra denne By anklagedes for Mordet. De indsattes i Arrestkælderen i Grenaa og „blev slaget i Jern“, d. v. s. forsynet med Jernlænker om Haandledene, eventuelt ogsaa om Fødderne. Fuldmægtigen paa Sostrup (nu Benzon) havde paa sit Herskabs Vegne sluttet Akkord med 2 Mænd i Grenaa om, at de, i den Tid Fangerne sad i Arrestkælderen, skulde holde forsvarlig Vagt over dem Dag og Nat mod en Betaling af 12 Sk. pr. Døgn til hver. Og paa det Vilkaar, at Fangevogterne, som var Niels Nielsen Olufsen og førnævnte Søren Rasmussen Cornet, forpligtede sig til „under Livs, Æres og Boes Fortabelse, at Fangerne ikke ved deres Forsømmelse skulde undkomme eller *e s c a p e r e*“. Kvinden blev senere løsladt, men de 3 Mænd sad tilbage. Saa skete det Natten mellem d. 11. og 12. Oktober 1721, at alle 3 Fanger brød ud af Arresten. Fangevogterne havde sovet et Par Timer, og da Søren Cornet ved 2-Tiden om Morgenen vaagnede og gik ned i Fangekælderen for at se, hvorledes det stod til, saa han, at der var et Hul under den yderste Dør. I Mørket troede han, at det var Genboens, Rasmus Katholms, Hund, som havde skrabet Jorden bort under Døren. Men ved nærmere Eftersyn viste det sig, at Hullet gik helt ind, og at Fangerne var borte. Han og Olufsen løb straks ud i Byen for at søge. Men det var forgæves. Fangerne var og blev borte. Sr. Erich Rammel, der var beskikket Aktor imod Fangevogterne, mødte ved Forhøret og forlangte dem arresteret. Det skete ogsaa, og de blev altsaa selv puttet ned i Arrestkælderen, hvorfra de havde ladet Fangerne undslippe. I senere Forhør forklarede Søren Cornet, at en af dem altid havde været med Vægteren nede, naar Fangerne skulde have Mad og derfor fik Jernene aftaget, og at de som Regel ogsaa havde paaset, at Fangerne derefter atter „blev slaget i Jern“. Men han maatte jo indrømme, at de den paagældende Nat havde sovet en Tid og derfor var Skyld i, at Fangerne var brudt ud.

Ved Landsrettens Dom blev kun den ene af de undvegne Fanger erklæret skyldig og dømt. Og kort efter, nemlig 12. Jan. 1722, faldt saa ogsaa Dommen over de to uheldige Fangevogtere. De havde jo egentlig forpligtet sig til at svare med deres Liv for

Fangernes Tilstedeværelse. Dommen gik dog ud paa, at da de ikke ved egentlig Skødesløshed, ej heller ved Drik eller forsætlig Uagtsomhed havde forset sig, „men aleniste ved den men-neskelige Naturs Tunghed at falde i Søvn“, saa kendes for Ret, at begge de to Fangevogtere, der nu i 13 Uger havde siddet i Arrest, „for bemeldte deres Søvnagtigheds Skyld bør: 1) have deres Boeslod forbrudt til Kongen og 2) ydermere, andre til Ex-empel, at gaa udj Jern og arbeide et Aar paa Holmen“.³)

I 1734 solgtes Sal. Søren Rasmussen Cornets sidst iboede og fradøde Hus til Skipper

PEDER MICHELSEN BANG

Han var Søn af Michel Bang og muligvis Sønesøn af gamle Jens Bang. Samme Peder Bang var af et inoget hæftigt Sindelag, hvorom adskillige Retssager bærer Vidnesbyrd.

I 1739 faar han en Dom, fordi han — denne Gang paa en forholdsvis undskyldelig Maade — var kommen i Klammeri og Slagsmaal med en Kone ved Stranden.

Uenigheden havde fundet Sted om Morgen den 2. Juni, og det fremgaar af Forhørene, at Fiskerne, naar de om Natten havde draget Vod, om Morgen samledes ved et Sted mellem Stranden og Byen, som kaldtes „Skiftestedet“, og der „skiftede“ Fiskene, saaledes at hver, der var Parthaver i et Vod, fik sin Del af Fangsten. Den paagældende Kvinde, Kirsten Erichsdaatter, der boede i Dolmer, ejede Fjerdeparten i et Vod. Hun beklagede sig over, at de havde delt Fiskene, før hun kom. Ordstriden udartede til Haandgribeligheder fra Peder Bangs Side. Den afgjordes dog med en Bøde, fordi Kvinden selv havde udfordret.¹)

I 1740 overfaldt Peder Bang med ærerørige Fornærmelser en Snedker, der arbejdede i Major Hoff's Gaard paa Lillegade, og slog Plankeværket, som han arbejdede paa, i Stykker. Det kostede ham en større Erstatning, Bøde og Undskyldning.

Hans Hus stilledes kort efter af Retten til Auktion, vistnok til Betaling af den idømte Erstatning. Det solgtes til Kobbersmed Trane. Men hverken Bang eller hans Hustru, Sara Mathiesdatter, vilde lade Trane komme ind i det købte Hus. De truede ham ligefrem paa Person og Velfærd og vilde afbrænde Huset, saa Trane maatte til Retten, hvor det ogsaa denne Gang ordnedes med en ydmyg Undskyldning, 1 Rdl. i Bøde til Fattigkassen og Sagens Omkostninger.²)

Men rent galt gik det sidst paa Aaret. Efter i lang Tid at have „ført et u-lovligt og u-christeligt Lif og Lefnet mod sine

Forældre og Søskende“, kom han d. 22. Decbr. om Aftenen ved 8-Tiden ind i Faderens Hus og begyndte at yppe Klammeri med Søsterens Kæreste, Skrædder Michel Fiil, som sad der ved sit Skrædderhaandværk. Han slog ham paa Munden, og da Søsteren ilede til og vilde hjælpe sin Kæreste, greb Bang dem begge i Haaret og slog dem. Faderen, der var gaaet i Seng, kom saa op og gav Peder nogle Slag over Armen med en Kæp, for at han skulde slippe dem. Men snart efter laa Peder Bang paa Gulvet og sloges med Faderen. Organisten, Søren Fisker, der var deres Genbo, kom ind og vilde skille dem ad. Men Peder var helt ustyrlig, og der blev sendt Bud til Byfoged Bager om at komme.

Ogsaa ham angreb Peder Bang med Skældsord, og derefter, da han mærkede, at han skulde arresteres, rev han Hat og Paryk af Byfogden og tilføjede ham en Rift i Ansigtet. Organisten og andre overmandede den rasende Person, og han blev sat i Arrest paa Raadstuen. Men samme Nat brød han ud af Arresten og truede i sit Raseri „Byen med Ildebrand og Godtfolk paa Livet“. Han blev saa indstævnet, mødte ikke, men sendte et skriftligt Indlæg, hvori bl. a. staar, at „sidste Gang den gode Mand (d. v. s. Dommeren) lod mig paa Raadhuset henkalde, saa lod han Tingdøren lukke for mig og truede mig med Arrest og ond Medfart, om jeg ikke vilde vedgaa og tilstaa. Og skulde jeg møde nu, vilde han nok gøre mig samme Overfald igen“. Sognepræsten, Poul Winther, afgav saadan Erklæring, at han efter de mange Klager, som var indløbet over Peder Michelsen Bang, paa Embeds Vegne efter foregaaende Fremstilling af den Elendighed, han ved saadant et begrædeligt Væsen paadrog sin arme Sjæl, havde formanet ham til Omvendelse o. s. v.

Efter mange Opsættelser faldt saa endelig Dommen $\frac{1}{5}$ 1741, afsagt af Amdi Bang fra Løvenholm Birk, som var Sættedommer. Efter Lovens forskellige Paragraffer idømtes Peder Bang 1) forskellige Bøder til samlet Sum ca. 100 Rdl., 2) at miste al Arv efter Forældrene og 3) efter den nye Forordning af $\frac{27}{11}$ 1739 Fæstningsarrest i 3 Aar.¹⁾

Inden vi forlader Peder Michelsen Bang skal blot bemærkes, at flere Aar efter, at han var løsladt, nemlig i 1748, er han og Hustru atter i Retten. Denne Gang er det dog Hustruen, det er galt med, og Peder Bang er kun opkaldt som Vidne. Det drejede sig om Drukkenskab og andre slemme Ting. Og det er ej heller at undres over, at den stakkels Kone, efter alt, hvad der var gaaet forud, havde slaet sig paa Flasken. Kæmneren, Bager Niels Pedersen Lange, anklagede hende paa Byens og Borgernes

„Hennings Gaard“ ca. 1895, tilhøre den lille Tilbygning, hvori Sadelmager Jensen havde Værksted. Her boede tidligere Dr. Arendrups Kusk.

Vegne for Drukkenskab, højst forargeligt Levned, Slagsmaal med Mand og Børn samt Smaatyeri. Og hun dømtes til som Arrestant at arbejde i Viborg Tugt- og Manufakturhus i 8 Aar.¹)

Dermed forlader vi dette sørgelige Hjem. Ved Auktionen i 1740 solgtes, som før er nævnt, Huset til Kobbersmed Mads Christensen Trane. Prisen var 40 Rdl. Trane var gift med en Datter af Naboen, Byskriver Ponich. Hun hed Birgitte. Ved en Pantsættelse af deres Indbo nævnes bl. a. Genstande et stort Tin Stegefad mærket M. C. S. T.—B. H. D. P. (Mads Christensen Trane—Birgitte Hermansdatter Ponich).

Trane fungerede enkelte Gange som Skriver for Svigerfaderen. Hans Skrift var ikke særlig egnet for en Protokol og Retskrivningen endnu mindre. Han udnævntes i 1744 til at være Bedemand, Klokker og Graver. Birgitte Trane døde Juleaften 1765, men da var hun forlængst Enke og Huset solgt.

1756 til Matthias Lind. 1760 til Byfoged Behr. 1761 til Hans Broch. 1764 til Guldsmed Johan Daniel Planitz, født 1721, begr. $^{10}/_5$ 1776 (56 Aar). Borgerskab i Gr. $^{2}/_1$ 1747, gift m. Maren Pedersdatter.

Guldsmed Planitz var født paa Amaliegaard i Nærheden af Hornslet. Han kom til Grenaa i 1747 sammen med sin Broder,

Kobbersmed Didrich Perch. De købte en stor gammel Gaard paa Storegade, nuv. Nr. 15-17-19, og delte den mellem sig. Men Planitz maatte nogen Tid efter gaa fra Gaarden og købte saa „Cornet-huset“, som det endnu dengang kaldtes baade i Tale og Skrift. Og her arbejdede Planitz sig i Aarenes Løb godt op, saaledes at han endogsaa kunde laane Penge ud til andre mod Pant i Huse. Det var jo dengang den eneste Maade, hvorpaa man kunde anbringe sit jordiske Mammon, naar man vilde have Renter og ikke gemme hen i Strømpeskafte i Dragkisteskuften. Det er vistnok ogsaa Planitz, som har ombygget Huset i den Skikkelse, som det stod i, indtil Afholdshotellet blev opført. Det var nemlig Bindingsværk til Gaarden, hvorimod Facaden, der var Grundmur, selvfølgelig var af nyere Dato.

Efter Planitz' Død i 1776 overtog Sønnen Huset.

Hans Planitz var Guldsmed ligesom Faderen. Han døde ^{15/7} 1805, 47 Aar gammel. I Kirkebogen staar, at han døde ganske pludselig, „frisk og sund Søndag, døde han Mandag Morgen“. I 1807 solgte Enken til Bogbinder Frantz Ramshart, født 1782, Søn af gamle Bogbinder og Kirkeværge Christian Ramshart. Det bemærkes, at Navnet findes skrevet baade hart, hardt og hard.

Fra Englænderkrigens Tid, da der her i Grenaa var indkvarteret mange Soldater, navnlig af Hensyn til Kystforsvaret, er opbevaret en lille Episode, som angaar Ramshart. Soldaterne var for en Del af 1. jyske Infanteri-Regiments 4. Bat. under Kommando af Kaptajn v. Kreii og laa indkvarteret hos Borgerne. Ramshart havde en Underofficer, Søren Poulsen Thorsager. Efter Forordningen skulde han have Varme i sit Værelse eller i Mangel deraf Adgang til et opvarmet Værelse. Det gav Anledning til forskellige Smaasammenstød, og under et af dem optraadte Ramsharts Svoger, Snedker Severin Schou, med knyttet Næve og Trusel mod Underkorporalen. Sagen ordnedes dog tilsidst ret fredeligt.¹⁾

Ramshart var dobbelt besvogret med Schou, idet denne var gift med hans Søster, Karen Ramshart, medens Ramshart var gift med Schous Søster Mariane. Ægtefællerne levede ikke ret godt sammen, og Ægteskabet opløstes. Det fælles Hjem med Have og Toft solgtes i 1814 for 2520 Rdl. Courant = 523 Rdl. Sølv til Fuldmægtig P. Tolstrup. Man ser af Pengeangivelserne, at vi er lige i Pengekrisens Dage. Tolstrup solgte straks efter til Søren Schmidt, men forbeholdt sig den bagved liggende Toft, som han lagde til sin i Forvejen meget store Eng. Saaledes er

altsaa Hennings Have og hele det store Aagadekvarter i sin Tid sammenstykket.

Ramshart døde faa Aar efter (²⁴/₁₁ 1816), og hvor sjælden en Begivenhed en Skilsmisse dengang har været, kan ses af, at Kirkebogen ved hans Død tilføjer: „Levede i de sidste Aar separeret fra sin Kone, Mariane Schou“. [Samme Aar indgik Mariane Schou Ægteskab med Husets nye Ejer. Hun var da 38 og han 27 Aar gammel.

Om Købmand og Postmester Søren Jacobsen Schmidt er der fortalt tilstrækkeligt paa Søndergade, hvor han boede sine sidste Dage hos sin Datter (se heri Side 33). Det skal kun lige bemærkes, at i Ejendommen her begyndte Schmidt sin Manufakturhandel, som han drev i mange Aar. Her blev han i 1837 Postmester, da dette Embede langt om længe adskiltes fra Byfogedembedet, og her har han uden Tvivl haft Postkontor, saaledes at „Cornethuset“ i en Række Aar har været „Postgaard“. I 1845 solgte Schmidt sin Forretning til G. M. Jensen og flyttede over i Genbohuset, som han ogsaa ejede. Det er nuværende „Spærkassen“, og i den var saa Posthuset i de næste 5 Aar, indtil Schmidt i 1850 flyttede ned til Datteren i Søndergade, hvor han entledigedes som Postmester i 1851, men først døde 12 Aar senere.

Køberen i 1845 var Købmand

GRAVERS MATHIAS JENSEN

født 1816 i Viborg, død ³¹/₃ 1872. Købmandsborgerskab ⁶/₇ 1841. Medl. af Borgerrepræsentationen 1846—48 og 1853—60, Medl. af Skolekommissionen m. m. Gift ¹⁸/₁₂ 1844 m. Jfr. Jacobine Hanson, f. 1814, død ³/₁₀ 1891 (77 Aar gl.)

G. M. Jensen havde lært Handelen og senere været Kommiss hos Købmand Hartvigson, indtil han selv etablerede sig som Manufakturhandler. Han oparbejdede en udmærket Forretning, der havde et mere „storstadsagtigt“ Præg end de andre lokale Manufakturhandlers. Det var en kendt Sag, at G. M. Jensen selv gjorde sine Indkøb i Udlandet, og han undlod da heller ikke i sine Avertissementer i „Grenaa Avis“ at gøre opmærksom derpaa.

G. M. Jensen deltog meget i det offentlige Liv. Han var i en lang Aarrække Medlem af Skolekommissionen og Byraadet og var vistnok en Mand af udmærkede Evner. Men han havde den tunge Skæbne, at en tiltagende Blindhed i hans senere Aar nødte ham til Uvirksomhed. Gamle Grenaaborgere fortæller, at han desuagtet til Stadighed sad nede i sin Butik og hørte, hvad der foregik, talte med de gamle Kunder og spurgte, hvem det

Købmand G. M. Jensen og Frue.

var, naar der kom nye, hvis Røst han ikke kendte. Jævne Folk kaldte ham altid „Blinde Jensen“. Jeg har hørt fortælle, at det var under et Ophold i Paris, at Jensen en Aften i et Teater pludselig følte et hæftigt Stik i Øjet, og at det var Begyndelsen til Blindheden. En af Jensens Slægtninge fortæller, at det skete i København, idet han gik over Kongens Nytorv.

I Ægteskabet var 3 Børn: Datteren Poulina blev gift med Købmand P. Topp, som senere udvandrede til Amerika, Vilhelmine ægtede Apoteker Jensen, Brønderslev, og endelig var der en Søn, Jens Jensen, født $^{29}/_3$ 1845, død $^{24}/_4$ 1909, af alle ældre Grenaaensere kendt under Navnet „Løjtnant Jensen“. Han var vistnok et fortræffeligt begavet Menneske og havde i sin Ungdom ligesom Faderen rejst en Del i fremmede Lande. Han havde et vindende Væsen og var paa flere Omraader i Besiddelse af særdeles gode Kundskaber. Men formedelst tiltagende Hang til Drikkeri drev han det aldrig til det, som hans Evner havde berettiget ham til.

Jensen, der som Barn var Elev i „Student Hansens Skole“, studerede i sin første Ungdom paa polyteknisk Anstalt, men naaede aldrig at faa nogen afsluttende Eksamen. Det slaar vel ikke fejl, at han har haft saa mange andre Interesser, at han ikke har passet sit Fag.

Som Militær blev han derpaa Løjtnant i Garden, men laa visnok ikke inde ret længe. Noget borgerligt Erhverv fik han aldrig. Han havde en brændende Interesse for Arkæologi og erhvervede, delvis ved Selvstudium, gode Kundskaber i Faget. Adskillige Afhandlinger i „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed“, særlig da en i 1866 om 2 Gravhøje, som han udgravede i Enslev Sogn, er efter kyndiges Mening af virkelig arkæologisk Værdi.

Storegade Nr. 9 i Holstvig's Tid.

Jensen slog sig i forholdsvis ung Alder til Ro i Grenaa, hvor han boede hjemme og havde sit Ophold. Efter Faderens Død boede han sammen med Moderen, saa længe hun levede.

Han ledede Udgravninger flere Steder og var Assistent for Nationalmuseet. Han købte og solgte ogsaa Oldsager og gav sig af med Landmaaling. Dette i Forbindelse med nogen Arv fra Forældrene gav ham i en Aarrække det nødtørftige Udkomme. Senere maatte han tit og ofte paakalde sine mere velsituerede gamle Skolekammeraters Hjælp. Det var Johs. Jørgensen og navnlig Overrettsagfører Brokmann. Sidstnævnte var ham en uegennyttig Ven og Financier, og i hans Hus var „Løjtnanten“ en daglig Gæst i mange Aar.

For en Mand, der som Løjtnant Jensen havde hele sin Dag til Raadighed, og som virkelig havde en levende Kærlighed til sin Fødeby og dens Fortid, var det en naturlig Sag at undersøge, hvad der forekom eller forelaa af Minder fra Byens ældre Tid. Og for at nævne et Par af de mest nærliggende Ting, saa har Jensen Hovedæren for, at der i sin Tid virkelig blev foretaget en grundig Undersøgelse af Ruinhøjene ude ved Søndre Mølle, hvor det gamle Spedalskhospital „St. Jørgens Gaard“ har ligget. Og ligeledes var det ham, som senere ledede Gravningen paa Bavnhøjbakken, hvor Fundamentet af Grenaa gamle Kirke udgravedes og kortlagdes. I „Jyllandsposten“ og i „Grenaa Folketidende“ skrev Jensen Smaaestykker om disse Fund og mange andre lokale Emner. Men at udarbejde nogen samlet Beskrivelse af Byens Fortid, endsige nogen egentlig Byhistorie, hvad han med sine Evner og overmaade gode Tid havde kunnet gøre, fik han aldrig samlet sig til.

Han var en af Byens Originaler, hvis Skæbne i de senere Aar var ret trist, men skyldtes hans egen Mangel paa Karakter. Men hvem der, som bl. a. nærværende Bogs Forfatter, har Interesse for „det gamle Grenaa“, kan ikke undgaa at mindes Løjtnant Jensen med Sympati.

Vi vender tilbage til G. M. Jensen. Paa Grund af tiltagende Svaghed udlejede han i 1870, et Par Aar før han døde, Forretningen til Alexander Lund og efter dennes Fallit til J. N. Holstvig, som mange Aar efter (i 1892) købte Ejendommen af Fru Jensens Dødsbo.

Løjtnant J. Jensen.

Jørgen Nielsen Holstvig var født i Ørum $\frac{2}{6}$ 1855, Borgerskab i Grenaa $\frac{22}{8}$ 1879. Gift $\frac{2}{6}$ 1880 m. Dorothea Jensen, født $\frac{14}{7}$ 1859, død $\frac{30}{6}$ 1929.

Forældrene døde, da han var ganske lille, og han kom derfor i Huset hos Spækhøker H. S. Henriksen i Grenaa, der selv ingen Børn havde. Der tilbragte Holstvig sine Barndomsaar og lærte at bestille noget hos sine særdeles flittige og arbejdsomme Plejeforældre, i hvis Butik han ekspederede allerede som Dreng. Efter Konfirmationen kom han i Lære hos Købmand P. Jensen. Efter flere Pladser udenbys, vendte han tilbage til ham og blev der, indtil han selv etablerede sig og overtog G. M. Jensens Butik.

Holstvig var en solid og reel Forretningsmand med et behageligt, stilfærdigt Væsen. Men det faldt ham alle Dage svært at klare sig i Konkurrencen med Naboen mod Vest, Johs. Jørgensen, og Livet var for ham en Kamp for det daglige Udkomme for sig og Familie.

1902 forlod Holstvig Byen og udlejede Forretningen til Andreas Bruun. Efter et kortere Ophold i København overtog han i 1904 Hoed Kro og havde derefter 1914—25 Manufakturforretning i Kolind, hvor han lever endnu.

I 1904 solgte Holstvig Ejendommen til Johs. Jørgensen. Han afhændede den kort efter til A/S Grenaa Afholds- og Højskolehotel, der opførte den Bygning, som nu danner Aagades vestre Hjørne. Den vestlige Halvdel af Aagade ligger paa det Stykke af Grunden, hvor Holstvigs Port befandt sig.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 17.*

STOREGADE NR. 11

1839 Th. Wessing. Opbygget i 1870 til Johs. Jørgensen,
„Magasin du Nord“. 1934 bl. a. det nye Biografteater.
Matr. Nr. 120 a.

Efter Byens Grundtaxt 1682 har her ligget „Niels Bredstrup, Gaard og Hauge, hand selv ibor, er tegt med tegel og tag, 76 Rdl.“

Gaarden solgtes i 1719 af Skipper Mads Nielsen til By-skriveren,

SR. HERMAN PONICH

født (?), død 1746. Byskriver i Grenaa og Nørreherred ^{12/8} 1699—1746. Birkeskriver i Scheels Birk ^{13/12} 1726—46. Gift ^{4/12} 1695 m. Else Jensdatter, Datter af Raadmand i Grenaa Jens Rasmussen Vern.

Ponichs Fornavn Herman findes skrevet baade med enkelt n, dobbelt n og nd. Førstnævnte er det almindeligste.

Til Ponich i Egenskab af By- og Herredsskriver knytter sig paa Forhaand en vis Interesse, idet det er i hans Tid, at de ældste bevarede fortsatte Retsprotokoller indrettedes: Tingbogen i 1705, Justitsprotokollen i 1725 og Skøde- og Panteprotokollen i 1740. Ponich skrev en ikke særlig læselig Haand og med uhyre smaa og gnidrede Bogstaver. Bladene i hans Protokoller er saa tæt beskrevet, at hver Side rimeligvis vilde udkræve 5 Sider i en Nutidsprotokol. Men de var ogsaa beskrevet helt ud til Randen paa alle 4 Kanter, og der er bogstavelig ikke en Millimeter ledig Plads paa Ponichs Papir.

Man forbavses over denne fænomenale Økonomi med Papiret, men forstaar den bedre, naar man erfarer, at Skriveren selv skulde bekoste sin Protokol. Paa anden Maade kan man i hvert Fald ikke udtyde en Vending, han engang fremkom med i et Indlæg i Anledning af, at der i en Sag var beskikket en Sætteskriver. Ponich skriver, „at han haaber, at hans Salarium for denne Sag ikke fratages ham, fordi det er hans fattige Levebrød for ham og Hustrue, og deraf maa han svare alle kgl. Paabud og selv holde sin Protokol“.)

„Det fattige Levebrød“ vilde man jo paa Forhaand stille sig noget tvivlende til. Dog er det sikkert rigtigt. Der er mange Smaatræk i Retsprotokollerne, som ganske afgjort peger imod, at Ponich altid har siddet smaat i det. Sidst og mest afgørende et Skøde, som han i sin Alderdom udsteder paa sin iboende Gaard til Svigersønnen, Farver Svend Pedersen Alberg, og hvori han skriver: „.... Kiendes sig underskrevne Hermann Ponich, Byskri-

ver i Grenaa o. s. v. og hermed for alle vitterlig gjør, at jeg med min frie Villie og velberaad Hu haver solt og skiøt i min store Trang til min Giælds Afbetaling i mit levende Live min nu iboende Gaard o. s. v.¹⁾ Det er næsten som den gamle Byskrivers Afskedsbrev, udgivet ganske kort før han døde.

Lige saa betegnende er det, at hans Søn, Peder Ponich, der allerede længe før havde faaet Ret til at være hans Efterfølger i Embedet, altsaa være hans *Successor*, som man dengang altid skrev, uden videre lod Embedet bestyre af en lokal Mand som et Bierhverv. Da Stiftamtmanden fulde 8 Aar efter, altsaa i 1754, fik Paalæg fra højere Sted angaaende at erkjendige sig om, hvorledes det forholdt sig med Byskriveren og hans Betjening af Embedet, afkrævede han P. Ponich, der var Prokurator i Aarhus, en Erklæring.

Den gaar ud paa, at hvis det ikke blev ham tilladt at afstaa Embedet til en anden, eller at nyde en anden kgl. Betjening, saa maa han declarere By- og Herredsskrivertjenesten i Grenaa vacant; „thi at reysse dertil med Koene og talrig Familie, hvor jeg ikke kand have 2 Sk. daglig pro persona, er ey anderledes end at give mig selv frivillig ind i et Fængsel for at crepere af Hunger“²⁾

Vi vil se paa nogle Smaabegivenheder fra Ponichs Privatliv i den lange Aarrække, han var Byskriver i Grenaa. 3. Marts 1705 lader han indstævne sin Svoger, Studiosus Theologiæ Kield Sørensen, som har boet hos ham fra 4. Novbr. 1701 til Dato og faaet „Øl og Mad, Lys og Varme, Kammer og Opvartning til en aftalt ugentlig Pris af 3 Mark, ialt 132 Sldr., og som han ikke vil betale“. Da det er en gejstlig Mand, det drejer sig om, indstævnedes Kield Sørensen i den Anledning af Provst Broch til at møde for den gejstlige Ret „i Voldby Kirke ^{31/3} 1705 Morgen Kl. 8 slet til Sagens Afgørelse“³⁾ Altsaa: fuld Pension for 3 Mark om Ugen!

Ponich ejede sammen med Byfogeden og et Par andre Mænd, den Eng, som laa mellem Kannekegade og Aaen og benævntes „Øster Hauge“. De indhegnede den og lod paa Tinge lyse Forbud imod Færdsel derover. Alligevel blev der truffet „Bæster og Qvæg deri, som havde opædt Kornet“, og Ponich kræver nu Ejeren af Kreaturerne dømt til at betale i Erstatning „et godt, fuldkomment Læs Korn eller dets Værdi, 1 Sldr.“⁴⁾

Saa en Episode af anden Art: 20. April 1711 lader Byskriveren indstævne 2 Kvinder, Kirsten Hansdatter og Ellen Sørensdatter, fordi de 2. og 3. Paaskedag nævnte Aar med ærerørige

Ord, med Puf og Stød havde forulempet hans Hustru og Datter i Kirken. Det synes, at alle 3 Familier har haft Kirkestol sammen. Ponich anførte i Retten, at Ellen Sørendatter havde sagt til hans Datter, „at om hun kom i Kirken tiere, saa skulde Diævelen fare i hende“. Sagen har flere komiske Træk, men er for langtrukket til at refereres som Helhed. Heldigvis endte den, da Gemytterne var kommet lidt til Ro, med hjertelig Undskyldning og uden Dom.¹⁾

I 1717 var Ponichs Tjenestepige, Anne Marie Jensdatter, ulovlig entveget af sin Tjeneste. Hun var derpaa atter kommet tilbage, men havde vist Opsætsighed, [havde formentlig derved paadraget sig en korporlig Revselse, hvad dengang var fuldt tilladelig efter Chr. den 5. Lov, der da gjaldt i alle Punkter] og var saa for anden Gang *excaperet*. Hun idømtes at bøde $\frac{1}{2}$ Aars Løn, 2 Rdl., og Processens Omkostninger, 4 Rdl.²⁾

Og saa tilsidst endnu et lille Træk: Byens Rektor hed Schmidt. Det var ikke let for ham at faa de Tiendepenge o. a. Ydelser ind, hvoraf han skulde leve, og han laa i evindelige Processer med forskellige Borgere i den Anledning. Ponich havde faaet en Del Penge tilgode hos ham i Salær for at levere Udskrifter m. m. af disse Sager. Men Rektor Schmidt betalte ikke. Saa sagsøgte Byskriveren ham i 1721. Schmidt fremlagde en Kontraregning, som bl. a. indeholdt flg.: „For at informere Byskriverens Søn paa extraordinære Tider udi det tyske Sprog 4 Rdl. Noch for samme hans Søn at informere paa Fløyte 2 Rdl. o. s. v.“ Byskriveren paastod, at han aldrig havde bestilt denne Undervisning. Rektoren anførte herimod, at Ponich skulde have sagt, „at det ham tilkommende Salarium skulde være Rector foræret for den U-mage han hafde med Ponichs Sønner i Skolen, saasom Seign. Ponich gaf iche Rector endten til Nyt Aar eller andre Tider de sædvanlige *Honoraria*, som her og andre Steder gives Lærerne af honette Folch for deres Børn“. „Da Ponich nu krævede ham for Salæret, maatte han være berettiget til at skrive Informationen paa sin Modregning“.

Dommen gik ud paa, at de fleste Poster paa begge Regninger var tvivlsomme og maatte udgaa eller gaa lige op med hinanden. Tilbage blev en lille Difference paa faa Rdl., som Rector dømtes til at betale.

Af Ponichs Børn var Datteren Anne gift med Farver Svend Pedersen Alberg (se heri Side 3). En anden Datter, Birgitte, var gift med Kobbersmed Mads Trane (se Side 194). Sønnen Jens blev Byfoged i Stege, og endelig var Sønnen Peder Prokurator

i Aarhus og udnævnt til Faderens *Successor* i Embedet her. Det var ham, som udtalte, at det at rejse til Grenaa som Byskriver var som „frivillig at give sig i et Fængsel og dø af Hunger“.

Det ses da ogsaa, at i den næsten 10-aarige Periode, hvori han havde Embedet, var han kun en ganske enkelt Gang tilstede i Retten, men lod ellers det hele besørge af andre. Først af Kordegn Hygom, senere af Konsumtionsbetjent Chr. Qvist.

I 1756 solgte Arvingerne Gaarden til

HANS JØRGEN SCHIØTT

Han var Organist ved Grenaa Kirke, udn. dertil ^{28/11} 1752 af Byfogeden og med kgl. Konfirmation derpaa ^{22/12} s. A.

Det var efter Schiøtts Udnævnelse, at der opkom en ret bitter Strid, som kort er omtalt heri Side 113.

Den forrige Organist, Søren Fisker, opgav Bestillingen, fordi han ikke kunde leve deraf. Byfogeden fik det, oprindeligt i god Forstaaelse med Sognepræsten, ordnet saaledes, at den aarlige Løn fremtidig skulde forhøjes til 40 Rdl., samt at Organisten skulde have Ret til paa de 3 store Højtider, Jul, Paaske og Pinse samt ved Bryllup og Barnedaab at sætte sit Offerbræt frem og modtage Offer i Lighed med Præsten og Kordegnen.) Men da Organisten var udnævnt, og det kom til Stykket, gjorde Pastor Risom voldsom Modstand mod dette Offer, som han formodentlig mente vilde skade hans Offer.

Først efter aarelang Proces og Modsigelse fra Præstens Side, og efter at Byfogeden havde sat al sin Kraft ind paa at faa Sagen ført igennem, maatte Risom bøje sig og tilstede Organisten at fremstille et Offerbræt ved Siden af Kordegnens. Der kom nemlig et kgl. Rescript af 3. Decbr. 1756 til Stiftamtmanden, der udtrykkelig og med rene Ord fastslog, at saaledes skulde det være.

Det ser ud til, at Schiøtt ved Siden af Organistgerningen tillige har været Urmager. Jeg kan ikke se, at han nogensinde har taget Borgerskab. Men et Sted i et Pantsættelsesdokument, som en Grenaaborger udsteder, nævnes „et Sølv Lomme Uhr, hvis Zifferplade er mærket Schiøtz, Greenaa“. Og imellem Schiøtts eget Indbo nævnes „et engelsk Drejelad med 2 Drejestole og en Del Messinginstrumenter“.

Naa, begge de to „Bestillinger“ tilsammen kunde nu ikke skaffe Organisten Udkommet, og ^{23/5} 1769 gjordes der Udlæg i Gaarden, og den solgtes ved Auktion til Panthaveren, Søren Andersen Saldrup. I 1770 solgte denne Gaarden til

Christian Gotlob Webel, „Amts Chirurgus og Medici Practicus i Calløe Amt“.

Denne fine Titel viser, at der altsaa nu omsider kom en praktiserende Læge til Byen, vistnok den første virkelige Læge, vi har haft. De foregaaende havde kun været „Badskjærere“ og „Broksnidere“ uden anden Uddannelse end som Barberer. „Mester Wolff“ var jo f. Eks. af Fag Barber og erklærede rent ud, „at en Chirurgus umuligt kunde subsistere i en saadan liden Kiøbstad uden tillige at være Barber“.¹)

Webel døde allerede 3 Aar efter, og Gaarden solgtes ^{23/10} 1773 til Johan Henrich Melchior, residerende Kapellan i Grenaa (1765—77), derpaa Sognepræst (1777—84), omtalt Søndergade (Side 87).

1782 solgtes Melchior til sin Svoger, Christopher Tikøb, der var hans Efterfølger i Kapellanembedet (1777—86). De var gift med 2 Søstre, Døtre af Magister Olrog ved Trinitatis Kirke i København.

1786 solgtes Gaarden til en tredje Svoger „kgl. Pensionist Niels Liunge“.

1799 Kgl. Majestæts Landmaaler Friderich Nicolai Berg. Her er en af de Livets Tragedier, som Protokollernes tørre Tal saa ofte røber. Straks efter at Berg havde købt Huset, giftede han sig med en ung Pige, Jfr. Mathilde Bergenhammer, Steddatter af Provst Brøchner i Grenaa. De havde Bryllup ^{11/12} 1799. I Maj næste Aar døde hun, kun godt 25 Aar gammel. Senere giftede Berg sig med Jfr. Ane Marie Broge, der var Datter af Købmand Hans Broge. Det var dengang omtrent Byens rigeste Parti. — Landinspektør Bergs Søns søn, Oberstløjtnant O. Berg, Viborg, fortæller, at det er en Familietradition, at der en Dag, mens Landinspektøren var fraværende, kom et stort, forseglet Brev til ham. Det var en Udnævnelse som kgl. Landinspektør i Aarhus med fast aarlig Gage. De forlod altsaa Grenaa, og Gaarden solgtes i 1817 til Kammerraad Ole Esmark, Marienhoff. 1821 Postmester Rasmus Møller. 1829 exam. jur. Herredsfuldægtig Hans Peter Fasting. Det var ham, som var forlovet med Postmester Møllers Datter. Han havde testamenteret sin Kæreste Gaarden, og hvad han ellers ejede, og paa sit Dødsleje gav han hende sin Velsignelse til at ægte hans og hendes fælles Ven, N. Secher Mønsted, den senere Ejer af Lyngsbækgaard (se heri Side 159). Mønsted solgte 1836 (?) Gaarden til Lars Olsen, Andenlærer ved Grenaa Skole, som havde været Lejer der nogle Aar i Forvejen.

1839 Skøde til Bagermester

THOMAS WESSING

født i Skanderborg 1794, død i Grenaa ^{16/7} 1867. Borgerskab ^{16/5} 1820. Gift ^{30/11} 1817 m. Mariane Ritto, født 1794, død ^{10/7} 1868.

Th. Wessings Hustru var Datter af Bager Ritto, og de havde i mange Aar beboet og ejet Svigerforældrenes Gaard paa Lillegade (nuv. Nr. 37), som de nu solgte til Sadelmager Henrichsen.

Ejendommen her paa Storegade saa i Wessings Tid ifølge en gammel Grenaaborgers Beskrivelse saadan ud: Et meget lavt Bindingsværkshus med grønne Stolper. Indgang midt i Huset til en lang, mørk Gang, hvorfra Døre førte ind til begge Sider. Yderst mod Vest var en Port. Wessing havde foruden sit Bageri Beværtning med Keglebane. Dær spillede Byens mindre Haandværkere Kegler om Aftenen, og det kunde godt trække ud — stundom til om Morgenen Kl. 4. Saa skulde de hjem og se efter, at Køerne kom ud, til Byhyrden gik igennem Gaderne. Wessing passede selv Beværtningen, medens en af Sønnerne, Peter Wessing, stod for Bageriet.

Gamle Wessing døde i 1867. P. Wessing, der var gift med en Datter af Skipper Skjødt, fortsatte et Par Aar, men udvandrede derpaa sammen med en Del andre Grenaafamilier (Brødrene Appeldorf, Drejer Carlsen, Urmager Nielsen m. fl.) til Amerika. En Del af dem søgte til Utha, Mormonstaten.

Huset solgtes i 1869 til Slagtermester J. A. Jørgensen for en meget billig Pris. Jørgensen var hovedrig og havde kun een eneste Søn. Han lod straks det gamle Hus nedrive og opførte paa Grunden en tip-top moderne Forretningsbygning, hvori Sønnen ^{17/9} 1870 aabnede en Manufakturhandel.

NIELS JOHANNES JØRGENSEN

født ^{19/1} 1847, død ^{5/10} 1912. Borgerskab ^{16/10} 1872. Skøde paa Ejendommen 1898. Medlem af Grenaa Byraad 1889—97. Gift ^{18/10} 1872 m. Marie Mariane Wessing, Datter af Malermester H. C. Wessing og Sønnedatter af Husets tidligere Ejer, Th. Wessing.

Johs. Jørgensen var endnu ikke myndig, da han aabnede Forretningen, og hans Farbroder, Købmand R. A. Jørgensen, beskikkedes derfor som hans Kurator. Han løste først selv Borgerskab samme Dag, han holdt Bryllup.

Johs. Jørgensen havde det Held, at nøjagtig samtidig med, at han averterede om, at han aabnede „en velassorteret Mode- og Manufakturhandel“, averterede Naboen, G. M. Jensen, om Handelsoverdragelse. Og ganske kort Tid efter ophørte en anden af Byens gamle solide Forretninger, nemlig J. H. Brokmanns.

Købmand Johs. Jørgensen og Frue.

Der var altsaa ganske særlig gode Betingelser for en lokal Mand af gammel, anset Grenaaslægt. Naar saa dertil kommer, at Johs. Jørgensen havde betydelige Evner som Købmand, han var ikke for ingenting „Gamle Jørgensen“s Søn, saa er det meget naturligt, at han i Løbet af faa Aar fik Byens bedste Manufakturforretning og den mest velhavende Del af Byens og Omegnens Folk som Kunder.

Johs. Jørgensen sad i et Par Perioder i Byraadet. Han kom ind ved et Suppleringsvalg i 1889, da Købmand Kruse gik ud, fordi han var blevet valgt som Kæmner.

Jørgensens store Interesse var Oldsager og Antikviteter, og det slaar vist ikke fejl, at denne Interesse var vakt eller da i hvert Fald næret ved Omgang med Løjtnant Jensen, der var hans Skolekammerat og gode Ven. Og Jørgensen, der snart blev ret velstaaende, satte betydelige Beløb i Indkøb af Oldsager og Antikviteter og erhvervede sig en meget smuk og fyldig Samling. Pens. Lærer Højfeldt fortæller, at Johs. Jørgensen til ham havde udtalt, at hvis der engang kunde blive et Museum her i Grenaa, saa var det en Selvfølge, at hans Samling, der jo i udpræget Grad stammede her fra Djurslands østlige Del, skulde indgaa i dette. Saaledes gik det nu ikke. Efter Jørgensens Død kom hans Samling fra Byen, og i de senere Aar er den for en betydelig Sum solgt til en udenlandsk Samler.

1919 Skøde paa Ejendommen til Ægteparrets eneste Søn **Albert Jørgensen**, der allerede før Faderens Død var Indehaver af Forretningen. Ved hans Bortrejse fra Byen udlejedes Forretningen til Fønnesbech og Pii, der drev den som Filial af Magasin du Nord. 1933 **Johannes Ring**. Ejendommen blev derpaa fuldstændig omlavet. Bl. a. har Biografteatret siden 1934 Lokale deri.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 18.*

STOREGADE NR. 13

Opført 1857. Forhen Købmand Søchting, nu S. H. Bager.
Matr. Nr. 119.

I Byens Grundtækt 1682 „Christen Smeds gaard og hauge, hand self iboer, er tegt med tegel og tag, Taxt 60 Rdl.“

Retsprotokollerne fortæller meget lidt om de tidligste Beboere af denne Gaard. Men en stor Gravsten af rødt Skiffer, som staar nede i Museets Gaard, og som engang har ligget over Beboernes Begravelse i Grenaa Kirke, fortæller lidt af deres Historie.

Stenen har haft den omskiftelige Lod, at den, efter at være fjernet fra Kirkens Gulv ved Restaurationen i 1865, solgtes til Vejvæsenet og benyttedes i Stenkisten over Kejserbækken. Da denne for faa Aar siden optoges, kom ogsaa Gravstenen frem og skænkedes af Entreprenøren til Djurslands Museum.

Stenens Indskrift er næsten udvisket ved de mange Aars Slid paa Kirkegulvet. De helt ulæselige Partier er nedenfor gengivet med Prikker, Resten lyder saaledes:

Christen Smeds, Anne Pedersdatter Bangs og Jens Hansen Graabechs Gravsten fra Grenaa Kirke. Nu i Djurslands Museum.

.....
.....[CHRISTEN SMED], Borger og Overformynder her i G[reenaae].
Kommen i Ægteskab med Gud og Dyd elskende Mad ANNE PEDER[sdatter]
BANG 1691 den....og levede udj et kierligt Ægteskab i 14 Aar uden Børn. [Der]
paa død 1705 den.....Juni, hvorpaa hun efter Guds Villie Anden
Gang kom i Ægteskab Anno 1706 den 28. November med den Velfor
nemme og meget gudfrygtige nu Salige Mand JENS HANSEN
GRAABECH Borger og Handelsmand udj Greenaae samt Over
Formynder ibid udj 27 Aar..... Barnefødt i Aalsrode Anno 167[1]
den..... Februar og døde udj Greenaae 1741 den 10. September
i sin Alders 70 Aar, levede sammen med sin Hustrue i 35 Aar et
meget kierligt Ægteskab, hvilket Gud velsignede med [2de] Sønner
og en Datter..... Hustrue ANNE
PEDERSDATTER.....
..... Anno..... og døde Anno 1754
i sin Alders 90 Aar, Enke efter hendes tvende erlige Mænd
udj 12 Aar og 10 Maaneder. Gud give dennem og os alle en
glædelig og ærefuld Opstandelse paa den yderste Dome Dag.

Det vil let ses, at de symbolske Figurer forneden paa Ste-
nen forestiller 2 Planter med Blomst, et Timeglas, et Dødninge-
hoved og nederst et Englehoved med 2 Vinger. Figurerne skal
symbolisere Livet, Forgængeligheden, Døden og Opstandelsen.

Christen Smed, Borger og Overformynder i Grenaa,
der i 1691 havde ægtet Anne Pedersdatter Bang, døde altsaa i
1705, hvorefter Enken ægtede Jens Hansen Graabech,
der ligesom Formanden var Skipper og Købmand og kort efter
blev Overformynder ligesom denne.

Han var født i Aalsrode 1671 og tog Borgerskab i Grenaa
^{31/1} 1707, giftede sig ^{28/11} 1706 med Formandens Enke, hvorved
han altsaa blev Ejer af Gaarden, død ^{10/9} 1741. Enken døde 1754
i sit 90. Aar.

Et Par Sønner døde i ung Alder, og Datteren, Karen, der
var gift med Rasmus Juul (se Søndergade Side 82) synes at have
været Forældrenes eneste Arving.

Jens Hansen Graabech, der jo altsaa maa have været en
meget anset Borger, siden han valgtes til Overformynder, har
levet et meget stille Liv, siden der saa godt som intet er beva-
ret om ham i Arkivsager. Men han passede sin Virksomhed og
sad i saa gode Kaar, at der overhovedet ikke findes noget Laan
eller anden Forpligtelse tinglyst i hans Gaard.

Efter hans Enkes Død i 1754 overtog Datteren, Karen Jens-
datter Graabech, gift med Rasmus Juul Gaarden. 1774 ved
Arv deres Søn Jens Chr. Juul. Om disse Skifter findes
ingen tinglyste Papirer.

I 1779 solgte Jens Chr. Juul „til min kiære Svoger, Han-
delsmand Christen Munch Gaard og Enghauge, som han
nu selv iboer“.

Christen Munch var født paa Rodendahl (?) ved Hobro 1747,
død i Grenaa ^{16/1} 1803. Borgerskab i Grenaa ^{6/4} 1779. „Opbud“
^{27/11} 1784. Gift m. Anne Marie Munch, f. 1759, d. ^{12/2} 1809.

Det har maaske været ham, som ombyggede Gaarden. Det
meget høje Laan, 1100 Rdl., som han fik i den i 1783, da den
pantattes til hans Broder, Niels Fuglsang Munch, Ejer af Baritzøe-
Lund (?) under Frijsenborg, tyder derpaa. Den maa ogsaa have
været noget over det almindelige. Der nævnes dens „Pompe-
Vand, Fortoug, Tømmergaard, Haugeplads, Eng, 3 Stk. Jern-
Vindovne og 1 Bilæggerovn“.

En Pumpe var i de Tider en Sjældenhed. De fleste havde
kun en Brønd. Og 3 moderne Vindovne i een Lejlighed er og-
saa en Luksus i en Tid, da de fleste nøjedes med Bilæggerovne.

Bemærkningen om Fortovet viser, hvad ogsaa kendes fra andre Steder, at Brolægningen ud for Huset besørgetes af Ejeren selv og altsaa paa en Maade var hans Ejendom.

Men Herligheden varede kun kort. Justitsprotokollen viser, hvorledes Pantegælden havde hobet sig op i uhyggelig Grad, og 5 Aar efter maatte Munch gøre „Opbud“. Auktionen varede i 4 hele Dage. Sidst solgtes Gaarden sammen med en anden Gaard, som Munch ejede paa Lillegade (nu Nr. 4, Skomager H. Bager). Begge disse Gaarde købtes af Broderen, Niels Fuglsang Munch. Et andet lille Træk, der viser den Knibe, Munch har siddet i, er, at han nogle Aar før pantsætter alt sit Sølv tøj til Byfoged Behr. Dog er der den udtrykkelige Klausul derpaa, at Munch havde Lov at beholde alt til Brug i sit Hus. Der er Kaffekande, Sukkerskaal, Flødekande, Tepotte og Mængder af Skeer, alt af ægte Sølv og mærket: C. M.—A. M. M. 1779. Da det er ganske oplysende at se Priserne paa et saadant „finere“ Indbo fra de Tider, aftrykkes her nogle enkelte Poster fra Auktionsprotokollen.

	Rdl.	Mark	Sk.
1 Vindovn Kakkelovn.....	12	0	8
1 Chatol.....	16	0	4
1 Stue-Ur.....	6	0	1
1 rødmalet Fløjbord.....	3	0	0
6 Stole.....	6	0	2
1 Thebord, indlagt med Sten.....	6	3	0
„3 opræchendes Gardiner“.....	1	0	1
1 Canapet, 6 Stole og 2 Lænestole.....	24	0	0
1 To Etages Vindovn.....	18	0	0
1 stor Ege Kiste.....	6	0	0
2 Guldlæders Lænestole.....	1	4	1
1 lille Speil i forgyldt Ramme.....	1	1	0
„1 Natt-Skrien“.....	1		4
1 Brændevins Redskab nemlig:			
1 Kobber Kiedel vog 3 Lispund.....	12	4	1
1 Kobber Hat og Laag vog 2 Lispd. 7 Pd.....	9	4	8
1 Svaletønde med 4 Jern Gjorde.....	6	0	0
1 ny Kiærne med Stang.....	0	1	0
1 Tønde 3 Skp. Stenkul.....	1	1	0 ¹)

o. s. v.

Christen Munch fortsatte Forretningen som Lejer, blev senere Fuldmægtig ved Toldkassen og døde 1803.

I 1798 solgtes Gaarden til „Told- og Consumtions-Inspektør, Velædle og Velbyrdige Hr. Lieutenant C æ s a r L æ s a r G a d e“, f. 1752, d. ¹²/₁₀ 1807. Told- og Konsumtionsinspektør i Gr. 1792

—1807. Gift med Elisabeth Krog, f. 1758, d. $18/11$ 1817. Gade havde tidligere været Kontrollør i Assens, han døde altsaa i Embedet her. Et Par Aar efter hans Død, nemlig i 1810 solgte Enken Gaarden til Premier-Lieutenant og Adjutant ved 1. jyske Infanteriregiment 4. Bataillon.

MOGENS LANGHOFF

født ca. 1771, død $22/8$ 1819. Gift m. Anne Magdalene Simonsen, født ca. 1776, død $23/8$ 1824.

Langhoffs Svigerfader var fhv. Hospitalsforstander i Haderslev. Svigermoderen laante dem 2000 Rdl. D. C. til Køb af Gaarden. Langhoff boede her i Byen i hvert Fald fra 1805 til sin Død. Grunden ligger lige for. Det er den store og langvarige Indkvartering til Kystforsvar i Anledning af Englænderkrigen, hvor Befalingsmændene for at faa nogenlunde Beboelsesforhold under den aarelange Indkvartering købte Hus eller Gaard i Byen, naar der bød sig en Lejlighed. Men ogsaa efter Krigen blev Familien boende her, mens Langhoff gjorde Tjeneste forskellige andre Steder.

Man faar af Justitsprotokollen et levende Billede af Levevilkaarene i et saadant Embedsmandshjem, hvor Indtægten ikke svarede til Levefoden. Det var Svigermoderen, der holdt Hjemmet oppe. Hun maatte betale omtrent alt, hvad de fik hos de handlende, selv var de intet betroet. I en Vidneerklæring i 1820 oplyser Agent Rasmus Møller, der i Begyndelsen havde bestyret Svigermoderens Pengesager, „at det var almindelig bekendt, at Løjtnant Langhoff og senere hans Enke intet har været betroet af nogen, og at hele deres Husaffærer har været bestyret ved Mdm. Simonsen og i hendes Navn, og at hun foruden at have tilsat hele sin ikke ubetydelige Kapital, som hun fik sendt fra Haderslev, endogsaa i de senere Aar har maattet sælge af sine Senge- og Gangklæder for at klare Udgifterne til Husleje og andet“. Ligeledes forklarede Vidnet, „at der for at faa den afdøde Langhoff begravet maatte ske Sammenskud af Byens Indvaanere, da Enken ikke kunde udrede samme, og hun undsaa sig for at begære saadant af Byens Fattig-Kasse“. ¹⁾

I 1813 havde Langhoff solgt Gaarden til C a r e l G o t f r e d B a y e r, Proviantforvalter ved Grenaa Roflottille. 1814, efter Krigens Slutning, Købmand J e n s K i e r s g a a r d fra Aarhus. 1819 Handelsmand N i e l s A r e n t z e n, f. i Horsens 1785, d. $4/3$ 1834. Borgerskab $18/2$ 1822. Eligeret Borger 1831—34. Gift m. Lene Christensen, d. $29/9$ 1858.

I Skødet fra Kiersgaard staar, at Arentzen „allerede en Tid lang paa Grund af min Tillid til hans Redelighed og Retskaffenhed har haft det nu købte i Besiddelse“. Arentzen kaldes Farver, da han i 1817 giftede sig i Grenaa med Lene Christensen fra Virkelund. Senere kaldes han Købmand. Da han i 1822 søgte Borgerskab som saadan, fremlagde han en kongelig Tilladelse til at vinde nævnte Borgerskab „uanset, at han ikke har tient i 3 Aar ved Handelen som Karl“. Det har antagelig været en Manufakturhandel, han havde. Efter Arentzens Død fortsatte Enken Forretningen med Sønnen Rasmus som Bestyrer og solgte i 1853 Gaard og Forretning til sin Svigersøn, Hans Lange, født i Rimsø $18/7$ 1821, Søn af Lærer Michel Lange, død i Sverrig ca. 1911. Borgerskab som Købmand $5/8$ 1845. Gift $4/5$ 1849 m. Jfr. Else Hillerup Arentzen, f. $9/4$ 1819, d. i Aarhus $2/6$ 1860. Lange var altsaa gift med Forgængerens Datter. Han havde en Tid været i Kompagni med Konsul Koch paa Lillegade (nuv. „Aftenstjernen“), men overtog i 1850 Svigermoderens Forretning, som han altsaa købte faa Aar efter. Han flyttede allerede i 1854 fra Grenaa til Aarhus, hvor han drev Grossererforretning og blev en meget velhavende Mand. Efter Hustruens Død ægtede han Cathrine Ostenfeld. Deres Søn er den højtansete Videnskabsmand, Hans Ostenfeld Lange, tidl. Overbibliotekar ved det kgl. Bibliotek og Professor i Ægyptologi ved Universitetet. H. Lange døde 90 Aar gammel i Sverrig paa en Ejendom, som han ejede der. Ved Bortreisen solgte Lange i 1855 til

Købmand R. M. Harboe.

RASMUS MØLLER HARBOE

født i Tøstrup $18/1$ 1825. Borgerskab $25/8$ 1854. Gift $18/3$ 1859 m. Kirstine Marie Westergaard.

Harboe var Søn af Landmand og Sagfører Jens Peter Harboe og Hustru, Mette Marie Møller, Postmester Rasmus Møllers Datter af første Ægteskab med Møllersken fra Strøllille Mølle (se heri Side 160).

R. M. Harboe havde lært Handelen hos sin Onkel, Jacob Møller, og senere været Førstemand hos ham i en halv Snes Aar.

I 1857 nedrev han den gamle Bindingsværksgaard, der muligvis har stammet helt fra Jens Graabechs Tid. Det er ganske interessant at se, at i

Købmand Anders Thykier.

Gr. Avis for $^{21/2}$ 57 averterer Harboe, at 36 Al. stærkt Egebindingsværkshus med Loft, Gulve, Vinduer og Døre kan købes til Nedbrydelse i Juli Maaned. Hvem der blev Køberen, og i hvilket Grenaaus det nævnte Bindingsværk eventuelt nu sidder, vides ikke. Det er muligt, at det er i et af Husene i Nederstræde, der netop opførtes i 1857.

Ti Aar efter forlod Harboe Byen og rejste til Helsing. Forretningen forpagtede han ud til Købmand Anders Thykier, der var en ældre Broder til Frederik og Otto Thykier. Han havde lært hos H. Lange, altsaa i samme Forretning, som han selv overtog. Han døde $^{24/11}$ 1867, kun 36 Aar gl.

Senere Lejere var Johannes Sørensen, P. G. Sandberg, A. R. Fridberg, Severin Rasmussen, men ingen af dem havde Held med sig, hvad Forretningen angik.

I 1882 havde Harboe solgt Gaarden til J. Chr. Bøjstrup. 1892 Bøjstrups Enke til Købmand Georg Søchting, født i Aarhus $^{9/5}$ 1862, død $^{5/10}$ 1913. Borgerskab i Grenaa $^{30/7}$ 1889. Gift ¹⁾ m. Marie Christine Knudsen, død $^{6/7}$ 1900, gift ²⁾ m. Anna Claudine Greiersen.

1924 Skøde fra denne til Gaardens nuværende Ejer, Købmand S. H. Bager.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 19.*

STOREGADE NR. 15

forhen Drejer P. S. Jørgensen,
nu Grosserer N. C. Kjølhed. Matr. 118.

De 3 Ejendomme, som nu udgør Storegade Nr. 15, 17 og 19, altsaa Kjølhedes, Stoffregens og A. Nielsens østre Halvdel, hørte indtil 1747 sammen til een Gaard.

Den ældste Ejer, jeg kan paavise i Gaarden, er Købmand

JENS JENSEN BANG

til hvem flere Gange er hentydet i det foregaaende. I Giessings Danske Jubellærere III Del fra 1786 staar om ham flg.: „Jens Bang, født $^{4/7}$ 1646, Købmand i Grenaa, blev nævnt gamle Jens

Stamtavle over „GAMLE JENS BANG“ og hans Slægt.

A. Se Storegade Nr. 15 - 19.

JENS JENSEN BANG („Gamle Jens Bang“).

Købmand i Grenaa, født i Fløjstrup $\frac{4}{7}$ 1646, død i Gr. før 1730. Borgerskab $\frac{30}{1}$ 1694. Gift m Anne Rasmusdatter, Datter af Herredsfoged Rasmus Jørgensen, Albøge. Hun død 1730.

<p>Jens Bang f. 1691, d. $\frac{15}{8}$ 1756 Kammerraad og Renteskriver g. m. Johanna Schurmann, Datter af Provst S. ved Holmens Kirke i Kbhvn.</p>	<p>Rasmus Bang f. i V. Alling 1693, d. $\frac{26}{5}$ 1766 Købmd. i Grenaa. Borgersk. $\frac{9}{4}$ 1721 g. 1) $\frac{14}{3}$ 1721 m. Søren Maus Enke, Kirsten Rasmusdatter, g. 2) $\frac{14}{3}$ 1725 m. Maren Michelsdatter, f. 1703, begr. $\frac{23}{2}$ 1782</p>	<p>Maren Bang f. $\frac{11}{8}$ 1695 g. m. Johan Farenhausen i Kbhvn.</p>	<p>Karen Bang f. 1697, d. 1698</p>	<p>Anders Bang f. 1699, d. 1775 Præst i Gjessing-Nørager</p>	<p>Gjertrud Cathrine Bang f. $\frac{22}{3}$ 1702, d. (?), „som beboede sin egen smukke Gaard i Grenaa, hvor hun døde Jomfru“.</p>
---	---	---	---	---	---

<p>Jens Rasmussen Bang f. ca. 1735, d. efter 1788, Skipper i Gr. Borgerskab $\frac{21}{12}$ 1767 g. 1) $\frac{5}{12}$ 1766 m. Maren Jensdatter Høy, f. 1742, begr. $\frac{26}{7}$ 1780 g. 2) m. Frederikke Louise Toxward</p>	<p>Maren Bang f. c. 1736, d. efter 1788 ugift</p>	<p>Michel Bang d. paa Langfart før 1766 ugift</p>	<p>Søren Bang f. ca. 1740, begr. $\frac{22}{10}$ 1788 ugift</p>	<p>Anne Dorthea Bang f. ca. 1741, d. efter 1788 ugift</p>
---	--	--	---	--

<p>Jens Høy Bang døbt $\frac{16}{8}$ 1767, død paa Søen</p>	<p>Mariane Bang døbt $\frac{19}{5}$ 1769, g. m. Rebslager Anders Casper</p>	<p>Ane Severine Bang g. m. Rebslager Chr. Erichsen</p>
---	---	---

B. Se Storegade Nr. 5. **JØRGEN RASMUSSEN [Albøge] BANG** (Svoger til Jens Jensen Bang, efter hvem han tog Navnet Bang).

Købmand og Konsumtionsforpagter i Grenaa, Borgerskab $\frac{24}{2}$ 1710, født i Albøge 1689, død i Gr. $\frac{10}{6}$ 1774

g. 1) $\frac{17}{2}$ 1722 m. Else Abildgaard Fæveile (Steddatter af Christopher Broch), g. 2) $\frac{11}{8}$ 1729 m. Birgitte Broch (Datter af Provst Ove Broch) hun d. $\frac{4}{11}$ 1742

<p>Rasmus Jørgensen Bang død som Barn</p>	<p>Jens Nicolaj Jørgensen Bang Købmand i Grenaa, Borgerskab $\frac{31}{7}$ 1752, begr. $\frac{13}{4}$ 1763 g. 1) $\frac{17}{1}$ 1756 m. Jfr. Birthe Marie Winther, begr. $\frac{15}{9}$ 1760 g. 2) m. Else Hansdatter Tørslev, d. 1787.</p>	<p>Eskild Busk Bang død som Barn f. 1731.</p>	<p>Ove Broch Bang f. 1731. Skriver hos Byfogeden i Grenaa, død ugift</p>	<p>Christian Broch Bang d. Jan. 1780, ugift</p>
--	--	--	---	--

Hun ægtede $\frac{16}{12}$ 1763 efter Bangs Død Hans Christophersen Broch

C. Se Storegade Nr. 45—47.

NIELS PEDERSEN [Lønborg] BANG (Slægtning af Jens Jensen Bang, efter hvem han tog Navnet Bang)

Købmand i Grenaa, Borgerskab $\frac{27}{1}$ 1710, født i V. Alling $\frac{5}{9}$ 1683, død i Gr. $\frac{5}{5}$ 1747

g. m. Anna Rasmusdatter Koed af Tøstrup, født $\frac{16}{3}$ 1695, død $\frac{8}{4}$ 1759

<p>Kirsten Marie Bang f. 1719, d. $\frac{29}{10}$ 1792, g. m. Hans de Hemmer, Sognepr. til Lyngby-Albøge. Han g. 1) m. Anna Sophie Østergaard 17 Børn. Et af disse er:</p>	<p>Peder Nielsen Bang f. ca. 1725, d. $\frac{10}{5}$ 1776 Købmd. i Gr., Borgersk. $\frac{22}{4}$ 1748 g. 1) $\frac{11}{12}$ 1754 m. Anna Rasmus- datter Mau, begr. $\frac{24}{5}$ 1765, g. 2) $\frac{6}{5}$ 1766 med Maren Søren- datter Kier. Hun ægtede efter B. Død $\frac{29}{9}$ 1779 Otto Mulvad</p>	<p>Jens Nielsen Bang f. ca. 1713, begr. $\frac{12}{8}$ 1797 Købmd. i Gr., Borgersk. $\frac{13}{1}$ 1755 g. 1758 m. Cathrine Tørslev, f. 1735, begr. $\frac{6}{1}$ 1796, Enke efter Forp. Mulvad, Mejlgaard</p>	<p>Dorthea Sophie Bang g. m. Negotiant Peder Møller i Randers</p>	<p>Thomas Andreas Bang f. ca. 1737, Sejl- og Kompas- mager i København.</p>
--	---	--	--	--

Ane Sofie de Hemmer, f. 1744, Rasmus Niels Anne Anne Marie
g. m. Ove Christophersen Broch
i Grenaa

Bang til at gøre Forskel paa nogle, som stode i Tjeneste til ham og skulle have optaget hans Tilnavn. Han var gift med Anna Rasmusdatter, født i Bistrup, (Datter af Rasmus Jørgensen, Herredsfoged i Sønderherred og Birkedommer til Baroniet Høegholm og Hustru Giertrud Jørgensdatter)⁴. Herefter nævnes deres Børn, se omstaaende Stamtavle. De 3 andre, som antog Navnet Bang efter „Gamle Jens Bang“, var 1) Jørgen Rasmussen fra Albøge, der var Broder til Bangs Kone og lærte Handelen hos dem. Om ham er fortalt heri Side 169. 2) Niels Pedersen, født i Vester Alling, som ligeledes lærte Handelen hos Jens Bang og siden selv blev en af Byens største Købmand, og om hvem der vil blive fortalt Storegade Nr. 45. 3) Jens Sørensen Bang, Selvejerbonde i Ørsted By, gift med Kirsten Borup. En Søn-
nedatter af dem var Kirsten Bang, som blev gift med Skipper Hans Kruse, der senere boede i Grenaa. Denne Hans Kruse var Oldefader til gamle Kæmner Kruse i Grenaa.

Jens Bang, som ifølge førnævnte Bog vistnok nedstammer fra Skjalm Hvide, var født i Fløjstrup og havde boet i Nabobyen Vesteralling, indtil han flyttede til Grenaa. Han tog Borgerskab her ³⁰/₁ 1694. Hvornaar han døde, kan ikke afgøres, da det er, forinden Kirkebogen anfører Dødsfald. Men Skiftet efter den længstlevende af Ægtefællerne er sluttet ⁶/₁₀ 1730, altsaa er de begge døde før den Tid. Og i 1731 findes i en Fortegnelse over de Gaarde, hvori Latinskolen havde Pant, ogsaa nævnt „Afgangne Jens Bangs Arvingers Gaard, søndre Side af den store Gade, vesten for Jens Hansen Graabechs Gaard, forhæftet til Latinskolen for 50 Rdl.“¹⁾

Den yngste af Jens Bangs Børn var Gjertrud Cathrine Bang, f. ²²/₃ 1702, om hvem førnævnte Bog bemærker: „Hun beboede sin egen smukke Gaard i Grenaa, hvor hun døde Jomfru“.

Om Gjertrud Bang har boet i Gaarden, til hun døde, er meget tvivlsomt, i hvert Fald boede hun iflg. Underskriften paa en Panteobl. fra 1754 dengang i Albøge. Og det er under alle Omstændigheder sikkert, at hun ved Skøde af 3. Aug. 1747 solgte Gaarden til de 2 Brødre Johan Daniel Hansen Planitz, Guldsmed i Grenaa, og Diderich Hansen Perch, Kobbersmed ibid. Dens Længde langs Gaden var 66 (jydske) Al. og Dybden 186 j. Al. I en Bemærkning i et andet Skøde anføres, at hun iflg. Kgl. allern. Bevilling af 22. Aug. 1730 maa være sin egen Værge.²⁾

Jfr. Bang var vistnok en ikke helt almindelig Pige. I Løbet af en Række Aar i 40 og 50erne bortsolgte hun alt sit arvede

Jordegods. I flere af Skøderne skriver hun ligeud „til min Gælds Betaling“, saa hun maa jo nok have været en Dame med flotte Vaner.

Ganske oplysende angaaende et andet Forhold er det at erfare, at de ca. 50 Tdr. Land, som Forældrene efterlod hende, har bestaaet af over 90 Smaastykker, Agre, Varp eller Klepper, altsaa Stykker paa fra 2 til 10 Skp. Land hver, spredt over hele Bymarken. Saaledes laa alle Jorderne dengang. De indbragte hende tilsammen omkring 945 Rdl., altsaa i Gennemsnit 18 à 19 Rdl. pr. Td. Land.

Et Par Træk af Gjertrud Bangs Liv: I 1739 indstævnes hun af en Slægtning, Købmand Niels Pedersen Bang, for 95 Rdl. for leveret Rug, Mel, Malt, 1 Td. Spegesild, Salt, Humle, fransk Brændevin m. m. I 1740 af sin Broder, Sognepræst Anders Bang i Gjessing, til Betaling af en 5 Aar gl. Fordring paa 229 Rdl. Og samme Aar af Morbroderen, Jørgen Rasmussen Bang, for 86 Rdl., som bl. a. er for Varer, som han har leveret ved hendes Moders Begravelse i 1730.

Hermed nok om Gjertrud Bang. De to Brødre Planitz og Perch delte Gaarden mellem sig, saaledes at Planitz fik den østlige Del (altsaa nuværende Nr. 15, hvorom her tales) og Perch den vestlige Del. De oprettede herom en Kontrakt, hvori staar, at Planitz faar den Ende Stuehus, som vender Gavlen mod Gaden, medens Perch beholder for sig den Rad Stuehus, som vender Siden mod Gaden.

Pengene til Gaardens Køb laante Guldsmiden hos Pastor Risom, men da han formodentlig ikke i rette Tid betalte Renterne, lod Risom i 1756 Gaarden sælge til Peder Jensen Høy. Planitz købte et Hus længere oppe i Gaden (se heri Side 194). 1757 Snedker Niels Iversen. Dennes Datter, Anne Marie, gift med Skrædder Ole Bech, arvede Gaarden, men da Ægtefællerne blev skilt, solgtes den i 1810 til Rebslager Rasmussen. 1840 Mageskifte med Drejer Johannes Jørgensen, der var Søn af gamle Glarmester Jørgen Madsen og altsaa Broder til Organist Jacob Møller og til Glarmester Jørgen Jørgensen. Han var Rokkedrejer og kaldtes efter den Tids Skik altid Johannes Drejer. Han var gift med Christiane Lische Schmidt.

I 1857 tilskødede han sin Søn, Pibe-

Rokkedrejer Johs. Jørgensen.

drejer Poul Schmidt Jørgensen, Huset med Forretning og tilhørende Toft. Sidstnævnte lod sætte ny Facade i det ældgamle Hus og forhøjede det med en Etage. Men som senere Forandringer har vist, sad indtil 1926 endnu det mægtige, svære Egetømmer fra den gamle Bangske Gaard i Bygningen. Baghuset er rimeligvis opbygget af Egebindingsværket fra den nedbrudte Forside.

P. S. Jørgensen spillede Fløjte i Byens Orkester og havde

Pibedrejer P. S. Jørgensen.

et ikke ringe musikalsk Talent, der gik i Arv til flere af Børnene. Han var iøvrigt en overmaade stilfærdig Mand og en typisk Haandværker af den gamle Slags.

I hans Tid var det endnu Skik, at Haandværksfolk ved de store Markeder havde Telt paa Torvet, hvorfra de forhandlede deres Varer. Og Pibedrejer Jørgensen var, saa længe han levede, en fast Mand ved Markedet, og hans Varer var meget skattet af Landboudommen.

Pibedrejer Jørgensen var gift med Helene Bayer, Datter af Pottemager Bayer i Emmelev, der for Resten ogsaa var en sikker Mand paa Markedspladsen, hvor han forhandlede sine mange forskellige Lervarer.

Jørgensen var meget ældre end Hustruen, der overlevede ham i mange Aar. Hun solgte i 1917 Ejendommen til Grosserer Yde Poulsen og rejste til København. 1926 Auktionsskøde til A. P. Larsen. 1928 Skøde til S. Yde Poulsen. 1934 Fogedudlægsskøde til N. C. Kjølhede.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 20.*

STOREGADE NR. 17-19

Nr. 17 er tidl. Materialhandler Th. Thomsens,
nu Stoffregens. Matr. Nr. 117 a.

Nr. 19 er tidl. Lerches, nu „Messen“s østre Halvdel. Matr. Nr. 117.

Side 212 er fortalt, at denne Ejendom sammen med Naboejendommen mod Øst udgjorde en Gaard, som tilhørte Købmand Jens Bang og senere Datteren Jfr. Gjertrud Bang, og at hun i 1747 solgte den til de 2 Brødre Planitz og Perch, der i 1754 fik tinglæst Delingskontrakt, hvorefter sidstnævnte beholdt den vestlige Del af Gaarden, den der har ligget, hvor

nu Nr. 17 og 19 befinder sig. Den var i Familien Perch's Eje i ca. 90 Aar.

DIDERICH HANSEN PERCH

født ca. 1721 i Amaliegaard i Hornslet Sogn, død (begr.) ^{25/9} 1779. Borgerskab i Gr. ^{15/7} 1747. Gift m. Johanne Margrethe Schalstrup. Hun f. ca. 1720, d. ^{5/5} 1797.

Kort efter at Brødrene havde købt Gaarden, opkom den forfærdelige Ildebrand i 1751. Den angreb ogsaa Gaarden her og den vestlige Del, altsaa Perch's Part, nedbrændte, men Ilden standsedes mærkværdigvis midt i, saaledes at Guldsmed Planitz' Del stod uskadt. Perch maatte derfor efter Branden opføre nye 6 Fag Hus i Stedet for de nedbrændte „dels til Forhus, dels til Værksted“. Disse 6 Fag flyttedes senere, da Huset blev nedrevet, over og blev til Baghus og staar den Dag i Dag inde i Gaarden. En Stolpe bærer Perch's og hans Hustrus Johanne Margrethe Schalstrups Navnetræk og Aaret 175[?].

A N N O □ D J C P □ □ J M G R S □ 1754

I Justitsprotokollen er bevaret et Dokument, som Perch fik udfærdiget, og som er af en vis kulturhistorisk Interesse.

Det er et „Geburts-Brev“, som han erhvervede for Sønnen Hans, da denne i 16 Aars Alderen skulde i Lære hos „velfornehme Sr. Hans Pedersen, Borger og Kaabersmed i Aarhus“. 2 ansete Borgere af deres Bekendtskab aflagde Vidnesbyrd om, at den unge Mand var Søn af de og de Folk. De oplyste, hvor gammel han var, og at baade han og Forældrene havde forholdt sig „som det skikkelige og ærlige Folk anstaar“. Herefter skrev saa Retten et med dens Segl forsynet „Geburts-Brev“. Det var jo en ret omstændelig Maade at faa en Fødselsattest paa. Samme unge Mand blev senere Faderens Efterfølger i Forretningen og som Ejer af Ejendommen. Den gamle Perch døde og begravedes samme Dag som deres 26-aarige Datter Elisabet.

Hans Diderichsen Perch, født 1747, død ^{11/10} 1817. Borgerskab ^{3/2} 1783. Gift ^{17/3} 1784 med Elisabet Marie Pedersdatter, f. 1752, d. ^{18/1} 1841 „som Fattiglem“ (89 Aar gl.) Hans Perch overtog Ejendommen i 1781. Om en Perch i 3die Generation har jeg hørt fortælle, at i 80erne levede endnu en gammel Kobbersmedsvend Diderich Perch, som havde arbejdet hos Kobbersmed Christensen. Han boede paa Fattiggaarden, var ikke helt normal og havde altid en Flok Drengene efter sig, naar han

Det af Kobbersmed Perch ca. 1754 opbyggede Bindingsværkshus, som senere af P. Jensen fyttedes over som Baghus og endnu findes i „Messen“s Gaard.

viste sig paa Gaden. Folketællingslisten for 1834 viser, at Enken endnu dengang havde Forretningen, og at ovennævnte Søn boede hos hende. I 1838 solgte hun Ejendommen til Kobbersmed

JENS CHRISTIAN CHRISTENSEN

født i Horsens $11/1$ 1804, død $22/1$ 1878. Borgerskab her ca. 1834. Medl. af Borgerrepræsentationen 1844—60, Formand i Grenaa Haandværkerforening 1855—57. Gift ¹⁾ Else Justine Justesen, g. ²⁾ $29/7$ 1854 Elisabet Fromholt, død $9/4$ 1884.

Kobbersmed Christensen var i et Par Aartier Byens førende Mand blandt Haandværkerne. Han var Medlem af Borgerrepræsentationen, Bestyrelsesmedlem og en Tid Formand i Haandværkerforeningen og betragtedes i det hele som sine Standsfællers Repræsentant ved enhver given Lejlighed. Hans Mundheld var „Noget maa der gøres“. Han var i sine Velmagtsdage en meget velstaaende Mand, men han havde den Skæbne, at Faget efter Aarhundredets Midte gik sin Undergang i Møde. Konkurrencen med „Fabrikvarerne“, navnlig fra Kobbermøllen ved Flensborg, var ikke let. Kobbervarer gik mere og mere af Brug, Blikkenslagerne overtog det meste af Kobbersmedenes Arbejde, og Christensen levede sine sidste Aar i meget trange Kaar. Haandværkerforeningen bevilgede ham ved de aarlige Uddelinger ekstraordinært høje Understøttelser, men det var jo alligevel kun Nødskillinger. Efter at have solgt Ejendommen boede han endnu en Tid nede i Sidehuset, hvor han havde sit Værksted, men flyttede senere helt bort og fik en lille Lejlighed paa Lillegade.

1859 delte Christensen Gaarden her og solgte den østre Halvdel til Bomuldsvæver P. Jensen, som nogle Aar efter nedrev og genopbyggede dette Stykke og der indrettede en Manu-

fakturhandel. Det er altsaa nuværende Stoffregens Ejendom. I 1874 købte Jensen ogsaa den vestlige Halvdel af Kobbersmedens Gaard og lod ogsaa denne opbygge, men med en endnu mere „moderne“ Butik, hvor han saa flyttede ind. Det er nuværende østre Halvdel af „Messen“. Den fraflyttede Butik udlejedes til cand. pharm. Th. Thomsen, som i 1890 blev Ejer af Huset. Da Thomsen efter Hoffmeyers Bortrejse købte Apoteket, udlejede han i en Aarrække Butikken til forskellige Lejere. 1918 Skøde til Blikkenslagermester Alfred Stoffregen.

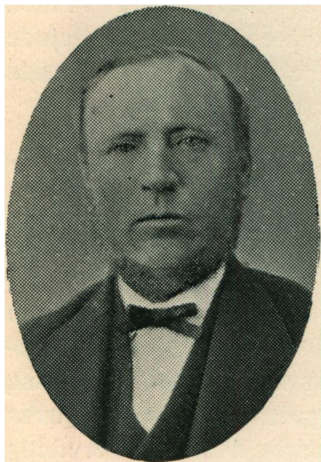
PEDER JENSEN

født $\frac{4}{10}$ 1828 i Skanderborg, Søn af Markmand Jens Madsen Thyboe, d. $\frac{21}{1}$ 1905. Borgerskab i Gr. som Bomuldsvæver $\frac{6}{10}$ 1853, senere som Detaillist. Medlem af Gr. Byraad 1867—85. Gift m. Marie Elisabeth Siim, død $\frac{20}{5}$ 1897.

P. Jensen var altsaa født i Skanderborg. I Thanes Bog om denne By staar: „Som ung Væversvend vandrede Jensen sammen med sin Ven og Kammerat, Farversvend Johan Fr. Qvist, fra Skanderborg til Grenaa, hvor de begge nedsatte sig og hver for sig ved Flid og Sparsommelighed oparbejdede en betydelig Virksomhed“. Det var i Aaret 1853. Qvist forpagtede Farveriet af den ældre Farver Graff og stod for dette, medens P. Jensen passede Butikken, modtog Tøj til Farvning og solgte Alenvarer. Desuden havde han sin Væv staaende i en Stue bag Butikken og sad ved den, naar der ingen Kunder var. Senere, efter at Graffs Søn havde overtaget Faderens Forretning, flyttede P. Jensen op til Storegade Nr. 14 og fik en lille Butik og opnaede — det var forinden Næringsloven kom — Borgerrepræsentationens anbefaling paa et Andragende til Indenrigsministeriet om „at maatte tildeles Bevilling til i Forening med Væveriet at drive Traadhandel, eftersom Væverprofessionen, navnlig her i Byen, ei kan give en Familie endog nødtørftigt Udkomme“. Borgerrepræsentationen anbefalede Andragendet, men dog med den forsigtige Tilføjelse, at man maa forudsætte, „at der ved denne Handel ej gjøres videre Indgreb i de Handlendes Rettigheder“. Denne Klausul fik nu ingen virkelig Betydning, thi efter at have købt og opbygget Kobbersmed Christensens Ejendom og indrettet en Butik, som man dengang fandt højmoderne, gik Jensen over til at drive almindelig Manufakturforretning og fik i Tidens Løb en meget betydelig Handel, navnlig med Landboerne. Han havde en aldeles enestaaende Evne til at huske alle Familieforhold, der angik hans Kunder. Og det tiltalte disse, at Jensen saadan kunde huske ud og ind, hvad der angik deres Familieliv,

og snakke med dem derom. Og han erhvervede mange Kunder paa den Konto.

P. Jensen, der først og fremmest var Forretningsmand, tog dog ogsaa Del i Byens offentlige Liv. Han var en Tid Medlem af Ligningskommissionen, Byraadsmedlem 1867—85 og navnlig et interesseret og virksomt Medlem af Havneudvalget. Det var jo netop i hans Tid, at den nye Havn byggedes. Han var ogsaa stærkt interesseret i Kolindsunds Udtørring, der foregik i samme Periode. Alt sammen meget naturligt, da det jo skaffede nye Kunder til Byen.

Købmand P. Jensen.

I Løbet af en god Snes Aar havde P. Jensen tjent sig en efter Datidens Forhold uhyre Formue. Nogle siger $\frac{1}{3}$ andre $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., og dermed rejste han saa til København. P. Jensens Børn antog Moderens Navn Siim. En Broder til P. Jensen er den meget kendte Planteskoleejer, Mads Jensen, „Skov-

dal“ ved Aarhus.

Manufakturbutikken udlejedes i 1895 til Leopold Løvenskjold Lerche. Efter hans Død solgte P. Jensen i 1903 Ejendommen til Naboen J. F. Qvist, der forenede de to Butikker og derved baade fik mere Plads og undgik en Konkurrent. De to Nabejendomme har siden fulgtes ad ved Ejerskifter.

*Ældste
Brandforsikring
Nr. 21*

STOREGADE NR. 21

Opført 1879. Tidligere J. F. Qvist,
nu Anders Nielsen („Messen“). Matr. Nr. 115.

Den Gaard, som laa her ved Byens Grundtakst i 1682, er vistnok den, som tilhørte „Borgmester Johan Velou, og som han selv iboer, tegt med tegl og tag. Taxt 90 Rdl.“

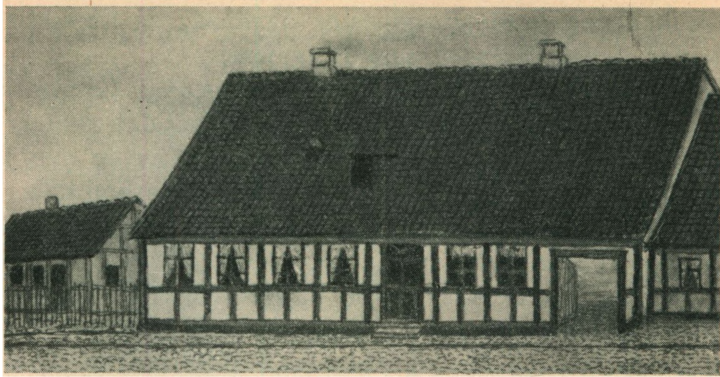
Nævnte Johan Velou var Byfoged her til 1668. Hans Efterfølger i dette Embede var Hans Lang. Men det synes, at Velou derefter er bleven Borgmester i Grenaa. Han nævnes som saadan enkelte Gange, bl. a. altsaa i ovennævnte Taksation. Ifølge Forordningen af $\frac{28}{11}$ 1682 skulde der i Grenaa være en Borgmester og 2 Raadmænd. Men allerede ved aabent Brev af $\frac{13}{12}$

s. A. afskaffedes baade Borgmester og Raad, og fremtidig fungerede den kongl. Byfoged som Borgmester.

Velou blev altsaa den sidste Borgmester i Grenaa i den Periode. Han var ikke elsket. Folk kaldte ham „den vindesyge“.) Aarsagen hertil var maaske bl. a. en Strid, han havde med Byens fattigere Indvaanere, de saakaldte „Lejere“. Navnet kom af, at de ikke selv ejede Hus, men boede til Leje. De løste ikke heller Borgerskab. Disse Folk havde vist hans Forgænger i Borgmesterembedet, Peter Trøy, den Villighed gratis at forrette en Dags Høsttjeneste for ham en Gang om Aaret. Dette fordrede senere Velou som en Ret og pantede hos dem, der ikke vilde udføre Arbejdet. I Aaret 1682, da der kom 3 kgl. Kommissarier til Grenaa for at sætte Byens Grundtakst, henvendte Lejerne sig til disse med Klage over dette og et andet lignende Forhold. Og de 3 høje Herrer afgav saa 22. Maj 82, mens de endnu var i Grenaa, et skriftligt Svar paa Klagen, som gik ud paa, at det ikke kunde paalægges Lejerne at gøre nogen særlig Dags Tjeneste.) Samme Kommissarier har formentlig gjort Indstilling om, at Magistraten i Grenaa godt kunde undværes, siden det kgl. aabne Brev derom kom saa kort efter deres Besøg her. I „Hüberts Aktstykker“ staar om Velou, at han „ved en kongelig Kommission blev afsat“.) Det turde dog være en Misforstaaelse, eftersom det vel nærmere var Institutionen, der ophævedes, end Personen, der afsattes. Velou forpagtede i en Aarrække Fiske-riet i Kragso af Hessels Ejer og havde nogle Folk til at udføre Arbejdet.

Hans eneste Datter, Dorthæa Sophie, var gift med Rasmus Pedersen, Ejer af Ingvorstrup. Efter hans Død ægtede hun Peder Laursen Begtrup, Hovmester paa Skærsø, tidligere Hører ved Latinskolen i Ebeltoft. Det synes, at Velou har boet hos dem paa sine sidste Dage.

Efter disse Bemærkninger om Borgmester Velou gaar vi til Ejerrækken her. Erich Pedersen, Skomager, tog Borgerskab $10/7$ 1728 og boede her til sin Død. 1754 Skipper og Købmand Anders Stiesen. 1756 Knud Rafn Guldberg, der var Toldkontrollør her 1756—61 og derpaa Tolder 1761—1779. Han var født 1709, begr. $30/5$ 1786 (77 Aar gl.) Gift 1) m. Anna Faxø, begr. $19/8$ 69, gift 2) Karen Kopmann, død ca. 1828. 1815 Købmand og kgl. Agent Rasmus Møller. 1830 for Restance af kgl. Skatter ved Auktion solgt til Toldkasserer Chr. Asfergs Enke. 1832 Knud Plesner Monrad, vistnok Fuldmægtig paa Herredskontoret. 1833 Sophie Elisabeth

Storegade Nr. 21 efter en Tegning af E. Hartmann, som var Qvist's Svigersøn.

Monrad, Enke efter Præsten i Østervelling og Moder til fornævnte Ejer. 1836 Farver Anders Jahnsen, Aarhus. 1850 Jfr. Kirstine Skifter Kruse. 1853 Købmand Rasmus Arentzen, Søn af den Side 210 nævnte Købmand A. Og saa endelig i 1856 for 2650 Rdl. til Farver

JOHAN FREDERIK QVIST

født $\frac{23}{8}$ 1825 paa Bernekildegaard i Vester Skerninge Sogn, død $\frac{9}{4}$ 1907. Borserskab som Farver $\frac{18}{6}$ 1853 (vgl. Bevilling af $\frac{19}{2}$ 1853). Medstifter af og i 1853 Æresmedlem af Gr. Haandværkerforening. Gift 1) m. Marie Andersen, f. $\frac{7}{12}$ 1823, d. $\frac{6}{10}$ 1868, gift 2) med Otilia Schmidt, f. $\frac{10}{3}$ 1848.

Som tidligere omtalt kom Qvist sammen med sin Rejsekammerat, Peder Jensen, til Grenaa i 1853 og forpagtede gl. Farver Graffs Farveri. Efter et Par Aars Samarbejde i dette fik P. Jensen sin egen Traadhandel og tilhørende Væveri, og Qvist flyttede hen i Gaarden, hvorom her tales, og indrettede Farveri.

Dette blev oprindeligt anlagt nede ved den gamle Aa, omtrent paa det Sted, hvor siden Badeskærmen stod, altsaa et Par Hundrede Meter fra den smalle Bro. Den østlige Side af Aaen spærredes af et Stigbord, og inde ved den vestlige Bred var saa Vandhjulet, som drev Virksomheden. Det var jo længe før Sundets Udtørring, og der var dengang tilstrækkelig Vandmængde i Aaen.

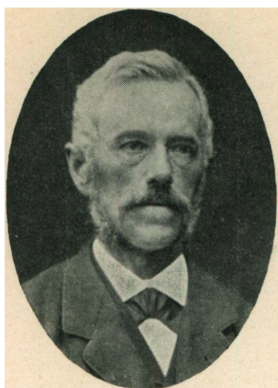
Kort Tid efter føjede Qvist et Spinderi til Farveriet. Det gik saaledes til, at Fabrikant Stallknecht i Viborg havde sendt nogle Spindemaskiner til Grenaa til en Farver Hjørde, der vilde til at drive Spinderi. Indtil Hjørde kunde præstere en Udbetaling, deponeredes Maskinerne hos Købmand Winding. Hjørde kunde ingen Penge skaffe og havde for Resten kun Farveri her i Byen i faa Aar. Winding henvendte sig da til Jahnsen, som var den ældste Farver i Byen, men han vilde ikke have dermed at gøre.

Et Familiebillede fra Krinolinernes Tid. Nr. 2 fra venstre, Damen med den hvide Kappe, er Fru Marie Qvist, Nr. 3 er hendes Søster, der var gift med Skrædder J. A. Lyngbye.

Saa var det, at P. Jensen, der var en smart Forretningsmand, anbefalede Qvist, som var noget mere forsigtig, at købe Maskinerne. Det gjorde han ogsaa og føjede dermed Spinderi til det begyndte Farveri. Angaaende Virksomheden nede ved Aaen er at bemærke, at Sejladsen paa denne i de Dage ikke var saa helt ubetydelig. Og naar Baade skulde passere, maatte Stigbordet drejes ved Hjælp af et Reb, saa det tillod Gennemsejling.

Forretningen voksede støt og jævnt, thi Qvist var en flittig og reel Mand, og efter nogle Aars Forløb bestemte han sig til at flytte Virksomheden op til Ejendommen paa Storegade og saa at anvende Dampkraft. Dertil bidrog ogsaa, at han var kommen i Strid med Møller Rodkier paa Sønder Mølle, der paastod, at denne Opstemning af Vandet ødelagde hans Enge. Det gik endogsaa saa vidt, at han søgte Sag mod Qvist derom. Omkring 1870 byggede Qvist saa Lokaler oppe bag sin Ejendom og indrettede der baade Farveri og Spinderi, og det blev drevet af en Dampmaskine. Qvist havde allerede dengang det største Farveri i Byen. Der havde ellers været en haard Konkurrence. Thi medens gamle Jahnsen oprindelig havde været omtrent eneste Farver i Byen og tjent sig en Formue derved, saa dukkede der i 50erne en alt for stor Flok af unge Farvere op, som ganske umuligt alle kunde ernære sig her. Foruden Qvist og den før omtalte Hjørde var der yderligere den unge Jahnsen, Graff, M. S. Kruckow og T. Hansen. Af disse havde ikke færre end 4 taget Borgerskab i 1853.

Farver J. F. Qvist.

Fru Ottilia Qvist.

Da Qvist opførte Farveribygningen, stod endnu det gamle Bindingsværks Forhus til Gaden, som var opført efter Branden i 1751. Foranstaaende Billede efter en Tegning af Maler Hartmann, der var Qvists Svigersøn, viser dets Udseende.

I 1879 lod Qvist det nedrive og opførte den nuværende Bygning. Han søgte Købmandsborgerskab og fik efterhaanden en betydelig Manufakturhandel. Det er værd at lægge Mærke til, at Rækken af 2 Etages Bygninger fra „Magasin du Nord“ og ned til Qvist næsten alle er opført i en forholdsvis kort Aarrække, nemlig i eller tæt ved 70erne. S. H. Baggers var det første og „Messen“ det sidste. Gadebilledet undergik i Løbet af en lille Snes Aar en fuldkommen Forvandling.

I 1903, efter Lerches Død, købte Qvist Naboejendommen af P. Jensen og lagde de to Butikker sammen. Han overdrog i 1906 Forretningen til sin Søn, Andreas Qvist, der allerede i en længere Aarrække i Faderens Alderdom havde været den egentlige Leder. Men unge Qvist magtede ikke Foretagendet, og Enkefru Qvist udlejede saa i 1909 Ejendom og Forretning til Anders Nielsen, der i sin Tid havde lært Handelen hos dem. Efter et 10-aarigt Lejemaal købte Nielsen i 1919 begge Ejendommene. Tiden var forlængst løbet fra de mindre Farverier og Spinderier, og Forretningen, der er en af Byens største, drives nu udelukkende som Manufakturhandel.